

Κατὰ Λουκᾶν

Ἐπειδὴ περ¹ πολλοὶ ἐπεχείρησαν² ἀνατάξασθαι³ **1**

διήγησιν⁴ περὶ τῶν πεπληροφορημένων⁵ ἐν ἡμῖν

πραγμάτων,⁶ καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς **2**

αὐτόπται⁷ καὶ ὑπηρέται⁸ γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξεν **3**

καὶ ἐμοί, παρηκολουθηκότε⁹ ἄνωθεν¹⁰ πᾶσιν ἀκριβῶς,¹¹

καθεξῆς¹² σοι γράψαι, κράτιστε¹³ Θεόφιλε,¹⁴ ἵνα **4**

ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης¹⁵ λόγων τὴν ἀσφάλειαν.¹⁶

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς **5**

Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας,¹⁷ ἐξ ἐφημερίας

Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών,

καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ.¹⁹ Ἦσαν δὲ δίκαιοι **6**

ἀμφοτέροι²⁰ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις

¹ ἐπειδὴ περ, inasmuch as, since. ² ἐπιχειρέω, endeavor, attempt. ³ ἀνατάσσομαι, arrange in order, compile. ⁴ διήγησις, εἰς, ἡ, narrative, account. ⁵ πληροφωρέω, fulfill, accomplish fully. ⁶ πρᾶγμα, τὸς, τό, deed, matter. ⁷ αὐτόπτης, οὗ, ὁ, eyewitness. ⁸ ὑπηρέτης, οὗ, ὁ, servant, assistant. ⁹ παρακολουθέω, follow closely, investigate. ¹⁰ ἄνωθεν, from above, again. ¹¹ ἀκριβῶς, carefully, accurately. ¹² καθεξῆς, successively, in order. ¹³ κράτιστος, most noble, most excellent. ¹⁴ Θεόφιλος, οὗ, ὁ, Theophilus. ¹⁵ κατηγέω, teach by word of mouth. ¹⁶ ἀσφάλεια, αἰς, ἡ, certainty, security. ¹⁷ Ζαχαρίας, οὗ, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁸ ἐφημερία, αἰς, ἡ, division, class (of temple priests). ¹⁹ Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ²⁰ ἀμφοτέροι, both, both of two.

ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν¹ τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.²

Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι³ ἡ Ἑλισάβετ⁴ ἦν 7

στεῖρα,⁵ καὶ ἀμφότεροι⁶ προβεβηκότες⁷ ἐν ταῖς

ἡμέραις αὐτῶν ᾗσαν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν⁸ αὐτὸν ἐν τῇ τάξει⁹ τῆς 8

ἐφημερίας¹⁰ αὐτοῦ ἔναντι¹¹ τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος¹² 9

τῆς ἱερατείας,¹³ ἔλαχεν¹⁴ τοῦ θυμιᾶσαι¹⁵ εἰσελθὼν εἰς

τὸν ναὸν τοῦ κυρίου. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ 10

προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.¹⁶ Ὡφθη 11

δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ

θυσιαστηρίου¹⁷ τοῦ θυμιάματος.¹⁶ Καὶ ἐταράχθη¹⁸ 12

Ζαχαρίας¹⁹ ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν²⁰ ἐπ' αὐτόν. 13

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία:¹⁹

διότι²¹ εἰσηκούσθη²² ἡ δέησίς²³ σου, καὶ ἡ γυνή σου

¹ δικαίωμα, τος, τό, regulation, righteous deed. ² ἄμεμπτος, blameless. ³ καθότι, according as, because. ⁴ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁵ στεῖρος, barren. ⁶ ἀμφότεροι, both, both of two. ⁷ προβαινῶ, go forward, advance. ⁸ ἱερατεύω, be a priest, perform priestly service. ⁹ τάξις, εως, ἡ, arranging, order. ¹⁰ ἐφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). ¹¹ ἔναντι, before (gen), before. ¹² ἔθος, ους, τό, custom. ¹³ ἱερατεία, ας, ἡ, priestly office, priesthood. ¹⁴ λαγχάνω, chose by lot, receive. ¹⁵ θυμιᾶω, burn or offer incense, burn incense. ¹⁶ θυμίαμα, τος, τό, incense. ¹⁷ θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ¹⁸ ταράσσω, trouble, agitate. ¹⁹ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ²⁰ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ²¹ διότι, because, on this account. ²² εἰσακούω, listen, hear. ²³ δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer.

Ἐλισάβετ¹ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα
αὐτοῦ Ἰωάννην. Καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις,² 14
καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει³ αὐτοῦ χαρήσονται. Ἔσται 15
γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα⁴
οὐ μὴ πῖνῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ
κοιλίας⁵ μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν 16
Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν: καὶ 17
αὐτὸς προελεύσεται⁶ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ
δυνάμει Ἡλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ
τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς⁷ ἐν φρονήσει⁸ δικαίων, ἐτοιμάσαι
κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.⁹ Καὶ εἶπεν Ζαχαρίας¹⁰ 18
πρὸς τὸν ἄγγελον, Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γὰρ
εἰμι πρεσβύτης,¹¹ καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα¹² ἐν
ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν 19
αὐτῷ, Ἐγὼ εἰμι Γαβριήλ¹³ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ: καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ

¹ Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ² ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. ³ γέννησις, εως, ἡ, nativity, birth. ⁴ σίκερα, τό, beer, liquor. ⁵ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁶ προέρχομαι, go in front, precede. ⁷ ἀπειθής, disobedient, unbelieving. ⁸ φρόνησις, εως, ἡ, way of thinking, insight. ⁹ κατασκευάζω, prepare, build. ¹⁰ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹¹ πρεσβύτης, ου, ὁ, old man. ¹² προβεβαίνω, go forward, advance. ¹³ Γαβριήλ, ὁ, Gabriel.

εὐαγγελίσασθαι σοι ταῦτα. Καὶ ἰδοὺ, ἔση σιωπῶν¹ καὶ 20
 μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἥς ἡμέρας γένηται ταῦτα,
 ἀνθ² ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἳτινες
 πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. Καὶ ἦν ὁ λαὸς 21
 προσδοκῶν³ τὸν Ζαχαρίαν·⁴ καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ
 χρονίζειν⁵ αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο 22
 λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν⁶
 ἐώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων⁷ αὐτοῖς,
 καὶ διέμενεν⁸ κωφός.⁹ Καὶ ἐγένετο, ὡς ἐπλήσθησαν αἱ 23
 ἡμέραι τῆς λειτουργίας¹⁰ αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον
 αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν¹¹ Ἑλισάβετ¹² ἡ 24
 γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν¹³ ἑαυτὴν μῆνας¹⁴ πέντε,
 λέγουσα ὅτι Οὕτως μοι πεποιήκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις 25
 αἷς ἐπεῖδεν¹⁵ ἀφελεῖν¹⁶ τὸ ὄνειδος¹⁷ μου ἐν ἀνθρώποις.

¹ σιωπάω, be silent, keep silence. ² ἀντί, instead of, in place of. ³ προσδοκάω, wait for, look for. ⁴ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁵ χρονίζω, spend or take time, delay. ⁶ ὀπτασία, ας, ἡ, vision, supernatural appearance. ⁷ διανεύω, make a sign, nod continually. ⁸ διαμένω, remain, continue. ⁹ κωφός, deaf, dumb. ¹⁰ λειτουργία, ας, ἡ, service, ministry. ¹¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹² Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ¹³ περικρύπτω, conceal, hide. ¹⁴ μῆν, ὁ, month, certainly. ¹⁵ ἐπεῖδεν, looked upon, regarded. ¹⁶ ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹⁷ ὄνειδος, ους, τό, disgrace, reproach.

Ἐν δὲ τῷ μηνί¹ τῷ ἕκτῳ² ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ³ 26

ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἧ ὄνομα

Ναζαρέτ,⁴ πρὸς παρθένον⁵ μεμνηστευμένην⁶ ἀνδρί, ᾧ 27

ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς

παρθένου⁵ Μαριάμ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς 28

αὐτὴν εἶπεν, Χαῖρε, κεχαριτωμένη·⁷ ὁ κύριος μετὰ

σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα 29

διεταράχθη⁸ ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο⁹

ποταπὸς¹⁰ εἶη ὁ ἀσπασμὸς¹¹ οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ 30

ἄγγελος αὐτῇ, Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν

παρὰ τῷ θεῷ. Καὶ ἰδοῦ, συλλήψῃ¹² ἐν γαστρὶ,¹³ καὶ 31

τέξῃ¹⁴ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32

Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου¹⁵ κληθήσεται:

καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ

πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει¹⁶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ 33

εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται

¹ μῆν, ὁ, month, certainly. ² ἕκτος, sixth. ³ Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. ⁴ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁵ παρθένος, ου, ἡ, virgin. ⁶ μεμνηστέω, ask in marriage. ⁷ χαριτόω, bestow favor on, favor highly. ⁸ διαταράσσω, trouble greatly, agitate. ⁹ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁰ ποταπός, what kind of? what type of? ¹¹ ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ¹² συλλαμβάνω, take, conceive. ¹³ γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ¹⁴ τίκτω, give birth to, bear. ¹⁵ ὑψιστος, highest, most high. ¹⁶ βασιλεύω, reign, rule.

τέλος. Εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον, Πῶς 34
 ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 35
 ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται¹ ἐπὶ
 σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου² ἐπισκιάσει³ σοι: διὸ καὶ τὸ
 γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. Καὶ ἰδού, 36
 Ἑλισάβετ⁴ ἡ συγγενής⁵ σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα⁶
 υἱὸν ἐν γήρει⁷ αὐτῆς: καὶ οὗτος μὴν⁸ ἕκτος⁹ ἔστιν αὐτῇ
 τῇ καλουμένῃ στείρα.¹⁰ Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει¹¹ παρὰ 37
 τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα. Εἶπεν δὲ Μαριάμ, Ἰδού, ἡ δούλη¹² 38
 κυρίου: γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἀπήλθεν
 ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη 39
 εἰς τὴν ὀρεινὴν¹³ μετὰ σπουδῆς,¹⁴ εἰς πόλιν Ἰούδα,¹⁵ 40
 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου,¹⁶ καὶ ἡσπάσατο
 τὴν Ἑλισάβετ.⁴ Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἑλισάβετ⁴ 41

¹ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ² ὑψιστος, highest, most high. ³ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ⁴ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁵ συγγενής, kindred, relative. ⁶ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁷ γῆρας, ρως, τό, old age. ⁸ μὴν, ὁ, month, certainly. ⁹ ἕκτος, sixth. ¹⁰ στεῖρος, barren. ¹¹ ἀδυνατέω, be unable, be impossible. ¹² δούλη, ἡ, female slave, bondwoman. ¹³ ὄρεινός, hill country, mountainous. ¹⁴ σπουδῆ, ἡ, haste, diligence. ¹⁵ Ἰούδα, ὁ, Judah, Judas. ¹⁶ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah.

τὸν ἀσπασμὸν¹ τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησεν² τὸ βρέφος³
 ἐν τῇ κοιλίᾳ⁴ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἢ
 Ἐλισάβετ,⁵ καὶ ἀνεφώνησεν⁶ φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, 42
 Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ
 καρπὸς τῆς κοιλίας⁴ σου. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα 43
 ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς με; Ἴδου γάρ, ὡς 44
 ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ¹ σου εἰς τὰ ὠτά μου,
 ἐσκίρτησεν² τὸ βρέφος³ ἐν ἀγαλλιάσει⁷ ἐν τῇ κοιλίᾳ⁴
 μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις⁸ 45
 τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου. Καὶ εἶπεν 46
 Μαριάμ, Μεγαλύνει⁹ ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον, καὶ 47
 ἡγαλλίασεν¹⁰ τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί¹¹
 μου. Ὅτι ἐπέβλεψεν¹² ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν¹³ τῆς 48
 δούλης¹⁴ αὐτοῦ. Ἴδου γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν¹⁵
 με πᾶσαι αἱ γενεαί. Ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα¹⁶ ὁ 49

¹ ἀσπασμός, οὐ, ὁ, greeting, salutation. ² σκιρτάω, leap, leap for joy. ³ βρέφος, οὐς, τό, unborn or a newborn child, baby. ⁴ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁵ Ἐλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁶ ἀναφωνέω, cry out, call out. ⁷ ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. ⁸ τελείωσις, εως, ἡ, perfection, fulfillment. ⁹ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ¹⁰ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ¹¹ σωτήρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer. ¹² ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. ¹³ ταπείνωσις, εως, ἡ, humiliation, humble state. ¹⁴ δούλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman. ¹⁵ μακαρίζω, consider blessed, happy. ¹⁶ μεγαλεῖος, greatness, magnificence.

δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἔλεος 50
αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. 51
Ἐποίησεν κράτος¹ ἐν βραχίονι² αὐτοῦ: διεσκόρπισεν³
ὑπερηφάνους⁴ διανοίᾳ⁵ καρδίας αὐτῶν. Καθεῖλεν⁶ 52
δυνάστας⁷ ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσεν⁸ ταπεινούς.⁹ 53
Πεινῶντας¹⁰ ἐνέπλησεν¹¹ ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας¹²
ἐξαπέστειλεν¹³ κενούς.¹⁴ Ἀντελάβετο¹⁵ Ἰσραὴλ παιδὸς 54
αὐτοῦ, μνησθῆναι¹⁷ ἐλέους, καθὼς ἐλάλησεν πρὸς 55
τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι
αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐμείνεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὥσει¹⁸ μῆνας¹⁹ τρεῖς, καὶ 56
ὕπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

¹ κράτος, ους, τό, power, dominion. ² βραχίων, ονος, ό, arm, strength. ³ διασκορπίζω, scatter, separate. ⁴ ὑπερήφανος, arrogant, haughty. ⁵ διάνοια, ας, ή, mind, understanding. ⁶ καθαιρέω, take down, pull down. ⁷ δυνάστης, ου, ό, ruler, sovereign. ⁸ ὕψόω, lift up, exalt. ⁹ ταπεινός, humble, downcast. ¹⁰ πεινάω, hunger, am hungry. ¹¹ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ¹² πλουτέω, be rich, become rich. ¹³ ἐξαποστέλλω, send forth. ¹⁴ κενός, empty, vain. ¹⁵ ἀντιλαμβάνομαι, help, take part in. ¹⁶ παῖς, ό, male or female child, servant. ¹⁷ μνηνέσθωμαι, remember, recall. ¹⁸ ὥσει, like, about. ¹⁹ μῆν, ό, month, certainly.

Τῇ δὲ Ἑλισάβετ¹ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν² αὐτήν, 57
 καὶ ἐγέννησεν υἱόν. Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι³ καὶ οἱ 58
 συγγενεῖς⁴ αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν⁵ κύριος τὸ ἔλεος
 αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον⁶ αὐτῇ. Καὶ ἐγένετο 59
 ἐν τῇ ὀγδόῃ⁷ ἡμέρᾳ, ἦλθον περιτεμεῖν⁸ τὸ παιδίον· καὶ
 ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
 Ζαχαρίαν.⁹ Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, 60
 Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. Καὶ εἶπον πρὸς 61
 αὐτὴν ὅτι Οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ¹⁰ σου ὃς
 καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. Ἐνένευον¹¹ δὲ τῷ πατρὶ 62
 αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. Καὶ αἰτήσας 63
 πινακίδιον¹² ἔγραψεν, λέγων, Ἰωάννης ἐστὶν τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες. Ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα 64
 αὐτοῦ παραχρῆμα¹³ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει
 εὐλογῶν τὸν θεόν. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς 65
 περιοικοῦντας¹⁴ αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ¹⁵ τῆς

¹ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ² τίκτω, give birth to, bear. ³ περίοικος, ου, ὁ, living around, in the neighborhood. ⁴ συγγενής, kindred, relative. ⁵ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ⁶ συγχαίρω, rejoice with. ⁷ ὀγδοος, eighth. ⁸ περιτέμνω, circumcise, circumcise. ⁹ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁰ συγγένεια, ας, ἡ, kinship, relatives. ¹¹ ἐνένευω, nod, make signs. ¹² πινακίδιον, ου, τό, tablet for writing. ¹³ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹⁴ περιοικέω, be in the neighborhood of. ¹⁵ ὄρεινός, hill country, mountainous.

Ἰουδαίας διελαλεῖτο¹ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. Καὶ 66
 ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,
 λέγοντες, Τί ἄρα² τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; Καὶ χεὶρ
 κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

Καὶ Ζαχαρίας³ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος 67
 ἁγίου, καὶ προεφήτευσεν, λέγων, Εὐλογητὸς⁴ κύριος ὁ 68
 θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο⁵ καὶ ἐποίησεν
 λύτρωσιν⁶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἡγειρεν κέρας⁷ 69
 σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαυὶδ τοῦ παιδὸς⁸ αὐτοῦ – 70
 καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ'
 αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ – σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, 71
 καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς: ποιῆσαι 72
 ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι⁹
 διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, ὅρκον¹⁰ ὃν ὤμοσεν πρὸς 73
 Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν, ἀφόβως,¹¹ 74

¹ διαλαλέω, discuss, converse together. ² ἄρα, so? (introduces a question). ³ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁴ εὐλογητός, well spoken of, blessed. ⁵ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ⁶ λύτρωσις, εως, ἡ, ransoming, redemption. ⁷ κέρασ, ατος, τό, horn. ⁸ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁹ μνησθῆναι, remember, recall. ¹⁰ ὅρκος, ου, ὁ, oath. ¹¹ ἀφόβως, fearlessly.

ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας,¹ λατρεύειν²
 αὐτῷ ἐν ὁσιότητι³ καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ 75
 πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. Καὶ σύ, παιδίον, 76
 προφήτης ὑψίστου⁴ κληθήσῃ: προπορεύσῃ⁵ γὰρ πρὸ
 προσώπου κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ: τοῦ δοῦναι 77
 γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει⁶ ἁμαρτιῶν
 αὐτῶν, διὰ σπλάγχνα⁷ ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς 78
 ἐπεσκέψατο⁸ ἡμᾶς ἀνατολῇ⁹ ἐξ ὕψους,¹⁰ ἐπιφαίνει¹¹ 79
 τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ¹² θανάτου καθημένοις, τοῦ
 κατευθύναι¹³ τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

Τὸ δὲ παιδίον ἡὔξανεν¹⁴ καὶ ἐκραταιοῦτο¹⁵ πνεύματι, καὶ 80
 ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξω¹⁶ αὐτοῦ
 πρὸς τὸν Ἰσραὴλ.

¹ ῥύομαι, rescue, save. ² λατρεύω, serve, worship. ³ ὁσιότης, ητος, ἡ, piety, holiness. ⁴ ὑψιστος, highest, most high. ⁵ προπορεύομαι, go on before, precede. ⁶ ἀφesis, εως, ἡ, release, forgiveness. ⁷ σπλάγχνα, ων, τά, bowels, compassion. ⁸ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ⁹ ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. ¹⁰ ὕψος, ους, τό, height, heaven. ¹¹ ἐπιφαίνω, appear, shine. ¹² σκιά, ας, ἡ, shadow, thick darkness. ¹³ κατευθύνω, lead, direct. ¹⁴ αὔξάνω, cause to grow, increase. ¹⁵ κραταιόω, strengthen, confirm. ¹⁶ ἀνάδειξις, εως, ἡ, commissioning, installation.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθεν δόγμα¹ 2
παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου,² ἀπογράφεσθαι³ πᾶσαν
τὴν οἰκουμένην.⁴ Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ⁵ πρώτη ἐγένετο 2
ἡγεμονεύοντος⁶ τῆς Συρίας⁷ Κυρηνίου.⁸ Καὶ 3
ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι,³ ἕκαστος εἰς τὴν
ιδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, 4
ἐκ πόλεως Ναζαρέτ,⁹ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν
Δαυὶδ, ἣτις καλεῖται Βηθλέεμ,¹⁰ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ
οἴκου καὶ πατριάς¹¹ Δαυὶδ, ἀπογράψασθαι³ σὺν 5
Μαριάμ τῇ μεμνηστευμένῃ¹² αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ
ἐγκύῳ.¹³ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, 6
ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν¹⁴ αὐτήν. Καὶ ἔτεκεν 7
τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον,¹⁵ καὶ ἐσπαργάνωσεν¹⁶
αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν¹⁷ αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ,¹⁸ διότι¹⁹
οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.²⁰

¹ δόγμα, τος, τό, a public decree, ordinance. ² Αὐγουστος, ου, ό, Augustus. ³ ἀπογράφω, register, enroll. ⁴ οἰκουμένη, ης, ή, inhabited world. ⁵ ἀπογραφή, ης, ή, census, registration. ⁶ ἡγεμονεύω, be governor, rule. ⁷ Συρία, ας, ή, Syria. ⁸ Κυρηνίος, ου, ό, Quirinius. ⁹ Ναζαρέτ, ή, Nazareth. ¹⁰ Βηθλέεμ, ή, Bethlehem. ¹¹ πατριά, ας, ή, lineage, family. ¹² μενηστεύω, ask in marriage. ¹³ ἔγκυος, pregnant. ¹⁴ τίκτω, give birth to, bear. ¹⁵ πρωτότοκος, first-born. ¹⁶ σπαργάνω, wrap in cloths. ¹⁷ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ¹⁸ φάτνη, ης, ή, manger, stall. ¹⁹ διότι, because, on this account. ²⁰ κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn.

Καὶ ποιμένες¹ ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες² 8
καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν
ποίμνην³ αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ, ἄγγελος κυρίου ἐπέστη⁴ 9
αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν⁵ αὐτούς· καὶ
ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, 10
Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γάρ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν
μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη⁶ ὑμῖν 11
σήμερον σωτήρ,⁷ ὃς ἔστιν χριστὸς κύριος, ἐν πόλει
Δαυίδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσετε βρέφος⁸ 12
ἐσπαργανωμένον,⁹ κείμενον¹⁰ ἐν φάτνῃ.¹¹ Καὶ 13
ἐξαίφνης¹² ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς¹³
οὐρανίου,¹⁴ αἰνούντων¹⁵ τὸν θεόν, καὶ λεγόντων, Δόξα 14
ἐν ὑψίστοις¹⁶ θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις
εὐδοκία.¹⁷

¹ ποιμὴν, ἄνθρωπος, ὁ, shepherd. ² ἀγραυλέω, live outdoors. ³ ποίμνη, ἡ, flock. ⁴ ἐφίστημι, stand over, come upon. ⁵ περιλάμπω, shine around. ⁶ τίκτω, give birth to, bear. ⁷ σωτήρ, ἡ, savior, deliverer. ⁸ βρέφος, οὗ, τό, unborn or a newborn child, baby. ⁹ σπαργανώω, wrap in cloths. ¹⁰ κεῖμαι, lie, be laid. ¹¹ φάτνη, ἡ, manger, stall. ¹² ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ¹³ στρατιά, ἡ, host, army. ¹⁴ οὐράνιος, heavenly, in heaven. ¹⁵ αἰνέω, praise. ¹⁶ ὑψιστος, highest, most high. ¹⁷ εὐδοκία, ἡ, good pleasure, good-will.

Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ 15

ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες¹ εἶπον πρὸς

ἀλλήλους, Διέλθωμεν δὴ² ἕως Βηθλέεμ,³ καὶ ἴδωμεν

τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. 16

Καὶ ἦλθον σπεύσαντες,⁴ καὶ ἀνεῦρον⁵ τήν τε Μαριὰμ

καὶ τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος⁶ κείμενον⁷ ἐν τῇ φάτνῃ.⁸

Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν⁹ περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ 17

λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. Καὶ 18

πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν

λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων¹ πρὸς αὐτούς. Ἡ δὲ 19

Μαριὰμ πάντα συνετήρει¹⁰ τὰ ῥήματα ταῦτα,

συμβάλλουσα¹¹ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν 20

οἱ ποιμένες,¹ δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες¹² τὸν θεὸν ἐπὶ

πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς

αὐτούς.

¹ ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. ² δὴ, also, indeed. ³ Βηθλέεμ, ἡ, Bethlehem. ⁴ σπεύδω, hasten, urge on. ⁵ ἀνευρίσκω, find out, look for. ⁶ βρέφος, οὗς, τό, unborn or a newborn child, baby. ⁷ κείμεναι, lie, be laid. ⁸ φάτνη, ἡς, ἡ, manger, stall. ⁹ διαγνώριζω, tell abroad, make known. ¹⁰ συντηρέω, preserve, treasure. ¹¹ συμβάλλω, discuss, consider. ¹² αἰνέω, praise.

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτῶ¹ τοῦ περιτεμεῖν² 21

αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν

ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι³ αὐτὸν ἐν τῇ

κοιλίᾳ.⁴

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ⁵ αὐτῶν 22

κατὰ τὸν νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον⁶ αὐτὸν εἰς

Ἱεροσόλυμα, παραστήσαι τῷ κυρίῳ – καθὼς 23

γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι Πᾶν ἄρσεν⁷ διανοίγων⁸

μήτραν⁹ ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται – καὶ τοῦ δοῦναι 24

θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, Ζεῦγος¹⁰

τρυγόνων¹¹ ἢ δύο νεοσσούς¹² περιστερῶν.¹³ Καὶ ἰδοῦ, 25

ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλήμ, ὃ ὄνομα Συμεών,¹⁴ καὶ

ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής,¹⁵

προσδεχόμενος¹⁶ παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ

πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἦν αὐτῷ 26

¹ ὀκτώ, eight. ² περιτέμνω, circumcize, circumcise. ³ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁴ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁵ καθαρισμός, οὔ, ὁ, cleansing, purification. ⁶ ἀνάγω, lead up, restore. ⁷ ἄρσεν, male. ⁸ διανοίγω, open up completely, open fully. ⁹ μήτρα, ας, ἡ, womb. ¹⁰ ζεύγος, ους, τό, yoke, team. ¹¹ τρυγόνων, ὄνος, ἡ, small pigeon, turtledove. ¹² νεοσσός, ὁ, young bird, young one. ¹³ περιστέρα, ἅς, ἡ, dove. ¹⁴ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ¹⁵ εὐλαβής, devout, God-fearing. ¹⁶ προσδέχομαι, receive, wait for.

κεχηρηματισμένον¹ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ
 ἰδεῖν θάνατον πρὶν² ἢ ἰδῇ τὸν χριστὸν κυρίου. Καὶ 27
 ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ
 εἰσαγαγεῖν³ τοὺς γονεῖς⁴ τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ
 ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον⁵ τοῦ νόμου περὶ
 αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας⁶ αὐτοῦ, 28
 καὶ εὐλόγησεν τὸν θεόν, καὶ εἶπεν, Νῦν ἀπολύεις τὸν 29
 δοῦλόν σου, δέσποτα,⁷ κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ: 30
 ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν⁸ σου, ὃ 31
 ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν: φῶς 32
 εἰς ἀποκάλυψιν⁹ ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. 33
 Καὶ ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ
 τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς 34
 Συμεών,¹⁰ καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ,
 Ἰδοὺ, οὗτος κείται¹¹ εἰς πτώσιν¹² καὶ ἀνάστασιν
 πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον:

¹ χρηματίζω, instruct, reveal. ² πρὶν, before, formerly. ³ εἰσάγω, lead in, bring in. ⁴ γονεὺς, εἰς, ὁ, parent. ⁵ ἐθίζω, accustom. ⁶ ἀγκάλη, ἡς, ἡ, arm. ⁷ δεσπότης, οὗ, ὁ, master, lord. ⁸ σωτήριος, saving, bringing salvation. ⁹ ἀποκάλυψις, εἰς, ἡ, revelation, unveiling. ¹⁰ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ¹¹ κείται, lie, be laid. ¹² πτώσις, εἰς, ἡ, fall, falling. ¹³ ἀντιλέγω, speak against, oppose.

καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία:¹ 35

ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν

διαλογισμοί.² Καὶ ἦν Ἄννα³ προφήτις,⁴ θυγάτηρ 36

Φανουήλ,⁵ ἐκ φυλῆς Ἀσήρ⁶ – αὕτη προβεβηκυῖα⁷ ἐν

ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ

τῆς παρθενίας⁸ αὐτῆς, καὶ αὕτη χήρα ὥς ἐτῶν 37

ὀγδοήκοντα⁹ τεσσάρων – ἥ οὐκ ἀφίστατο¹⁰ ἀπὸ τοῦ

ἱεροῦ, νηστείας¹¹ καὶ δεήσεων¹² λατρεύουσα¹³ νύκτα

καὶ ἡμέραν. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα¹⁴ 38

ἀνθωμολογεῖτο¹⁵ τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ

πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις¹⁶ λύτρωσιν¹⁷ ἐν

Ἱερουσαλὴμ. Καὶ ὥς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν 39

νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν

πόλιν ἐαυτῶν Ναζαρέτ.¹⁸

¹ ῥομφαία, ας, ἡ, sword, piercing grief. ² διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ³ Ἄννα, ας, ἡ, Anna. ⁴ προφήτις, ἰδος, ἡ, prophet, prophetess. ⁵ Φανουήλ, ὁ, Phanuel. ⁶ Ἀσήρ, ὁ, Asher. ⁷ προβεβῆναι, go forward, advance. ⁸ παρθενία, ας, ἡ, virginity. ⁹ ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ¹⁰ ἀφίστημι, withdraw, depart. ¹¹ νηστεία, ας, ἡ, fasting, fast. ¹² δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ¹³ λατρεύω, serve, worship. ¹⁴ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁵ ἀνθωμολογέομαι, praise, give thanks. ¹⁶ προσδέχομαι, receive, wait for. ¹⁷ λύτρωσις, εως, ἡ, ransoming, redemption. ¹⁸ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth.

Τὸ δὲ παιδίον ἡὔξανεν,¹ καὶ ἐκραταιοῦτο² πνεύματι, 40

πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς³ αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς 41

Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα. Καὶ ὅτε ἐγένετο 42

ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ

τὸ ἔθος⁴ τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων⁵ τὰς ἡμέρας, 43

ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοῦς, ὑπέμεινεν⁶ Ἰησοῦς ὁ παῖς⁷

ἐν Ἱερουσαλὴμ· καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ

αὐτοῦ· νομίσαντες⁸ δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ⁹ εἶναι, 44

ἦλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ ἀνεζήτουν¹⁰ αὐτὸν ἐν τοῖς

συγγενέσιν¹¹ καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς·¹² καὶ μὴ εὐρόντες 45

αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.

Καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ 46

ιερῷ, καθεζόμενον¹³ ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ

ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Ἐξίσταντο 47

¹ αὐξάνω, cause to grow, increase. ² κραταιοῦω, strengthen, confirm. ³ γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. ⁴ ἔθος, οὗς, τό, custom. ⁵ τελειόω, fill, fulfill. ⁶ ὑπομένω, tarry, endure. ⁷ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁸ νομίζω, suppose, think. ⁹ συνοδία, ας, ἡ, caravan, company traveling together. ¹⁰ ἀναζητέω, look, search. ¹¹ συγγενής, kindred, relative. ¹² γνωστός, known, acquaintance. ¹³ καθέζομαι, sit down, am sitting. ¹⁴ ἐξίστημι, amaze, be amazed.

δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει¹ καὶ ταῖς
ἀποκρίσεσιν² αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν·³ 48
καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, Τέκνον, τί
ἐποίησας ἡμῖν οὕτως;⁴ Ἰδού, ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ
ὀδυνώμενοι⁵ ἐζητοῦμέν σε. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί 49
ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου
δεῖ εἶναί με; Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ 50
ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν 51
εἰς Ναζαρέτ·⁶ καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ ἡ
μήτηρ αὐτοῦ διετήρει⁷ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτῆς.

Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν⁸ σοφία καὶ ἡλικία,⁹ καὶ χάριτι 52
παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

¹ σύνεσις, εως, ἡ, understanding, insight. ² ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ³ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ⁴ οὕτως, thus, so. ⁵ ὀδυνάω, torment, pain. ⁶ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁷ διατηρέω, keep free of, keep safe. ⁸ προκόπτω, proceed, advance. ⁹ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age.

Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ¹ τῆς ἡγεμονίας² Τιβερίου³ **3**

Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος⁴ Ποντίου⁵ Πιλάτου τῆς

Ἰουδαίας, καὶ τετραρχούντος⁶ τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου,

Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχούντος⁶ τῆς

Ἰτουραίας⁷ καὶ Τραχωνίτιδος⁸ χώρας, καὶ Λυσανίου⁹

τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχούντος,⁶ ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα¹⁰ **2**

καὶ Καϊάφα,¹¹ ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν

Ζαχαρίου¹² υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν **3**

τὴν περίχωρον¹³ τοῦ Ἰορδάνου,¹⁴ κηρύσσων βάπτισμα

μετανοίας¹⁶ εἰς ἄφεσιν¹⁷ ἁμαρτιῶν· ὥς γέγραπται ἐν **4**

βίβλῳ¹⁸ λόγων Ἡσαΐου¹⁹ τοῦ προφήτου, λέγοντος,

Φωνὴ βοῶντος²⁰ ἐν τῇ ἐρήμῳ, Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν

κυρίου· εὐθείας²¹ ποιεῖτε τὰς τρίβους²² αὐτοῦ. Πᾶσα **5**

φάραγξ²³ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς²⁴

ταπεινωθήσεται·²⁵ καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ²⁶ εἰς εὐθείαν,²¹

¹ πεντεκαϊδέκατος, fifteenth. ² ἡγεμονία, ας, ἡ, rule, management. ³ Τιβερίος, ου, ὁ, Tiberius. ⁴ ἡγεμονεύω, be governor, rule. ⁵ Πόντιος, ου, ὁ, Pontius. ⁶ τετραρχέω, rule over as a tetrarch. ⁷ Ἰτουραῖος, Ituraea, Ituraean. ⁸ Τραχωνίτις, ιδος, ἡ, Trachonitis. ⁹ Λυσανίας, ου, ὁ, Lysanias. ¹⁰ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ¹¹ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ¹² Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹³ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ¹⁴ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ¹⁵ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ¹⁶ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ¹⁷ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹⁸ βιβλος, ου, ἡ, book, scroll. ¹⁹ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ²⁰ βοάω, cry aloud, shout. ²¹ εὐθύς, immediately, at once. ²² τρίβος, ου, ἡ, beaten track, path. ²³ φάραγξ, αργος, ἡ, ravine, chasm. ²⁴ βουνός, οῦ, ὁ, hill, hillock. ²⁵ ταπεινώω, humble, humiliate. ²⁶ σκολιός, crooked, unscrupulous.

καὶ αἱ τραχεῖαι¹ εἰς ὁδοὺς λείας·² καὶ ὄψεται πᾶσα 6

σὰρξ τὸ σωτήριον³ τοῦ θεοῦ.

Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι 7

ὕπ' αὐτοῦ, Γεννήματα⁴ ἐχιδνῶν,⁵ τίς ὑπέδειξεν⁶ ὑμῖν

φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; Ποιήσατε οὖν 8

καρποὺς ἀξίους τῆς μετανόιας·⁷ καὶ μὴ ἄρξησθε

λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω

γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων

ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη⁸ πρὸς 9

τὴν ῥίζαν⁹ τῶν δένδρων κείται·¹⁰ πᾶν οὖν δένδρον μὴ

ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται¹¹ καὶ εἰς πῦρ

βάλλεται. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες, Τί 10

οὖν ποιήσομεν; Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, Ὁ ἔχων 11

δύο χιτῶνας¹² μεταδότω¹³ τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων

βρώματα¹⁴ ὁμοίως ποιεῖτω. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι¹⁵ 12

¹ τραχύς, rough, uneven. ² λείος, smooth, level. ³ σωτήριος, saving, bringing salvation. ⁴ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ⁵ ἐχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent. ⁶ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ⁷ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ⁸ ἀξίνη, ης, ἡ, axe. ⁹ ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. ¹⁰ κείμαι, lie, be laid. ¹¹ ἐκκόπτω, cut out, cut off. ¹² χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ¹³ μεταδίδωμι, give a share of, share. ¹⁴ βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. ¹⁵ τελῶνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes.

βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, τί
 ποιήσομεν; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν πλέον ¹³
 παρὰ τὸ διατεταγμένον¹ ὑμῖν πράσσετε. Ἐπρωτῶν ¹⁴
 δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι,² λέγοντες, Καὶ ἡμεῖς τί
 ποιήσομεν; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδένα
 διασεΐσητε,³ μηδὲ συκοφαντήσητε:⁴ καὶ ἀρκείσθε⁵ τοῖς
 ὀψωνίοις⁶ ὑμῶν.

Προσδοκῶντος⁷ δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων⁸ ¹⁵
 πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου,
 μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης, ¹⁶
 ἅπασιν λέγων, Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς: ἔρχεται
 δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς λῦσαι τὸν
 ἱμάντα⁹ τῶν ὑποδημάτων¹⁰ αὐτοῦ: αὐτὸς ὑμᾶς
 βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί: οὗ τὸ πτύον¹¹ ἐν ¹⁷
 τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ¹² τὴν ἄλωνα¹³ αὐτοῦ,

¹ διατάσσω, command, give orders to. ² στρατεύομαι, make war, hence to serve as a soldier. ³ διασεῖω, extort, blackmail. ⁴ συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ⁵ ἀρκέω, assist, suffice. ⁶ ὀψώνιον, ου, τό, compensation, wages. ⁷ προσδοκάω, wait for, look for. ⁸ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁹ ἱμάς, άντος, ό, thong, strap. ¹⁰ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹¹ πτύον, ου, τό, winnowing fork. ¹² διακαθαρίζω, clean out, cleanse thoroughly. ¹³ ἄλων, ος, ή, threshing floor.

καὶ συνάξει τὸν σῖτον¹ εἰς τὴν ἀποθήκην² αὐτοῦ, τὸ δὲ
ἄχυρον³ κατακαύσει⁴ πυρὶ ἀσβέστῳ.⁵

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν 18

λαόν· ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης,⁶ ἐλεγχόμενος⁷ ὑπ’ 19

αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος⁸ τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ

αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ

Ἡρώδης, προσέθηκεν⁹ καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, καὶ 20

κατέκλεισεν¹⁰ τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ 21

Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου, ἀνεωχθῆναι

τὸν οὐρανόν, καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον 22

σωματικῶ¹¹ εἶδει¹² ὥσει¹³ περιστερὰν¹⁴ ἐπ’ αὐτόν, καὶ

φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς

μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.¹⁵

¹ σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. ² ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ³ ἄχυρον, ου, τό, chaff. ⁴ κατακαίω, burn up, consume entirely. ⁵ ἀσβεστος, unquenchable, inextinguishable. ⁶ τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. ⁷ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁸ Ἡρωδιάς, ἄδος, ἡ, Herodias. ⁹ προστίθμι, add, add to. ¹⁰ κατακλείω, shut up, lock up. ¹¹ σωματικός, bodily, corporeal. ¹² εἶδος, ους, τό, form, sight. ¹³ ὥσει, like, about. ¹⁴ περιστέρα, ἁς, ἡ, dove. ¹⁵ εὐδόκω, think it good, be well pleased with.

Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ¹ ἑτῶν τριάκοντα² ἀρχόμενος, 23
 ὦν – ὡς ἐνομιζέτο³ – υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλί,⁴ τοῦ 24
 Ματθάτ,⁵ τοῦ Λευὶ,⁶ τοῦ Μελχί,⁷ τοῦ Ἰαννά,⁸ τοῦ
 Ἰωσήφ, τοῦ Ματταθίου,⁹ τοῦ Ἀμώς, τοῦ Ναούμ,¹⁰ 25
 τοῦ Ἑσλί,¹¹ τοῦ Ναγγαί,¹² τοῦ Μαάθ,¹³ τοῦ 26
 Ματταθίου,⁹ τοῦ Σεμεϊ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα, τοῦ 27
 Ἰωανάν,¹⁴ τοῦ Ῥησά,¹⁵ τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ,
 τοῦ Νηρί,¹⁷ τοῦ Μελχί,⁷ τοῦ Ἀδδί,¹⁸ τοῦ Κωσάμ,¹⁹ 28
 τοῦ Ἐλμωδάμ,²⁰ τοῦ Ἦρ,²¹ τοῦ Ἰωσή,²² τοῦ Ἐλιέξερ, 29
 τοῦ Ἰωρέμ,²³ τοῦ Ματθάτ,⁵ τοῦ Λευὶ,⁶ τοῦ Συμεών,²⁴ 30
 τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωανάν,²⁵ τοῦ Ἐλιακεῖμ,²⁶ 31
 τοῦ Μελεᾶ,²⁷ τοῦ Μαϊνάν,²⁸ τοῦ Ματταθά,²⁹ τοῦ
 Ναθάν,³⁰ τοῦ Δαβίδ, τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ὠβήδ,³¹ τοῦ 32
 Βοόζ,³² τοῦ Σαλμών, τοῦ Ναασσών,³³ τοῦ Ἀμιναδάβ, 33
 τοῦ Ἀράμ,³⁴ τοῦ Ἑσρώμ, τοῦ Φαρές,³⁵ τοῦ Ἰούδα, τοῦ 34

¹ ὡσεὶ, like, about. ² τριάκοντα, thirty. ³ νομιζῶ, suppose, think. ⁴ Ἡλί, ὁ, Heli. ⁵ Ματθάτ, ὁ, Matthat. ⁶ Λευὶ, ὁ, Levi. ⁷ Μελχί, ὁ, Melchi. ⁸ Ἰαννά, ὁ, Jannai. ⁹ Ματταθίας, οὐ, ὁ, Mattathias. ¹⁰ Ναούμ, ὁ, Nahum. ¹¹ Ἑσλί, ὁ, Esli. ¹² Ναγγαί, ὁ, Naggai. ¹³ Μαάθ, ὁ, Maath. ¹⁴ Ἰωανάν, ὁ, Joanan. ¹⁵ Ῥησά, ὁ, Rhesa. ¹⁶ Σαλαθιήλ, ὁ, Shealtiel, Salathiel. ¹⁷ Νηρί, ὁ, Neri. ¹⁸ Ἀδδί, ὁ, Addi. ¹⁹ Κωσάμ, ὁ, Cosam. ²⁰ Ἐλμωδάμ, ὁ, Elmadam. ²¹ Ἦρ, ὁ, Er. ²² Ἰωσής, ὁ, Jos. ²³ Ἰωρέμ, ὁ, Jorim. ²⁴ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ²⁵ Ἰωανάν, ὁ, Jonam. ²⁶ Ἐλιακεῖμ, ὁ, Eliakim. ²⁷ Μελεᾶς, ὁ, Melea. ²⁸ Μαϊνάν, ὁ, Menna, Mainan. ²⁹ Ματταθά, ὁ, Mattatha. ³⁰ Ναθάν, ὁ, Nathan. ³¹ Ὠβήδ, ὁ, Obed. ³² Βοόζ, ὁ, Boaz. ³³ Ναασσών, ὁ, Nahshon. ³⁴ Ἀράμ, ὁ, Aram, Ram. ³⁵ Φαρές, ὁ, Perez.

Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα,¹ τοῦ
 Ναχώρ,² τοῦ Σερούχ, τοῦ Ῥαγαῦ, τοῦ Φάλεγ,³ τοῦ 35
 Ἐβέρ,⁴ τοῦ Σαλά,⁵ τοῦ Καϊνάν,⁶ τοῦ Ἀρφαξάδ,⁷ τοῦ 36
 Σήμ, τοῦ Νῶε,⁸ τοῦ Λάμεχ,⁹ τοῦ Μαθουσάλα,¹⁰ τοῦ 37
 Ἐνῶχ, τοῦ Ἰαρέδ,¹¹ τοῦ Μαλελεήλ,¹² τοῦ Καϊνάν,⁶ τοῦ 38
 Ἐνῶς,¹³ τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης¹⁴ ὑπέστρεψεν ἀπὸ 4
 τοῦ Ἰορδάνου,¹⁵ καὶ ἦγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν
 ἔρημον, ἡμέρας τεσσαράκοντα¹⁶ πειραζόμενος ὑπὸ 2
 τοῦ διαβόλου. Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις
 ἐκεῖναις· καὶ συντελεσθεισῶν¹⁷ αὐτῶν, ὕστερον¹⁸
 ἐπεινάσεν.¹⁹ Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ 3
 θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. Καὶ 4
 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, λέγων, Γέγραπται ὅτι
 Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ

¹ Θάρα, ὁ, Terah. ² Ναχώρ, ὁ, Nahor. ³ Φάλεκ, ὁ, Peleg. ⁴ Ἐβερ, ὁ, Eber. ⁵ Σαλά, ὁ, Shelah, Sala. ⁶ Καϊνάν, ὁ, Cainan. ⁷ Ἀρφαξάδ, ὁ, Arphaxad. ⁸ Νῶε, ὁ, Noah. ⁹ Λάμεχ, ὁ, Lamech. ¹⁰ Μαθουσάλα, ὁ, Methuselah. ¹¹ Ἰαρέδ, ὁ, Jared. ¹² Μαλελεήλ, ὁ, Maleleel, Mahalaleel. ¹³ Ἐνῶς, ὁ, Enosh. ¹⁴ πλήρης, full. ¹⁵ Ἰορδάνης, οὐ, ὁ, Jordan. ¹⁶ τεσσαράκοντα, forty, 40. ¹⁷ συντελέω, complete, accomplish. ¹⁸ ὕστερον, lastly, afterward. ¹⁹ πεινάω, hunger, am hungry.

ῥήματι θεοῦ. Καὶ ἀναγαγὼν¹ αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς 5
 ὄρος ὑψηλὸν² ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς
 οἰκουμένης³ ἐν στιγμῇ⁴ χρόνου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ 6
 διάβολος, Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ
 τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ὃ ἐὰν
 θέλω δίδωμι αὐτήν. Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιον 7
 ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ 8
 Ἰησοῦς, Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· γέγραπται,
 Προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ
 λατρεύσεις.⁵ Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ 9
 ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον⁶ τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν
 αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν⁷
 κάτω·⁸ γέγραπται γὰρ ὅτι Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ 10
 ἐντελεῖται⁹ περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι¹⁰ σε· καί, Ἐπὶ 11
 χειρῶν ἀρουσίν σε, μήποτε προσκόψῃς¹¹ πρὸς λίθον
 τὸν πόδα σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι 12

¹ ἀνάγω, lead up, restore. ² ὑψηλός, high, lofty. ³ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ⁴ στιγμή, ἧς, ἡ, moment, point of time. ⁵ λατρεύω, serve, worship. ⁶ πτερύγιον, ου, τό, highest point, pinnacle. ⁷ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁸ κάτω, down, below. ⁹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ¹⁰ διαφυλάσσω, guard, protect. ¹¹ προσκόπτω, strike against, stumble.

Εἴρηται, Οὐκ ἐκπειράσεις¹ κύριον τὸν θεόν σου. Καὶ 13
συντελέσας² πάντα πειρασμὸν³ ὁ διάβολος ἀπέστη⁴
ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος 14
εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ φήμη⁵ ἐξήλθεν καθ' ὅλης τῆς
περιχώρου⁶ περὶ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς 15
συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέτ,⁷ οὗ⁸ ἦν τεθραμμένος·⁹ καὶ 16
εἰσῆλθεν, κατὰ τὸ εἰωθὸς¹⁰ αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν
σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.
Καὶ ἐπεδόθη¹¹ αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου¹² τοῦ προφήτου. 17
Καὶ ἀναπτύξας¹³ τὸ βιβλίον, εὗρεν τὸν τόπον οὗ⁸ ἦν
γεγραμμένον, Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν 18
ἔχρισέν¹⁴ με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς· ἀπέσταλκέν με
ιάσασθαι τοὺς συντετριμμένους¹⁵ τὴν καρδίαν:

¹ ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ² συντελέω, complete, accomplish. ³ πειρασμός, οὗ, ὁ, temptation, trial. ⁴ ἀφίστημι, withdraw, depart. ⁵ φήμη, ης, ἡ, report, news. ⁶ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ⁷ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ⁸ οὗ, where, when. ⁹ πρέφω, make to grow, nourish. ¹⁰ εἰώθα, be accustomed, to maintain a custom. ¹¹ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹² Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ¹³ ἀναπτύσσω, unroll. ¹⁴ χρίω, anoint. ¹⁵ συντρίβω, break in pieces, crush.

κηρύξαι αἰχμαλώτοις¹ ἄφεσιν,² καὶ τυφλοῖς
 ἀνάβλεψιν,³ ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους⁴ ἐν ἀφέσει,² 19
 κηρύξαι ἐνιαυτὸν⁵ κυρίου δεκτόν.⁶ Καὶ πτύξας⁷ τὸ 20
 βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ,⁸ ἐκάθισεν· καὶ πάντων
 ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες⁹ αὐτῷ. 21
 Ἦρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον
 πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. Καὶ 22
 πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς
 λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ
 στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
 Ἰωσήφ; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Πάντως¹⁰ ἐρεῖτέ μοι 23
 τὴν παραβολὴν ταύτην, Ἰατρέ,¹¹ θεράπευσον σεαυτόν·
 ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ Καπερναούμ,¹²
 ποιήσον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι¹³ σου. Εἶπεν δέ, Ἀμὴν 24
 λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός⁶ ἐστιν ἐν τῇ
 πατρίδι¹³ αὐτοῦ. Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ 25

¹ αἰχμαλώτος, ου, ὁ, captive, prisoner. ² ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ³ ἀνάβλεψις, εως, ἡ, recovery of sight. ⁴ θραύω, break in pieces, oppress. ⁵ ἐνιαυτός, οὔ, ὁ, year. ⁶ δεκτός, acceptable, welcome. ⁷ πτύσσω, fold up, roll up. ⁸ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁹ ἀτενίζω, gaze, stare. ¹⁰ πάντως, altogether, by all means. ¹¹ ἱατρός, οὔ, ὁ, physician. ¹² Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ¹³ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland.

χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε
 ἐκλείσθη¹ ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας² ἕξ,³ ὥς
 ἐγένετο λιμὸς⁴ μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ πρὸς 26
 οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἡλίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα⁵
 τῆς Σιδῶνος⁶ πρὸς γυναῖκα χήραν. Καὶ πολλοὶ λεπροὶ 27
 ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου⁸ τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ
 οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Νεεμᾶν⁹ ὁ Σύρος.¹⁰ 28
 Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ¹¹ ἐν τῇ συναγωγῇ,
 ἀκούοντες ταῦτα, καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω 29
 τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὄφρως¹² τοῦ ὄρους
 ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο, εἰς τὸ
 κατακρημνίσαι¹³ αὐτόν. Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου 30
 αὐτῶν ἐπορεύετο.

¹ κλείω, shut, shut up. ² μῆν, ὁ, month, certainly. ³ ἕξ, six, 6. ⁴ λιμός, οὐ, ὁ, hunger, famine. ⁵ Σάρεπτα, ὠν, τό, Zarephath. ⁶ Σιδῶν, ὠνος, ἡ, Sidon. ⁷ λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. ⁸ Ἐλισσαῖος, ου, ὁ, Elisha. ⁹ Νεεμᾶν, ὁ, Naaman. ¹⁰ Σύρος, ου, ὁ, Syrian man, Syrian. ¹¹ θυμός, ου, ὁ, wrath, outburst of passion. ¹² ὄφρως, ὅς, ἡ, eyebrow, brow. ¹³ κατακρημνίζω, throw down (from) a cliff.

Καὶ κατήλθεν¹ εἰς Καπερναοὺμ² πόλιν τῆς Γαλιλαίας· 31
καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν. Καὶ 32
ἐξεπλήσσοντο³ ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν
ὁ λόγος αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος 33
ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξεν⁴
φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Ὑεα,⁵ τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ 34
Ναζαρηνέ;⁶ Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ
ἅγιος τοῦ θεοῦ. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, 35
Φιμώθητι,⁷ καὶ ἐξέλθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ῥίψαν⁸ αὐτὸν τὸ
δαιμόνιον εἰς μέσον ἐξήλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν
βλάψαν⁹ αὐτόν. Καὶ ἐγένετο θάμβος¹⁰ ἐπὶ πάντας, καὶ 36
συνελάλουν¹¹ πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, Τίς ὁ λόγος
οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει¹² τοῖς
ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, καὶ ἐξέρχονται; Καὶ 37
ἐξεπορεύετο ἥχος¹³ περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς
περιχώρου.¹⁴

¹ κατέρχομαι, come down, go down. ² Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. ³ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ⁴ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ⁵ ἔα, ah! ha! ⁶ Ναζαρηνός, οὗ, ὁ, Nazarene, of Nazareth. ⁷ φιμώω, muzzle, silence. ⁸ ῥίπτω, throw, cast. ⁹ βλάπτω, harm, injure. ¹⁰ θάμβος, οὗς, τό, amazement, astonishment. ¹¹ συλλαλέω, talk with, discuss. ¹² ἐπιτάσσω, command, give order. ¹³ ἥχος, οὗς, ὁ, noise, sound. ¹⁴ περίχωρος, οὗ, ἡ, neighboring.

Ἀναστάς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν 38

Σίμωνος· πενθερά¹ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη²

πυρετῷ³ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. 39

Καὶ ἐπιστάς⁴ ἐπάνω⁵ αὐτῆς, ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ,³

καὶ ἀφῆκεν αὐτήν· παραχρῆμα⁶ δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει

αὐτοῖς.

Δύνοντος⁷ δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας 40

νόσοις⁸ ποικίλαις⁹ ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ

ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ 41

λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Καὶ

ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα¹⁰ αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν

χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

¹ πενθερά, *ās*, ἡ, mother-in-law. ² συνέχω, hold fast, oppress. ³ πυρετός, *oû*, ὁ, fever. ⁴ ἐφίστημι, stand over, come upon. ⁵ ἐπάνω, above, over (gen). ⁶ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁷ δύνω, enter, set. ⁸ νόσος, *ou*, ἡ, disease, malady. ⁹ ποικίλος, varied, manifold. ¹⁰ εἶα, permit, allow.

Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον 42

τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν¹ αὐτόν, καὶ ἤλθον ἕως

αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον² αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ’

αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἐτέραις 43

πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ

θεοῦ: ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας. 44

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι³ αὐτῷ τοῦ 5

ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἐστῶς παρὰ

τὴν λίμνην⁴ Γεννησαρέτ:⁵ καὶ εἶδεν δύο πλοῖα ἐστῶτα 2

παρὰ τὴν λίμνην: ⁴ οἱ δὲ ἄλιεῖς⁶ ἀποβάντες⁷ ἀπ’ αὐτῶν

ἀπέπλυναν⁸ τὰ δίκτυα.⁹ Ἐμβὰς¹⁰ δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, 3

ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς

ἐπαναγαγεῖν¹¹ ὀλίγον. Καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ

πλοίου τοὺς ὄχλους. Ὡς δὲ ἐπαύσατο¹² λαλῶν, εἶπεν 4

¹ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ² κατέχω, hold back, hold fast. ³ ἐπικείμεαι, lie on, lie upon. ⁴ λίμνη, ης, ἡ, lake. ⁵

Γεννησαρέτ, ἡ, Gennesaret. ⁶ ἄλιεύς, ὁ, fisherman. ⁷ ἀποβαίνω, get out, go away. ⁸ ἀποπλύνω, wash, rinse. ⁹ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ¹⁰ ἐμβαίνω, embark. ¹¹ ἐπανάγω, put out (to sea), return. ¹² παύω, cause to cease.

πρὸς τὸν Σίμωνα, Ἐπανάγαγε¹ εἰς τὸ βάθος,² καὶ
χαλάσατε³ τὰ δίκτυα⁴ ὑμῶν εἰς ἄγραν.⁵ Καὶ 5
ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιστάτα,⁶ δι' ὅλης
τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες⁷ οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ
ρήματί σου χαλάσω³ τὸ δίκτυον.⁴ Καὶ τοῦτο 6
ποιήσαντες, συνέκλεισαν⁸ πλῆθος ἰχθύων⁹ πολὺ·
διερρήγνυτο¹⁰ δὲ τὸ δίκτυον⁴ αὐτῶν· καὶ κατένευσαν¹¹ 7
τοῖς μετόχοις¹² τοῖς ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας
συλλαβέσθαι¹³ αὐτοῖς· καὶ ἦλθον καὶ ἐπλησαν
ἀμφοτέρα¹⁴ τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι¹⁵ αὐτά. Ἰδὼν 8
δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν¹⁶ τοῖς γόνασιν¹⁷ Ἰησοῦ,
λέγων, Ἐξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνήρ ἁμαρτωλὸς εἰμι,
κύριε. Θάμβος¹⁸ γὰρ περιέσχεν¹⁹ αὐτὸν καὶ πάντας 9
τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ⁵ τῶν ἰχθύων⁹ ἢ συνέλαβον·
ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, υἱοὺς 10
Ζεβεδαίου,²⁰ οἳ ἦσαν κοινωνοὶ²¹ τῷ Σίμωνι. Καὶ εἶπεν

¹ ἐπανάγω, put out (to sea), return. ² βάθος, οὐς, τό, depth, deep. ³ χαλάω, slacken, let down. ⁴ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ⁵ ἄγρα, ας, ἡ, catch, booty. ⁶ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁷ κοπιάω, toil, labor. ⁸ συγκλείω, shut, enclose. ⁹ ἰχθύς, ὄς, ὁ, fish. ¹⁰ διαρρήσσω, tear asunder. ¹¹ κατανεύω, signal, nod. ¹² μέτοχος, ου, ὁ, partaker, partner. ¹³ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹⁴ ἀμφοτέροι, both, both of two. ¹⁵ βυθίζω, sink, plunge. ¹⁶ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ¹⁷ γόνυ, ατος, τό, knee. ¹⁸ θάμβος, οὐς, τό, amazement, astonishment. ¹⁹ περιέχω, surround, seize. ²⁰ Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ²¹ κοινωνός, οῦ, ὁ, partner, sharer.

πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν
 ἀνθρώπους ἔση ζωγρῶν.¹ Καὶ καταγαγόντες² τὰ πλοῖα 11
 ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ 12
 ἰδοῦ, ἀνὴρ πλήρης³ λέπρας·⁴ καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν,
 πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη⁵ αὐτοῦ, λέγων, Κύριε,
 ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. Καὶ ἐκτείνας⁶ τὴν 13
 χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ, εἰπὼν, Θέλω, καθαρίσθητι. Καὶ
 εὐθέως ἡ λέπρα⁴ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς 14
 παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν
 δείξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ
 καθαρισμοῦ⁷ σου, καθὼς προσέταξεν⁸ Μωσῆς, εἰς
 μαρτύριον⁹ αὐτοῖς. Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ 15
 αὐτοῦ· καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ
 θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν¹⁰ αὐτῶν. 16
 Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν¹¹ ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ

¹ ζωγρέω, capture alive. ² κατὰγω, bring down, lead down. ³ πλήρης, full. ⁴ λέπρα, ας, ἡ, leprosy. ⁵ δεόμαι, ask, request. ⁶ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁷ καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification. ⁸ προστάσσω, command, order. ⁹ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ¹⁰ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹¹ ὑποχωρέω, withdraw, go away.

προσευχόμενος.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων: 17

καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι,¹

οἱ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας

καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ: καὶ δύναμις κυρίου ἦν

εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες φέροντες ἐπὶ 18

κλίνης² ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος,³ καὶ ἐξήτουν

αὐτὸν εἰσενεγκεῖν⁴ καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ: καὶ μὴ 19

εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν⁴ αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον,

ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα,⁵ διὰ τῶν κεράμων⁶ καθήκαν⁷

αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ⁸ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ

Ἰησοῦ. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῶ, 20

Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Καὶ ἥρξαντο 21

διαλογίζεσθαι⁹ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι,

λέγοντες, Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας;¹⁰ Τίς

δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός; 22

¹ νομοδιδάσκαλος, ου, ὁ, teacher of the law. ² κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ³ παραλύω, relax, enfeeble. ⁴ εἰσφέρω, carry inward, bring in. ⁵ δῶμα, τος, τό, house, housetop. ⁶ κέραμος, ου, ὁ, clay, roof tile. ⁷ καθήμι, let down, lower. ⁸ κλινιδιον, ου, τό, small bed, cot. ⁹ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁰ βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach.

Ἐπιγινούς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς¹ αὐτῶν
 ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί διαλογίζεσθε² ἐν
 ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον,³ εἰπεῖν, 23
 Ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, Ἐγείραι καὶ
 περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ 24
 ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας – εἶπεν τῷ
 παραλελυμένῳ⁴ – Σοὶ λέγω, ἔγεραι, καὶ ἄρας τὸ
 κλινιδιόν⁵ σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ 25
 παραχρῆμα⁶ ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ’ ὃ
 κατέκειτο,⁷ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν
 θεόν. Καὶ ἑκστασις⁸ ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν 26
 θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες ὅτι Εἶδομεν
 παράδοξα⁹ σήμερον.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ ἐθεάσατο¹⁰ τελώνην,¹¹ 27
 ὀνόματι Λευῖν,¹² καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,¹³ καὶ

¹ διαλογισμός, οὗ, ὁ, reasoning, questioning. ² διαλογίζομαι, debate, reason. ³ εὐκοπώτερον, easier. ⁴ παραλύω, relax, enfeeble. ⁵ κλινίδιον, οὗ, τό, small bed, cot. ⁶ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁷ κατὰκειμαι, lie down, lie sick. ⁸ ἑκστασις, εὖως, ἡ, bewilderment, ecstasy. ⁹ παράδοξος, strange, wonderful. ¹⁰ θεάομαι, look at, behold. ¹¹ τελώνης, οὗ, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹² Λευῖς, ὁ, Levi. ¹³ τελώνιον, οὗ, τό, tax office, tax collector's office.

εἶπεν αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Καὶ καταλιπὼν¹ ἅπαντα, 28
 ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. Καὶ ἐποίησεν δοχὴν² 29
 μεγάλην Λευὶς³ αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος
 τελωνῶν⁴ πολὺς, καὶ ἄλλων οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν
 κατακείμενοι.⁵ Καὶ ἐγόγγυζον⁶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν 30
 καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες,
 Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν⁴ καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ
 πίνετε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς, 31
 Οὐ χρειᾶν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες⁷ ἱατροῦ,⁸ ἀλλ' οἱ
 κακῶς⁹ ἔχοντες. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, 32
 ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.¹⁰ Οἱ δὲ εἶπον πρὸς 33
 αὐτόν, Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν¹¹
 πυκνά,¹² καὶ δεήσεις¹³ ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν
 Φαρισαίων· οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν; Ὁ δὲ 34
 εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ
 νυμφῶνος,¹⁴ ἐν ᾧ ὁ νυμφίος¹⁵ μετ' αὐτῶν ἐστιν,

¹ καταλείπω, leave, leave behind. ² δοχή, ἡς, ἡ, reception, banquet. ³ Λευὶς, ὁ, Levi. ⁴ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁵ κατὰκειμαι, lie down, lie sick. ⁶ γογγύζω, mutter, murmur. ⁷ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ⁸ ἱατρός, οὔ, ὁ, physician. ⁹ κακῶς, badly, evilly. ¹⁰ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ¹¹ νηστεύω, fast. ¹² πυκνός, frequent, numerous. ¹³ δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ¹⁴ νυμφών, ὄνος, ὁ, bridal chamber, wedding hall. ¹⁵ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom.

ποιῆσαι νηστεύειν;¹ Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν 35

ἀπαρθῇ² ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,³ τότε νηστεύσουσιν¹ ἐν

ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς 36

αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα⁴ ἱματίου καινοῦ

ἐπιβάλλει⁵ ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν·⁶ εἰ δὲ μήγε,⁷ καὶ τὸ

καινὸν σχίζει,⁸ καὶ τῷ παλαιῷ⁶ οὐ συμφωνεῖ⁹ τὸ ἀπὸ

τοῦ καινοῦ. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον¹⁰ εἰς ἀσκοὺς 37

παλαιούς·⁶ εἰ δὲ μήγε,⁷ ῥήξει¹² ὁ νέος¹⁰ οἶνος τοὺς

ἀσκούς,¹¹ καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ¹¹

ἀπολοῦνται. Ἀλλὰ οἶνον νέον¹⁰ εἰς ἀσκούς¹¹ καινοὺς 38

βλητέον,¹³ καὶ ἀμφότεροι¹⁴ συντηροῦνται.¹⁵ Καὶ οὐδεὶς 39

πιὼν παλαιὸν⁶ εὐθέως θέλει νέον·¹⁰ λέγει γάρ, Ὁ

παλαιὸς⁶ χρηστότερός¹⁶ ἐστίν.

¹ νηστεύω, fast. ² ἀπαίρω, take away, depart. ³ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ⁴ ἐπίβλημα, τος, τό, patch, patch on a garment. ⁵ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁶ παλαιός, old, ancient. ⁷ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ⁸ σχίζω, split, separate. ⁹ συμφωνέω, agree with, agree together. ¹⁰ νέος, new, young. ¹¹ ἀσκός, οὔ, ὁ, leather bottle, wineskin. ¹² ῥήγνυμι, break apart, throw down. ¹³ βλητέος, must be put, that ought to be put. ¹⁴ ἀμφότεροι, both, both of two. ¹⁵ συντηρέω, preserve, treasure. ¹⁶ χρηστός, good, kind.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ¹ διαπορεύεσθαι² 6

αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων·³ καὶ τιλλων⁴ οἱ μαθηταὶ

αὐτοῦ τοὺς στάχνας,⁵ καὶ ἥσθιον, ψάχοντες⁶ ταῖς

χερσίν. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, Τί 2

ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασιν; Καὶ 3

ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ τοῦτο

ἀνέγγυντε, ὃ ἐποίησεν Δαυὶδ, ὁπότε⁷ ἐπεινάσεν⁸ αὐτὸς

καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες; Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 4

θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως⁹ ἔλαβεν, καὶ

ἔφαγεν, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ

ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; Καὶ ἔλεγεν 5

αὐτοῖς ὅτι Κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ

σαββάτου.

Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς 6

τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος,

καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.¹⁰ Παρατήρουν¹¹ δὲ οἱ 7

¹ δευτερόπρωτος, second-first. ² διαπορεύομαι, pass across, journey through. ³ σπόριμος, grain field, sown. ⁴ τίλλω, pluck, pick. ⁵ στάχυς, υἱός, Stachys, head of grain. ⁶ ψάχω, rub, rub to pieces. ⁷ ὁπότε, when. ⁸ πεινάω, hunger, am hungry. ⁹ πρόθεσις, εἰς, ἡ, setting forth, purpose. ¹⁰ ξηρός, dry, withered. ¹¹ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously.

γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ
 θεραπεύσει: ἵνα εὕρωσιν κατηγορίαν¹ αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ 8
 ᾗδει τοὺς διαλογισμοὺς² αὐτῶν, καὶ εἶπεν τῷ
 ἀνθρώπῳ τῷ ξηρᾷ³ ἔχοντι τὴν χεῖρα, Ἐγείραι, καὶ
 στήθι εἰς τὸ μέσον. Ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη. Εἶπεν οὖν ὁ 9
 Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, Ἐπερωτήσω ὑμᾶς τί, Ἐξεστὶν
 τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι⁴ ἢ κακοποιῆσαι;⁵ Ψυχὴν
 σώσαι ἢ ἀποκτεῖναι; Καὶ περιβλεψάμενος⁶ πάντας 10
 αὐτούς, εἶπεν αὐτῷ, Ἐκτεινον⁷ τὴν χεῖρά σου. Ὁ δὲ
 ἐποίησεν καὶ ἀποκατεστάθην⁸ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιῆς⁹ ὡς ἡ
 ἄλλη. Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας:¹⁰ καὶ διελάλουν¹¹ 11
 πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος 12
 προσεύξασθαι: καὶ ἦν διανυκτερεύων¹² ἐν τῇ
 προσευχῇ τοῦ θεοῦ. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, 13

¹ κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. ² διαλογισμός, οὔ, ὁ, reasoning, questioning. ³ ξηρός, dry, withered. ⁴ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ⁵ κακοποιέω, do evil, harm. ⁶ περιβλέπομαι, look around, look around on. ⁷ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁸ ἀποκαθίστημι, restore, give back. ⁹ ὑγιής, whole, healthy. ¹⁰ ἄνοια, ας, ἡ, folly, foolishness. ¹¹ διαλάλῶ, discuss, converse together. ¹² διανυκτερεύω, spend the whole night.

προσεφώνησεν¹ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος
 ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,³ 14
 Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν³ Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν⁴ τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ
 Βαρθολομαῖον,⁵ Ματθαῖον⁶ καὶ Θωμᾶν,⁷ Ἰάκωβον 15
 τὸν τοῦ Ἀλφαίου,⁸ καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον
 Ζηλωτὴν,⁹ Ἰούδαν Ἰακώβου, καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, 16
 ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.¹¹ Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, 17
 ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,¹² καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ,
 καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας
 καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου¹³ Τύρου¹⁴ καὶ
 Σιδῶνος,¹⁵ οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ
 τῶν νόσων¹⁶ αὐτῶν· καὶ οἱ ὀχλούμενοι¹⁷ ὑπὸ 18
 πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ ἐθεραπεύοντο. Καὶ πᾶς ὁ 19
 ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ· ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ
 ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντας.

¹ προσφωνέω, call to, summon. ² ἐκλέγομαι, choose, elect. ³ ὀνομάζω, name, give a name to. ⁴ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁵ Βαρθολομαῖος, ου, ὁ, Bartholomew. ⁶ Ματθαῖος, ου, ὁ, Matthew. ⁷ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ⁸ Ἀλφαῖος, ου, ὁ, Alphaeus. ⁹ ζηλωτής, ου, ὁ, Zealot, zealot. ¹⁰ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹¹ προδότης, ου, ὁ, betrayer, traitor. ¹² πεδινός, ου, ὁ, flat, level. ¹³ παράλιος, ου, ὁ, coastal, on the coast. ¹⁴ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ¹⁵ Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon. ¹⁶ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ¹⁷ ὀχλέω, trouble, torment.

Καὶ αὐτὸς ἐπάρας¹ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς 20
μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν,

Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα² ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες³ νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.⁴ 21

Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε.⁵

Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ 22
ὅταν ἀφορίσωσιν⁶ ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσιν,⁷ καὶ
ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα τοῦ
υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ 23
σκιρτήσατε:⁸ ἰδοὺ γάρ, ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ
οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ
πατέρες αὐτῶν.

¹ ἐπαίρω, lift up, raise. ² ὑμέτερος, your. ³ πεινάω, hunger, am hungry. ⁴ χορτάζω, eat until full, be filled. ⁵ γελάω, laugh. ⁶ ἀφορίζω, separate, set apart. ⁷ ὀνειδίζω, reproach, revile. ⁸ σκιρτάω, leap, leap for joy.

Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε¹ τὴν 24
παράκλησιν ὑμῶν.

Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι,² ὅτι πεινάσετε.³ 25

Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες⁴ νῦν, ὅτι πενθήσετε⁵ καὶ
κλαύσετε.

Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι: κατὰ 26
ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις⁶ οἱ πατέρες
αὐτῶν.

Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς 27
ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, εὐλογεῖτε 28
τοὺς καταρωμένους⁷ ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
ἐπηρεάζόντων⁸ ὑμᾶς. Τῷ τύπτοντί⁹ σε ἐπὶ τὴν 29
σιαγὸνα,¹⁰ πάρεχε¹¹ καὶ τὴν ἄλλην: καὶ ἀπὸ τοῦ
αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα¹² μὴ κωλύσης.

¹ ἀπέχω, received, obtain. ² ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ³ πεινάω, hunger, am hungry. ⁴ γελάω, laugh. ⁵ πενθέω, mourn, lament. ⁶ ψευδοπροφήτης, ου, δ, false prophet. ⁷ καταράσμαι, curse. ⁸ ἐπηρεάζω, mistreat, revile. ⁹ τύπτω, smite, beat. ¹⁰ σιαγὼν, ὄνος, ἦ, cheek, jawbone. ¹¹ παρέχω, offer, afford. ¹² χιτῶν, ὤνος, δ, tunic, garment.

Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος 30
 τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει.¹ Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν 31
 οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Καὶ εἰ 32
 ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστὶν
 ; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς
 ἀγαπῶσιν. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιήτε² τοὺς 33
 ἀγαθοποιούντας² ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστὶν; Καὶ
 γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. Καὶ ἐὰν 34
 δανείζητε³ παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν,⁴ ποία ὑμῖν
 χάρις ἐστὶν; Καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς
 δανείζουσιν,³ ἵνα ἀπολάβωσιν⁴ τὰ ἴσα.⁵ Πλὴν 35
 ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε,² καὶ
 δανείζετε,³ μηδὲν ἀπελπίζοντες·⁶ καὶ ἔσται ὁ μισθὸς
 ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου·⁷ ὅτι αὐτὸς
 χρηστός⁸ ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους⁹ καὶ πονηροὺς. 36
 Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες,¹⁰ καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν

¹ ἀπαίτω, ask for, demand. ² ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ³ δανείζω, lend, borrow. ⁴ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ⁵ ἴσος, equal, identical. ⁶ ἀπελπίζω, despair of, expect in return. ⁷ ὑψιστος, highest, most high. ⁸ χρηστός, good, kind. ⁹ ἀχάριστος, ungrateful. ¹⁰ οἰκτίρμων, merciful, compassionate.

οἰκτίρμων¹ ἐστίν. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. 37

Μὴ καταδικάζετε,² καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε:²

ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε: δίδετε, καὶ δοθήσεται 38

ὑμῖν: μέτρον³ καλόν, πεπιεσμένον⁴ καὶ σεσαλευμένον⁵

καὶ ὑπερεκχυνόμενον⁶ δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον⁷

ὑμῶν. Τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ³ ὃ μετρεῖτε⁸

ἀντιμετρηθήσεται⁹ ὑμῖν.

Εἶπεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, Μήτι¹⁰ δύναται τυφλὸς 39

τυφλὸν ὀδηγεῖν;¹¹ Οὐχὶ ἀμφοτέροι¹² εἰς βόθυνον¹³

πεσοῦνται; Οὐκ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον 40

αὐτοῦ: κατηρτισμένος¹⁴ δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος

αὐτοῦ. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος¹⁵ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ 41

τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν¹⁶ τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ

ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;¹⁷ Ἡ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ 42

ἀδελφῷ σου, Ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος¹⁵ τὸ ἐν

¹ οἰκτίρμων, merciful, compassionate. ² καταδικάζω, pass sentence upon, condemn. ³ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ⁴ πιέζω, press, press down. ⁵ σαλεύω, shake, excite. ⁶ ὑπερεκχύνω, pour out so that it overflows. ⁷ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁸ μετρέω, measure, estimate. ⁹ ἀντιμετρέω, measure in return. ¹⁰ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹¹ ὀδηγέω, lead, guide. ¹² ἀμφοτέροι, both, both of two. ¹³ βόθυνος, ου, ὁ, pit, ditch. ¹⁴ καταρτίζω, mend, fit. ¹⁵ κάρφος, ους, τό, speck, dry stalk. ¹⁶ δοκός, οὔ, ἡ, beam of timber, log. ¹⁷ κατανοέω, observe, understand.

τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν¹ οὐ βλέπων; Ὑποκριτά,² ἔκβαλε πρῶτον τὴν
δοκὸν¹ ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψει³
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος⁴ τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ
σου. Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν 43
σαπρὸν:⁵ οὐδὲ δένδρον σαπρὸν⁵ ποιοῦν καρπὸν καλόν.
Ἐκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ 44
γινώσκεται. Οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν⁶ συλλέγουσιν⁷ σύκα,⁸
οὐδὲ ἐκ βάτου⁹ τρυγῶσιν¹⁰ σταφυλήν.¹¹ Ὁ ἀγαθὸς 45
ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ¹² τῆς καρδίας
αὐτοῦ προφέρει¹³ τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ¹² τῆς καρδίας αὐτοῦ
προφέρει¹³ τὸ πονηρόν: ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος¹⁴
τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

¹ δοκός, οὐ, ἡ, beam of timber, log. ² ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. ³ διαβλέπω, see clearly, look intently. ⁴ κάρφος, οὐς, τό, speck, dry stalk. ⁵ σαπρός, rotten, worthless. ⁶ ἀκανθα, ἡς, ἡ, thorn, thorn bush. ⁷ συλλέγω, collect, gather. ⁸ σύκον, ου, τό, fig. ⁹ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ¹⁰ τρυγάω, gather in, harvest. ¹¹ σταφυλή, ἥς, ἡ, grape, bunch of grapes. ¹² θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. ¹³ προφέρω, bring forth, produce. ¹⁴ περίσσευμα, τος, τό, superfluity, abundance.

Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; 46

Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων

καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω¹ ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος: 48

ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς

ἔσκαψεν² καὶ ἐβάθυνεν,³ καὶ ἔθηκεν θεμέλιον⁴ ἐπὶ τὴν

πέτραν:⁵ πλημμύρας⁶ δὲ γενομένης, προσέρρηξεν⁷ ὁ

ποταμός⁸ τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλευῖσαι⁹

αὐτήν: τεθεμελίωτο¹⁰ γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.⁵ Ὁ δὲ 49

ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ

οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου:⁴ ἢ

προσέρρηξεν⁷ ὁ ποταμός,⁸ καὶ εὐθέως ἔπεσεν, καὶ

ἐγένετο τὸ ῥῆγμα¹¹ τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς 7

ἀκοὰς¹² τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ.¹³

¹ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ² σκάπτω, dig. ³ βαθύνω, deepen, go down deep. ⁴ θεμέλιος, οὐ, ὅ, foundation. ⁵ πέτρα, ας, ἡ, rock. ⁶ πλημμύρα, ας, ἡ, flood. ⁷ προσρήγνυμι, dash against. ⁸ ποταμός, οὐ, ὅ, river, stream. ⁹ σαλεύω, shake, excite. ¹⁰ θεμελιόω, lay a foundation, found. ¹¹ ῥῆγμα, τος, τό, wreck, ruin. ¹² ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. ¹³ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum.

Ἐκατοντάρχου¹ δέ τινος δοῦλος κακῶς² ἔχων ἔμελλεν 2
 τελευτᾶν,³ ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.⁴ Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ 3
 Ἰησοῦ, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν
 Ἰουδαίων, ἑρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ⁵ τὸν
 δοῦλον αὐτοῦ. Οἱ δέ, παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, 4
 παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως,⁶ λέγοντες ὅτι ἄξιός
 ἐστὶν ὃ παρέξει⁷ τοῦτο: ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ 5
 τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ὠκοδόμησεν ἡμῖν. Ὁ δὲ 6
 Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. Ἦδη δὲ αὐτοῦ οὐ
 μακρὰν⁸ ἀπέχοντος⁹ ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν πρὸς
 αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος¹ φίλους, λέγων αὐτῷ, Κύριε,
 μὴ σκύλλου:¹⁰ οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην¹¹
 μου εἰσέλθῃς: διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἡξίωσα¹² πρὸς σε 7
 ἐλθεῖν: ἀλλ' εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς¹³ μου. 8
 Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἑξουσίαν τασσόμενος,
 ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ,

¹ ἑκατοντάρχης, centurion. ² κακῶς, badly, evilly. ³ τελευτάω, die, end. ⁴ ἔντιμος, valued, precious. ⁵ διασώζω, save, bring safely to. ⁶ σπουδαίως, with haste, diligently. ⁷ παρέχω, offer, afford. ⁸ μακρὰν, far away. ⁹ ἀπέχω, received, obtain. ¹⁰ σκύλλω, trouble, bother. ¹¹ στέγη, ης, ἡ, roof, flat roof of a house. ¹² ἡξίωω, consider worthy. ¹³ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁴ τάσσω, arrange, appoint.

Πορεύητι, καὶ πορεύεται: καὶ ἄλλω, Ἔρχου, καὶ
ἔρχεται: καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ 9
στραφεὶς¹ τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν, Λέγω
ὑμῖν, οὔτε ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην² πίστιν εὔρον. Καὶ 10
ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον εὔρον τὸν
ἀσθενοῦντα δούλον ὑγιαίνοντα.³

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξῆς,⁴ ἐπορεύετο εἰς πόλιν 11
καλουμένην Ναϊν:⁵ καὶ συνεπορεύοντο⁶ αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολὺς. Ὡς δὲ 12
ἤγγισεν τῇ πύλῃ⁷ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ, ἐξεκομίζετο⁸
τεθνηκώς,⁹ υἱὸς μονογενῆς¹⁰ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ
χήρα: καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ. Καὶ 13
ιδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη¹¹ ἐπ' αὐτῇ, καὶ
εἶπεν αὐτῇ, Μὴ κλαῖε. Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς 14

¹ στρέφω, turn, am converted. ² τοσούτος, so great, so much. ³ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ⁴ ἐξῆς, next, next in order. ⁵ Ναϊν, ἦ, Nain. ⁶ συμπορεύομαι, come together, travel with. ⁷ πύλη, ἡς, ἡ, gate, porch. ⁸ ἐκκομίζω, carry out. ⁹ θνήσκω, die, am dying. ¹⁰ μονογενῆς, only begotten, only. ¹¹ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on.

σοροῦ·¹ οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. Καὶ εἶπεν,
 Νεανίσκε,² σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Καὶ ἀνεκάθισεν³ ὁ 15
 νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ
 μητρὶ αὐτοῦ. Ἔλαβεν δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον 16
 τὸν θεόν, λέγοντες ὅτι Προφῆτης μέγας ἐγγήγερται ἐν
 ἡμῖν, καὶ ὅτι Ἐπεσκέψατο⁴ ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. 17
 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ
 αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.⁵

Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννη οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων 18
 τούτων. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν 19
 μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
 λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;⁶ 20
 Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπον,
 Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς⁷ ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε,
 λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;⁶ Ἐν 21
 αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων⁸ καὶ

¹ σορός, οὐ, ἡ, coffin, bier. ² νεανίσκος, οὐ, ὁ, youth, young man. ³ ἀνακαθίζω, sit up. ⁴ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ⁵ περίχωρος, οὐ, ἡ, neighboring. ⁶ προσδοκάω, wait for, look for. ⁷ βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. ⁸ νόσος, οὐ, ἡ, disease, malady.

μαστίγων¹ καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς
πολλοῖς ἐχαρίσατο² τὸ βλέπειν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 22
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες ἀπαγγείλατε
Ἰωάννη ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε: ὅτι τυφλοὶ
ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ³ περιπατοῦσιν, λεπροὶ⁴
καθαρίζονται, κωφοὶ⁵ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται,
πτωχοὶ εὐαγγελίζονται: καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ 23
σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν 24
τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν
ἐρημον θεάσασθαι;⁶ Κάλαμον⁷ ὑπὸ ἀνέμου
σαλευόμενον;⁸ Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; Ἄνθρωπον 25
ἐν μαλακοῖς⁹ ἱματίοις ἡμφιεσμένον;¹⁰ Ἰδοὺ, οἱ ἐν
ἱματισμῷ¹¹ ἐνδόξῳ¹² καὶ τρυφῇ¹³ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς
βασιλείοις¹⁴ εἰσὶν. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; 26

¹ μάστιξ, ἰγος, ἥ, whip, scourge. ² χαρίζομαι, give freely, forgive. ³ χωλός, lame, deprived of a foot. ⁴ λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. ⁵ κωφός, deaf, dumb. ⁶ θεάσθαι, look at, behold. ⁷ κάλαμος, οὐ, ὁ, reed, reed-pen. ⁸ σαλεύω, shake, excite. ⁹ μαλακός, soft, effeminate. ¹⁰ ἀμφιέννυμι, clothe, dress. ¹¹ ἱματισμός, οὐ, ὁ, clothing. ¹² ἐνδοξός, honored, glorious. ¹³ τρυφή, ἥς, ἥ, reveling, luxury. ¹⁴ βασιλείος, kingly, royal.

Προφήτην; Ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον¹
 προφήτου. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται, Ἰδοὺ, ἐγὼ 27
 ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς
 κατασκευάσει² τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. Λέγω 28
 γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς³ γυναικῶν προφήτης
 Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ⁴ οὐδεὶς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστιν. Καὶ πᾶς 29
 ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι⁵ ἐδικαίωσαν τὸν θεόν,
 βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα⁶ Ἰωάννου· οἱ δὲ Φαρισαῖοι 30
 καὶ οἱ νομικοὶ⁷ τὴν βουλὴν⁸ τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν⁹ εἰς
 ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Τίνι οὖν 31
 ὁμοιώσω¹⁰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ
 τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; Ὅμοιοί εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ¹¹ 32
 καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν¹² ἀλλήλοις, καὶ
 λέγουσιν, Ἡὐλῆσαμεν¹³ ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε¹⁴
 ἐθρηνήσαμεν¹⁵ ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. Ἐλήλυθεν 33

¹ περισσός, excessive, abundant. ² κατασκευάζω, prepare, build. ³ γεννητός, born, begotten. ⁴ βαπτιστής, οὗ, ὁ, baptist, baptizer. ⁵ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁶ βάπτισμα, τοσ, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁷ νομικός, pertaining to the law. ⁸ βουλή, ἥς, ἡ, counsel, purpose. ⁹ ἀθετέω, reject, annul. ¹⁰ ὁμοιώω, make like, liken. ¹¹ ἀγορά, ᾧς, ἡ, marketplace, place of assembly. ¹² προσφωνέω, call to, summon. ¹³ αὐλέω, play a flute, play the flute. ¹⁴ ὀρχέομαι, dance. ¹⁵ θρηνέω, lament, mourn.

γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς¹ μήτε ἄρτον ἐσθίων μήτε
οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, Δαιμόνιον ἔχει: ἐλήλυθεν ὁ 34
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, Ἰδοὺ,
ἄνθρωπος φάγος² καὶ οἰνοπότης,³ φίλος τελωνῶν⁴ καὶ
ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων 35
αὐτῆς πάντων.

Ἡρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγη μετ' 36
αὐτοῦ: καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου
ἀνεκλίθη.⁵ Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν 37
ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται⁶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ
Φαρισαίου, κομίσασα⁷ ἀλάβαστρον⁸ μύρου,⁹ καὶ 38
στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα,
ῥῆξάτο βρέχειν¹⁰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν,¹¹
καὶ ταῖς θριξίν¹² τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσαν,¹³ καὶ
κατεφιλεῖ¹⁴ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἠλειφεν¹⁵ τῷ μύρῳ.⁹

¹ βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. ² φάγος, οὐ, ὁ, glutton. ³ οἰνοπότης, οὐ, ὁ, drunkard, excessive wine-drinker. ⁴ τελώνης, οὐ, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁵ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ⁶ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁷ κομίζω, receive, bring. ⁸ ἀλάβαστρον, οὐ, τό, alabaster jar. ⁹ μύρον, οὐ, τό, ointment, perfume. ¹⁰ βρέχω, send rain, rain. ¹¹ δάκρυον, οὐ, τό, teardrop, a tear. ¹² θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹³ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ¹⁴ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ¹⁵ ἀλείφω, anoint.

Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ 39

λέγων, Οὗτος, εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ
ποταπὴ¹ ἢ γυνὴ ἣτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλὸς
ἐστιν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, 40

Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. Ὁ δὲ φησιν, Διδάσκαλε,
εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται² ἦσαν δανειστῇ³ τινί· ὁ εἷς 41

ᾧφειλεν δηνάρια⁴ πεντακόσια,⁵ ὁ δὲ ἕτερος
πεντήκοντα.⁶ Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, 42

ἀμφοτέροις⁷ ἐχαρίσατο.⁸ Τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον
αὐτὸν ἀγαπήσει; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, 43

Ὑπολαμβάνω⁹ ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο.⁸ Ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ, Ὁρθῶς¹⁰ ἔκρινας. Καὶ στραφεὶς¹¹ πρὸς 44

τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν
γυναῖκα; Εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς
πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν¹²

ἔβρεξέν¹³ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξίν¹⁴ τῆς

¹ ποταπός, what kind of? what type of? ² χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. ³ δανειστῆς, ὁ, lender, creditor. ⁴ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁵ πεντακόσιοι, five hundred, 500. ⁶ πενήκοντα, fifty, 50. ⁷ ἀμφοτέροι, both, both of two. ⁸ χαρίζομαι, give freely, forgive. ⁹ ὑπολαμβάνω, take up, receive. ¹⁰ ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹¹ στρέφω, turn, am converted. ¹² δάκρυον, ου, τό, teardrop, a tear. ¹³ βρέχω, send rain, rain. ¹⁴ θρίξ, τριχός, ἡ, hair.

κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξεν.¹ Φίλημά² μοι οὐκ ἔδωκας: 45

αὕτη δέ, ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπεν³ καταφιλοῦσά⁴

μου τοὺς πόδας. Ἐλαίῳ⁵ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ 46

ἤλειψας:⁶ αὕτη δὲ μύρῳ⁷ ἤλειψέν⁶ μου τοὺς πόδας. Οὐ⁸ 47

χάριν,⁸ λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ

πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολὺ: ὧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,

ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἶπεν δὲ αὐτῇ, Ἀφέωνταί σου αἱ 48

ἁμαρτίαι. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι⁹ λέγειν ἐν 49

ἑαυτοῖς, Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν; 50

Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε:

πορεύου εἰς εἰρήνην.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς,¹⁰ καὶ αὐτὸς διώδευεν¹¹ κατὰ 8

πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν

βασιλείαν τοῦ θεοῦ: καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ 2

γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν θεραπευμέναι ἀπὸ

¹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ² φίλημα, τος, τό, kiss. ³ διαλείπω, stop, cease. ⁴ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ⁵ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ⁶ ἀλείφω, anoint. ⁷ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁸ χάριν, in favor of, for the pleasure of. ⁹ συνανακείμει, recline at table with. ¹⁰ καθεξῆς, successively, in order. ¹¹ διοδεύω, travel through, go about.

πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν,¹ Μαρία ἡ
καλουμένη Μαгдаληνή,² ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτά
ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα³ γυνὴ Χουζᾶ⁴ ἐπιτρόπου⁵ 3
Ἡρώδου, καὶ Σουσάννα,⁶ καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες
διηκόνουν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Συνιόντος⁷ δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν 4
ἐπιπορευομένων⁸ πρὸς αὐτόν, εἶπεν διὰ παραβολῆς, 5
Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον⁹ αὐτοῦ.
Καὶ ἐν τῷ σπεῖρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,
καὶ κατεπατήθη,¹⁰ καὶ τὰ πετεινὰ¹¹ τοῦ οὐρανοῦ
κατέφαγεν¹² αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν,¹³ 6
καὶ φυὲν¹⁴ ἐξηράνθη,¹⁵ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα.¹⁶ Καὶ 7
ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν,¹⁷ καὶ
συμφυεῖσαι¹⁸ αἱ ἄκανθαι¹⁷ ἀπέπνιξαν¹⁹ αὐτό. Καὶ 8
ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν¹⁴

¹ ἀσθενεία, ας, ἡ, weakness, sickness. ² Μαгдаληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ³ Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ⁴ Χουζᾶς, ᾱ, ὁ, Chuza. ⁵ ἐπίτροπος, ου, ὁ, guardian, steward. ⁶ Σουσάννα, ης, ἡ, Susanna, Susannah. ⁷ σύνειμι, be with, come together. ⁸ ἐπιπορεύομαι, journey to, travel to. ⁹ σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ¹⁰ καταπατέω, trample under foot. ¹¹ πετεινόν, ου, τό, bird. ¹² κατεσθίω, eat up, devour. ¹³ πέτρα, ας, ἡ, rock. ¹⁴ φύω, grow up, spring up. ¹⁵ ξηραίνω, dry up, parch. ¹⁶ ἱκμάς, ἄδος, ἡ, moisture. ¹⁷ ἄκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ¹⁸ συμφύω, grow at the same time. ¹⁹ ἀποπνίγω, choke, drown.

ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.¹ Ταῦτα λέγων
ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Ἐπρωτῶν δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Τίς 9
εἷη ἡ παραβολὴ αὕτη; Ὁ δὲ εἶπεν, Ὑμῖν δέδοται 10
γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ: τοῖς δὲ
λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν,
καὶ ἀκούοντες μὴ συνιώσιν. Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ 11
παραβολή: Ὁ σπόρος² ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Οἱ δὲ 12
παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἴτα³ ἔρχεται ὁ
διάβολος καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν,
ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας⁴ 13
οἱ, ὅταν ἀκούσωσιν, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον,
καὶ οὗτοι ῥίζαν⁵ οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν
πιστεύουσιν, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ⁶ ἀφίστανται.⁷ 14
Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας⁸ πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ
ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν⁹ καὶ πλούτου¹⁰ καὶ

¹ ἑκατονταπλασίων, hundred times, hundredfold. ² σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ³ εἴτα, then, thereafter. ⁴ πέτρα, ας, ἡ, rock. ⁵ ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. ⁶ πειρασμός, ου, ὁ, temptation, trial. ⁷ ἀφίστημι, withdraw, depart. ⁸ ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ⁹ μέριμνα, ης, ἡ, care, anxiety. ¹⁰ πλούτος, ου, ὁ, wealth, riches.

ἡδονῶν¹ τοῦ βίου² πορευόμενοι συμπνίγονται,³ καὶ οὐ
 τελεσφοροῦσιν.⁴ Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν 15
 οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν
 λόγον κατέχουσιν,⁵ καὶ καρποφοροῦσιν⁶ ἐν ὑπομονῇ.

Οὐδεὶς δὲ λύχνον⁷ ἄψας⁸ καλύπτει⁹ αὐτὸν σκεύει,¹⁰ ἢ 16
 ὑποκάτω¹¹ κλίνης¹² τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας¹³
 ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι¹⁴ βλέπωσιν τὸ φῶς. 17
 Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτόν,¹⁵ ὃ οὐ φανερόν¹⁶ γενήσεται:
 οὐδὲ ἀπόκρυφον,¹⁷ ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερόν¹⁶
 ἔλθῃ. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε: ὅς γὰρ ἐὰν ἔχη, 18
 δοθήσεται αὐτῷ: καὶ ὅς ἐὰν μὴ ἔχη, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν
 ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

¹ ἡδονή, ἡς, ἡ, pleasure, lust. ² βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ³ συμπνίγω, choke, choke utterly. ⁴ τελεσφορέω, produce mature fruit. ⁵ κατέχω, hold back, hold fast. ⁶ καρποφορέω, bear fruit. ⁷ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁸ ἄπτω, touch, kindle. ⁹ καλύπτω, cover, veil. ¹⁰ σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). ¹¹ ὑποκάτω, under, below. ¹² κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ¹³ λυχνία, ας, ἡ, lampstand. ¹⁴ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁵ κρυπτός, hidden, secret. ¹⁶ φανερός, manifest, apparent. ¹⁷ ἀπόκρυφος, hidden, secret.

Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοί 19

αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν¹ αὐτῷ διὰ τὸν

ὄχλον. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων, Ἡ μήτηρ σου 20

καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. 21

Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μήτηρ μου καὶ

ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ

ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη² εἰς 22

πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,

Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν³ τῆς λίμνης.⁴ Καὶ ἀνήχθησαν.⁵

Πλεόντων⁶ δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν⁷ καὶ κατέβη 23

λαίλαψ⁸ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην,⁴ καὶ συνεπληροῦντο,⁹

καὶ ἐκινδύνεον.¹⁰ Προσελθόντες δὲ διήγειραν¹¹ αὐτόν, 24

λέγοντες, Ἐπιστάτα,¹² ἐπιστάτα,¹² ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ

ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ

¹ συντυγχάνω, meet with, join. ² ἐμβαίνω, embark. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ λίμνη, ης, ἡ, lake. ⁵ ἀνάγω, lead up, restore. ⁶ πλέω, sail. ⁷ ἀφύπνω, fall asleep. ⁸ λαίλαψ, ἀπος, ἡ, hurricane, storm. ⁹ συμπληρώ, fulfill, be swamped. ¹⁰ κινδυνεύω, be in danger, am in danger. ¹¹ διεγείρω, arouse completely, stir up. ¹² ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander.

ὑδατος· καὶ ἐπαύσαντο,¹ καὶ ἐγένετο γαλήνη.² Εἶπεν 25

δὲ αὐτοῖς, Ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; Φοβηθέντες δὲ
ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, Τίς ἄρα³ οὗτός
ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει⁴ καὶ τῷ ὕδατι,
καὶ ὑπακούουσιν⁵ αὐτῷ;

Καὶ κατέπλευσαν⁶ εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν,⁷ ἥτις 26

ἐστὶν ἀντιπέραν⁸ τῆς Γαλιλαίας. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ 27

ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν⁹ αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως,

ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ

ἐνεδιδύσκετο,¹⁰ καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς

μνήμασιν.¹¹ Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας,¹² 28

προσέειπεν¹³ αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν, Τί ἐμοὶ

καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;¹⁴ Δέομαι¹⁵

σου, μή με βασανίσῃς.¹⁶ Παρήγγειλεν γὰρ τῷ 29

πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου:

¹ παύω, cause to cease. ² γαλήνη, ης, ἡ, calm. ³ ἄρα, so? (introduces a question). ⁴ ἐπιτάσσω, command, give order. ⁵ ὑπακούω, obey, listen. ⁶ καταπλέω, sail down. ⁷ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ⁸ ἀντιπέραν, on the opposite side or shore. ⁹ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹⁰ ἐνδιδύσκω, dress, put on. ¹¹ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ¹² ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ¹³ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ¹⁴ ὑψιστος, highest, most high. ¹⁵ δέομαι, ask, request. ¹⁶ βασανίζω, torment, torture.

πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει¹ αὐτόν, καὶ
 ἐδεσμεῖτο² ἀλύσειν³ καὶ πέδαις⁴ φυλασσόμενος, καὶ
 διαρρήσων⁵ τὰ δεσμὰ⁶ ἡλαύνετο⁷ ὑπὸ τοῦ δαίμονος⁸
 εἰς τὰς ἐρήμους. Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, 30
 λέγων, Τί σοι ἐστὶν ὄνομα; Ὁ δὲ εἶπεν, Λεγεών,⁹ ὅτι
 δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. Καὶ παρεκάλει 31
 αὐτόν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ¹⁰ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον¹¹
 ἀπελθεῖν. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη¹² χοίρων¹³ ἱκανῶν 32
 βοσκομένων¹⁴ ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτόν ἵνα
 ἐπιτρέψῃ¹⁵ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. Καὶ
 ἐπέτρεψεν¹⁵ αὐτοῖς. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ 33
 τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους·¹³ καὶ
 ὥρμησεν¹⁶ ἡ ἀγέλη¹² κατὰ τοῦ κρημνοῦ¹⁷ εἰς τὴν
 λίμνην,¹⁸ καὶ ἀπεπνίγη.¹⁹ Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες¹⁴ τὸ 34
 γεγεννημένον ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν

¹ συναρπάζω, seize, drag away. ² δεσμέω, bind. ³ ἄλυσις, εως, ἡ, chain. ⁴ πέδη, ης, ἡ, fetter, shackle. ⁵ διαρρήσσω, tear asunder. ⁶ δεσμός, οὔ, ὁ, chain, bond. ⁷ ἐλαύνω, drive or push, row. ⁸ δαίμων, ονος, ὁ, demon, evil spirit. ⁹ λεγεών, ὄνος, ἡ, legion, very large number. ¹⁰ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹¹ ἄβυσσος, ου, ἡ, bottomless, incomprehensible depth. ¹² ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. ¹³ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ¹⁴ βόσκω, feed. ¹⁵ ἐπιτρέπω, permit, allow. ¹⁶ ὀρμάω, hasten on, rush. ¹⁷ κρημνός, οὔ, ὁ, steep bank, cliff. ¹⁸ λίμνη, ης, ἡ, lake. ¹⁹ ἀποπνίγω, choke, drown.

καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός· καὶ 35
 ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον τὸν
 ἄνθρωπον ἄφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει,
 ἱματισμένον¹ καὶ σωφρονούντα,² παρὰ τοὺς πόδας τοῦ
 Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ 36
 ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.³ Καὶ ἠρώτησαν 37
 αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου⁴ τῶν
 Γαδαρηνῶν⁵ ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ
 συνέειχοντο·⁶ αὐτὸς δὲ ἐμβὰς⁷ εἰς τὸ πλοῖον
 ὑπέστρεψεν. Ἐδέετο⁸ δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἄφ' οὗ 38
 ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ. Ἀπέλυσεν δὲ
 αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων, Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, 39
 καὶ διηγοῦ⁹ ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ θεός. Καὶ ἀπῆλθεν,
 καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ
 Ἰησοῦς.

¹ ἱματίζω, dress, clothe. ² σωφρονέω, be of sound mind, judgment. ³ δαιμονίζομαι, am demon possessed. ⁴ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ⁵ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ⁶ συνέχω, hold fast, oppress. ⁷ ἐμβαίνω, embark. ⁸ δέομαι, ask, request. ⁹ διηγέομαι, relate fully, relate in full.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο¹ 40

αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες² αὐτόν.

Καὶ ἰδοῦ, ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος,³ καὶ αὐτὸς 41

ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς

πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν

οἶκον αὐτοῦ· ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς⁴ ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν 42

δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκειν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν

αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον⁵ αὐτόν.

Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει⁶ αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἦτις 43

ιατροῖς⁷ προσαναλώσασα⁸ ὅλον τὸν βίον⁹ οὐκ ἴσχυσεν

ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὀπισθεν,¹⁰ 44

ἤψατο τοῦ κρασπέδου¹¹ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ

παραχρῆμα¹² ἔστη ἡ ῥύσις⁶ τοῦ αἵματος αὐτῆς. Καὶ 45

εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Τίς ὁ ἀψάμενός μου; Ἀρνούμενων δὲ

πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, Ἐπιστάτα,

¹ ἀποδέχομαι, receive gladly, welcome. ² προσδοκάω, wait for, look for. ³ Ἰάειρος, ου, ὁ, Jairus. ⁴ μονογενής, only begotten, only. ⁵ συμπνίγω, choke, choke utterly. ⁶ ῥύσις, εως, ἡ, flowing, hemorrhage. ⁷ ἱατρός, οὔ, ὁ, physician. ⁸ προσαναλίσκω, spend lavishly, spend beside. ⁹ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ¹⁰ ὀπισθεν, behind, after. ¹¹ κράσπεδον, ου, τό, border, tassel. ¹² παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹³ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander.

οἱ ὄχλοι συνέχουσίν¹ σε καὶ ἀποθλίβουσιν,² καὶ λέγεις,
 Τίς ὁ ἀψάμενός μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, "Ἦψατό μου 46
 τις: ἐγὼ γὰρ ἔγνωνα δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. 47
 Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν,³ τρέμουσα⁴ ἦλθεν,
 καὶ προσπεσοῦσα⁵ αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν⁶ ἤψατο αὐτοῦ
 ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὥς
 ἰάθη παραχρῆμα.⁷ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Θάρσει,⁸ θύγατερ, 48
 ἡ πίστις σου σέσωκέν σε: πορεύου εἰς εἰρήνην.

Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταιί τις παρὰ τοῦ 49
 ἀρχισυναγώγου,⁹ λέγων αὐτῷ ὅτι Τέθνηκεν¹⁰ ἡ
 θυγάτηρ σου: μὴ σκύλλε¹¹ τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ 50
 Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, Μὴ φοβοῦ:
 μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν 51
 οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδέναν, εἰ μὴ Πέτρον
 καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς

¹ συνέχω, hold fast, oppress. ² ἀποθλίβω, press upon, crowd in upon. ³ λανθάνω, escape notice, am hidden. ⁴ τρέμω, tremble, am afraid. ⁵ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ⁶ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁷ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁸ θαρσέω, of good courage, of good cheer. ⁹ ἀρχισυναγώγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. ¹⁰ θνήσκω, die, am dying. ¹¹ σκύλλω, trouble, bother. ¹² παῖς, ὁ, male or female child, servant.

καὶ τὴν μητέρα. Ἐκλαιον δὲ πάντες, καὶ ἐκόπτοντο¹ 52
 αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν, Μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ
 καθεύδει.² Καὶ κατεγέλων³ αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι 53
 ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ 54
 κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησεν λέγων, Ἡ παῖς,⁴
 ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ 55
 ἀνέστη παραχρῆμα·⁵ καὶ διέταξεν⁶ αὐτῇ δοθῆναι
 φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν⁷ οἱ γονεῖς⁸ αὐτῆς· ὁ δὲ 56
 παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Συγκαλεσάμενος⁹ δὲ τοὺς δώδεκα, ἔδωκεν αὐτοῖς 9
 δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ
 νόσους¹⁰ θεραπεύειν. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς 2
 κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς
 ἀσθενοῦντας. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν αἶρετε 3
 εἰς τὴν ὁδόν· μήτε ῥάβδους,¹¹ μήτε πήραν,¹² μήτε

¹ κόπτω, strike, smite. ² καθεύδω, sleep. ³ καταγελάω, deride, ridicule. ⁴ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁵ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁶ διατάσσω, command, give orders to. ⁷ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁸ γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. ⁹ συγκαλέω, call together. ¹⁰ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ¹¹ ῥάβδος, ου, ἡ, staff, rod. ¹² πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag.

ἄρτον, μήτε ἀργύριον,¹ μήτε ἀνά² δύο χιτῶνας³ ἔχειν. 4

Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθῃτε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, 5 ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τὸν κονιορτὸν⁴ ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε⁵ εἰς μαρτύριον⁶ ἐπ' αὐτούς. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο 6 κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.⁷

Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης⁸ τὰ γινόμενα ὑπ' 7 αὐτοῦ πάντα· καὶ διηπόρει,⁹ διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινων ὅτι Ἰωάννης ἐγγήγερται ἐκ νεκρῶν· ὑπὸ τινων δὲ 8 ὅτι Ἡλίας ἐφάνη· ἄλλων δὲ ὅτι Προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων¹⁰ ἀνέστη. Καὶ εἶπεν Ἡρώδης, Ἰωάννην ἐγὼ 9 ἀπεκεφάλισα·¹¹ τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

¹ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ² ἀνά, upwards, upon. ³ χιτῶν, ὄνος, ό, tunic, garment. ⁴ κονιορτός, οὔ, ό, dust. ⁵ ἀποτινάσσω, shake off. ⁶ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ⁷ πανταχοῦ, everywhere. ⁸ τετράρχης, ου, ό, tetrarch. ⁹ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. ¹⁰ ἀρχαίος, old, ancient. ¹¹ ἀποκεφαλίζω, behead.

Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο¹ αὐτῷ 10

ὅσα ἐποίησαν. Καὶ παραλαβὼν αὐτούς, ὑπεχώρησεν²

κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης

Βηθσαιῖδαν.³ Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῶ: 11

καὶ δεξιόμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς

βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας

θεραπείας⁴ ἰᾶτο. Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν:⁵ 12

προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ, Ἀπόλυσον

τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ⁶ κώμας καὶ

τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσιν,⁷ καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν:⁸

ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, 13

Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ εἶπον, Οὐκ εἰσὶν

ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες⁹ δύο, εἰ μήτι¹⁰

πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν

τούτου βρώματα.¹¹ Ἦσαν γὰρ ὥσει¹² ἄνδρες 14

πεντακισχίλιοι.¹³ Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,

¹ διηγέομαι, relate fully, relate in full. ² ὑποχωρέω, withdraw, go away. ³ Βηθσαιῖδα, ἡ, Bethsaida. ⁴ θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ⁵ κλίνω, cause to bend, bow. ⁶ κύκλος, ου, ό, circle. ⁷ καταλύω, destroy, lodge. ⁸ ἐπισιτισμός, ος, ό, provisions, provision. ⁹ ἰχθύς, ός, ό, fish. ¹⁰ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹¹ βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. ¹² ὥσει, like, about. ¹³ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000.

Κατακλίνετε¹ αὐτοὺς κλισίας² ἀνά³ πενήκοντα.⁴ Καὶ 15
ἐποίησαν οὕτως, καὶ ἀνέκλιναν⁵ ἅπαντας. Λαβὼν δὲ 16
τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,⁶ ἀναβλέψας
εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ κατέκλασεν,⁷
καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι⁸ τῷ ὄχλῳ. Καὶ 17
ἔφαγον καὶ ἔχορτάσθησαν⁹ πάντες· καὶ ἦρθη τὸ
περισεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων,¹⁰ κόφινοι¹¹ δώδεκα.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον 18
καταμόνας,¹² συνῆσαν¹³ αὐτῷ οἱ μαθηταί· καὶ
ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων, Τίνα με λέγουσιν οἱ
ὄχλοι εἶναι; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν 19
βαπτιστήν·¹⁴ ἄλλοι δὲ Ἠλίαν· ἄλλοι δὲ ὅτι Προφήτης
τις τῶν ἀρχαίων¹⁵ ἀνέστη. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὑμεῖς δὲ 20
τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν,
Τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς 21

¹ κατακλίνω, make to lie down, recline. ² κλισία, ας, ἡ, group of people eating together. ³ ἀνά, upwards, upon. ⁴ πενήκοντα, fifty, 50. ⁵ ἀνέκλινω, lay upon, lay down. ⁶ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ⁷ κατακλάω, break in pieces. ⁸ παρατίθημι, set before, entrust. ⁹ χορτάζω, eat until full, be filled. ¹⁰ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ¹¹ κόφινος, ου, ὁ, basket, large basket. ¹² καταμόνας, alone, apart. ¹³ σύνειμι, be with, come together. ¹⁴ βαπτιστής, οὔ, ὁ, baptist, baptizer. ¹⁵ ἀρχαῖος, old, ancient.

παρήγγειλεν μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, εἰπὼν ὅτι Δεῖ τὸν 22

υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ

ἀποδοκιμασθῆναι¹ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ

ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ

τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας, Εἰ 23

τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθεῖν, ἀπαρνησάσθω² ἑαυτόν,

καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. 24

Ὅς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει

αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ,

οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελείται³ ἄνθρωπος, 25

κερδήσας⁴ τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ

ζημιωθείς;⁵ Ὅς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ⁶ με καὶ τοὺς ἐμοὺς 26

λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐπαισχυνθήσεται,⁶ ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ

τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Λέγω δὲ ὑμῖν 27

ἀληθῶς,⁷ εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστώτων, οἳ οὐ μὴ

γεύσωνται⁸ θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ

¹ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ² ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ³ ὠφελέω, profit, help. ⁴ κερδαίνω, gain, win. ⁵ ζημιόω, suffer loss, inflict loss upon. ⁶ ἐπαισχύνομαι, be ashamed, am ashamed. ⁷ ἀληθῶς, truly, really. ⁸ γεύομαι, taste, experience.

θεοῦ.

Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὥσει ἡμέραι ὀκτώ, 28

καὶ παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον,

ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ 29

προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος² τοῦ προσώπου αὐτοῦ

ἔτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς³ αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.⁴ 30

Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο συνελάλουν⁵ αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν

Μωσῆς καὶ Ἡλίας, οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν 31

ἐξοδον⁶ αὐτοῦ ἣν ἐμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ 32

δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι⁷ ὕπνῳ:⁸

διαγρηγορήσαντες⁹ δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ

τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας¹⁰ αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο, 33

ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι¹¹ αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν

Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Ἐπιστάτα,¹² καλὸν ἐστίν

ἡμᾶς ὧδε εἶναι: καὶ ποιήσωμεν σκηνάς¹³ τρεῖς, μίαν

¹ ὀκτώ, eight. ² εἶδος, ους, τό, form, sight. ³ ἱματισμός, οὔ, ὁ, clothing. ⁴ ἐξαστράπτω, flash like lightning. ⁵ συλλαλέω, talk with, discuss. ⁶ ἐξοδος, ου, ἡ, departure, exodus. ⁷ βαρέω, burden, weigh down. ⁸ ὕπνος, ου, ὁ, sleep. ⁹ διαγρηγορέω, keep awake, awake fully. ¹⁰ συνίστημι, commend (transitive), stand with. ¹¹ διαχωρίζομαι, separate myself from, part from. ¹² ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ¹³ σκηνή, ἡς, ἡ, tent, tabernacle.

σοί, καὶ μίαν Μωσῆ, καὶ μίαν Ἡλία· μὴ εἰδῶς ὃ λέγει.

Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη καὶ 34

ἐπεσκίασεν¹ αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους

εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς 35

νεφέλης, λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός·

αὐτοῦ ἀκούετε. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, 36

εὐρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος. Καὶ αὐτοὶ ἐστίγησαν,² καὶ

οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν

ἑώρακασιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐξῆς³ ἡμέρᾳ, κατελθόντων⁴ αὐτῶν ἀπὸ 37

τοῦ ὄρους, συνήνητησεν⁵ αὐτῷ ὄχλος πολὺς. Καὶ ἰδοῦ, 38

ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησεν,⁶ λέγων, Διδάσκαλε,

δέομαι⁷ σου, ἐπίβλεψαι⁸ ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι

μονογενὴς⁹ ἐστίν μοι· καὶ ἰδοῦ, πνεῦμα λαμβάνει 39

αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης¹⁰ κρᾶζει, καὶ σπαράσσει¹¹ αὐτόν

¹ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ² σιγάω, be silent, become silent. ³ ἐξῆς, next, next in order. ⁴ κατέρχομαι, come down, go down. ⁵ συναντάω, meet with, hence to happen. ⁶ ἀναβοάω, cry out, shout upwards. ⁷ δέομαι, ask, request. ⁸ ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. ⁹ μονογενής, only begotten, only. ¹⁰ ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ¹¹ σπαράσσω, convulse, shake to and fro.

μετὰ ἀφροῦ,¹ καὶ μόγις² ἀποχωρεῖ³ ἀπ' αὐτοῦ,
 συντρίβον⁴ αὐτόν. Καὶ ἐδεήθην⁵ τῶν μαθητῶν σου ἵνα 40
 ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. Ἀποκριθεὶς δὲ 41
 ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ὦ⁶ γενεὰ ἄπιστος⁷ καὶ διεστραμμένη,⁸
 ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι⁹ ὑμῶν;
 Προσάγαγε¹⁰ τὸν υἱόν σου ὧδε. Ἦτι δὲ 42
 προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν¹¹ αὐτὸν τὸ δαιμόνιον
 καὶ συνεσπάραξεν¹² ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ
 πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα,¹³ καὶ
 ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ἐξεπλήσσοντο¹⁴ δὲ 43
 πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι¹⁵ τοῦ θεοῦ.

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ
 Ἰησοῦς, εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Θέσθε ὑμεῖς 44
 εἰς τὰ ὅτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους: ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. 45

¹ ἀφρός, οὐ, ὁ, foam, foaming. ² μόγις, hardly, scarcely. ³ ἀποχωρέω, go away, depart. ⁴ συντρίβω, break in pieces, crush. ⁵ δέομαι, ask, request. ⁶ ὦ, Oh! omega. ⁷ ἄπιστος, unbelieving, faithless. ⁸ διαστρέφω, distort, pervert. ⁹ ἀνέχομαι, endure, bear with. ¹⁰ προσάγω, bring (forward), approach. ¹¹ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ¹² συσπαράσσω, convulse. ¹³ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁴ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ¹⁵ μεγαλειότης, ἡ, splendor, magnificence.

Οἱ δὲ ἡγνόουν¹ τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν
 παρακεκαλυμμένον² ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται³
 αὐτό: καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ
 ῥήματος τούτου.

Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς⁴ ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων 46

αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν⁴ τῆς 47

καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος⁵ παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ

παρ' ἐαυτῶ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅς ἐὰν δέξηται τοῦτο 48

τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται: καὶ ὃς ἐὰν

ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με: ὁ γὰρ

μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτος ἔσται μέγας.

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, Ἐπιστάτα,⁶ εἶδομέν τινα 49

ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια: καὶ

ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. Καὶ 50

¹ ἄγνοέω, not know, be unaware. ² παρακαλύπτω, hide, conceal. ³ αἰσθάνομαι, notice, perceive. ⁴ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ⁵ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ⁶ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander.

εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ κωλύετε: ὃς γὰρ οὐκ
ἔστιν καθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἔστιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι¹ τὰς ἡμέρας τῆς 51
ἀναλήψεως² αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
ἐστήριξεν³ τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ 52
ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ: καὶ
πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρειτῶν,⁴ ὥστε
ἐτοιμάσαι αὐτῷ. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ 53
πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. 54
Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης
εἶπον, Κύριε, θέλεις εἰπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ
οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι⁵ αὐτούς, ὡς καὶ Ἡλίας
ἐποίησεν; Στραφεῖς⁶ δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, 55
Οὐκ οἶδατε οἷου⁷ πνεύματός ἐστε ὑμεῖς: ὁ γὰρ υἱὸς 56
τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι,
ἀλλὰ σῶσαι. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

¹ συμπληρώω, fulfill, be swamped. ² ἀνάληψις, εως, ἡ, taking up, lifting up. ³ στηρίζω, establish, fix firmly. ⁴ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁵ ἀναλίσκω, destroy, consume. ⁶ στρέφω, turn, am converted. ⁷ οἷος, such as, of what kind.

Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέν τις 57
 πρὸς αὐτόν, Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε. 58
 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Αἱ ἀλώπεκες¹ φωλεοὺς²
 ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ³ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις·⁴
 ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν
 κλίνει.⁵ Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον, Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ 59
 εἶπεν, Κύριε, ἐπίτρεψόν⁶ μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι
 τὸν πατέρα μου. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες τοὺς 60
 νεκροὺς θάψαι⁷ τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν
 διάγγελλε⁸ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Εἶπεν δὲ καὶ 61
 ἕτερος, Ἀκολουθήσω σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν
 μοι ἀποτάξασθαι⁹ τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. Εἶπεν δὲ ὁ 62
 Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Οὐδεὶς, ἐπιβαλὼν¹⁰ τὴν χεῖρα
 αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον,¹¹ καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός
 ἐστίν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

¹ ἀλώπηξ, εκος, ἦ, fox. ² φωλεός, οὐ, ὁ, den, hole. ³ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁴ κατασκήνωσις, εως, ἦ, place to live, nest. ⁵ κλίνω, cause to bend, bow. ⁶ ἐπιτρέπω, permit, allow. ⁷ θάπτω, bury. ⁸ διαγγέλλω, publish abroad, proclaim. ⁹ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ¹⁰ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹¹ ἄροτρον, ου, τό, plow. ¹² εὐθετός, useful, fit.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν¹ ὁ κύριος καὶ ἐτέρους **10**

ἐβδομήκοντα,² καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά³ δύο πρὸ
προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ⁴
ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, Ὁ **2**
μὲν θερισμὸς⁵ πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται⁶ ὀλίγοι· δεήθητε⁷
οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,⁵ ὅπως ἐκβάλη ἐργάτας⁶
εἰς τὸν θερισμὸν⁵ αὐτοῦ. Ὑπάγετε· ἰδού, ἐγὼ **3**
ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας⁸ ἐν μέσῳ λύκων.⁹ Μὴ **4**
βαστάζετε βαλάντιον,¹⁰ μὴ πήραν,¹¹ μὴδὲ ὑποδήματα:
καὶ μὴδὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσσησθε. Εἰς ἣν δ' ἂν **5**
οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, Εἰρήνη τῷ οἴκῳ
τούτῳ. Καὶ ἐὰν ἦ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται¹³ **6**
ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε,¹⁴ ἐφ' ὑμᾶς
ἀνακάμψει.¹⁵ Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες **7**
καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης⁶ τοῦ
μισθοῦ αὐτοῦ ἐστίν. Μὴ μεταβαίνειτε¹⁶ ἐξ οἰκίας εἰς

¹ ἀναδείκνυμι, show clearly, reveal. ² ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ³ ἀνά, upwards, upon. ⁴ οὗ, where, when. ⁵ θερισμός, οὗ, ὁ, harvest, reaping. ⁶ ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ⁷ δέομαι, ask, request. ⁸ ἀρὴν, ἄρνός, ὁ, lamb. ⁹ λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ¹⁰ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ¹¹ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ¹² ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹³ ἐπαναπαύομαι, rest, rest upon. ¹⁴ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹⁵ ἀνακάμπτω, turn back, return. ¹⁶ μεταβαίνω, depart, leave.

οἰκίαν. Καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται 8
 ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα¹ ὑμῖν, καὶ θεραπεύετε 9
 τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, Ἕγγικεν
 ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν 10
 εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς
 πλατείας² αὐτῆς εἵπατε, Καὶ τὸν κονιορτὸν³ τὸν 11
 κολληθέντα⁴ ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν
 ἀπομασσομέθα⁵ ὑμῖν: πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι
 ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Λέγω ὑμῖν ὅτι 12
 Σοδόμοις⁶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον⁷ ἔσται, ἢ
 τῇ πόλει ἐκείνῃ. Οὐαί σοι, Χοραζίν,⁸ οὐαί σοι, 13
 Βηθσαιδᾶ:⁹ ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ¹⁰ καὶ Σιδῶνι¹¹ ἐγένοντο αἱ
 δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι¹² ἂν ἐν σάκκῳ¹³
 καὶ σποδῷ¹⁴ καθήμεναι μετενόησαν. Πλὴν Τύρῳ¹⁰ 14
 καὶ Σιδῶνι¹¹ ἀνεκτότερον⁷ ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν. 15
 Καὶ σὺ, Καπερναούμ,¹⁵ ἢ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα,¹⁶

¹ παρατίθῃμι, set before, entrust. ² πλατεῖα, ας, ἡ, street. ³ κονιορτός, οὐ, ὁ, dust. ⁴ κολλάω, glue, cleave. ⁵ ἀπομάσσω, wipe off. ⁶ Σόδομα, ων, τό, Sodom. ⁷ ἀνεκτός, tolerable, bearable. ⁸ Χοραζίν, ἡ, Chorazin. ⁹ Βηθσαιδᾶ, ἡ, Bethsaida. ¹⁰ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ¹¹ Σιδῶν, ὠνος, ἡ, Sidon. ¹² πάλαι, long ago, of old. ¹³ σάκκος, ου, ὁ, sackcloth. ¹⁴ σποδός, οὐ, ἡ, ashes. ¹⁵ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ¹⁶ ὑψώω, lift up, exalt.

ἕως Ἄδου¹ καταβιβασθήσῃ.² Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ 16

ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν³ ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ·³ ὁ δὲ ἐμὲ

ἀθετῶν³ ἀθετεῖ³ τὸν ἀποστείλαντά με.

Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα⁴ μετὰ χαρᾶς, λέγοντες, 17

Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ

ὀνόματί σου. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν 18

ὡς ἀστραπὴν⁵ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Ἰδοῦ, δίδωμι 19

ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν⁶ ἐπάνω⁷ ὄφρων⁸ καὶ

σκορπίων,⁹ καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ·

καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ 20

χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε

δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἡγαλλιάσατο¹⁰ τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, 21

καὶ εἶπεν, Ἐξομολογοῦμαι¹¹ σοι, πάτερ, κύριε τοῦ

οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας¹² ταῦτα ἀπὸ

¹ Ἄδης, ου, ὁ, Hades. ² καταβιβάζω, bring down, cause to go down. ³ ἀθετέω, reject, annul. ⁴ ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ⁵ ἀστραπή, ἥς, ἡ, lightning, brightness. ⁶ πατέω, tread or tread under foot, tread. ⁷ ἐπάνω, above, over (gen). ⁸ ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. ⁹ σκορπίος, ου, ὁ, scorpion. ¹⁰ ἡγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ¹¹ ἐξομολογέω, confess, profess. ¹² ἀποκρύπτω, hide, conceal.

σοφῶν¹ καὶ συνετῶν,² καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.³

Ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία⁴ ἔμπροσθέν σου. Καὶ στραφεὶς⁵ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν, Πάντα 22
μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου: καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. Καὶ στραφεὶς⁵ πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' 23
ιδίαν εἶπεν, Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ 24
βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον: καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Καὶ ἰδοὺ, νομικός⁶ τις ἀνέστη, ἐκπειράζων⁷ αὐτόν, καὶ 25
λέγων, Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;⁸ Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἐν τῷ νόμῳ 26
τί γέγραπται; Πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 27
εἶπεν, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς

¹ σοφός, wise. ² συνετός, intelligent, clever. ³ νήπιος, infant, child. ⁴ εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. ⁵ στρέφω, turn, am converted. ⁶ νομικός, pertaining to the law. ⁷ ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ⁸ κληρονομέω, inherit, obtain.

καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης
 τῆς ἰσχύος¹ σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας² σου: καὶ τὸν
 πλησίον³ σου ὡς σεαυτόν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Ὁρθῶς⁴ 28
 ἀπεκρίθης: τοῦτο ποιεῖ, καὶ ζήση. Ὁ δὲ θέλων 29
 δικαιοῦν ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Καὶ τίς ἐστίν
 μου πλησίον;³ Ὑπολαβὼν⁵ δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, 30
 Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχά,
 καὶ λησταῖς⁶ περιέπεσεν,⁷ οἱ καὶ ἐκδύσαντες⁸ αὐτὸν
 καὶ πληγὰς⁹ ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ¹⁰
 τυγχάνοντα.¹¹ Κατὰ συγκυρίαν¹² δὲ ἱερεὺς τις 31
 κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ: καὶ ἰδὼν αὐτὸν
 ἀντιπαρῆλθεν.¹³ Ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης¹⁴ γενόμενος 32
 κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.¹³ 33
 Σαμαρεῖτης¹⁵ δέ τις ὁδεύων¹⁶ ἦλθεν κατ' αὐτόν, καὶ
 ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη,¹⁷ καὶ προσελθὼν 34
 κατέδησεν¹⁸ τὰ τραύματα¹⁹ αὐτοῦ, ἐπιχέων²⁰ ἔλαιον²¹

¹ ἰσχύς, ὕος, ἦ, strength, power. ² διάνοια, ας, ἦ, mind, understanding. ³ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ⁴ ὀρθῶς, rightly, correctly. ⁵ ὑπολαμβάνω, take up, receive. ⁶ ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. ⁷ περιπίπτω, fall in with, strike. ⁸ ἐκδύω, take off, put off. ⁹ πληγή, ἥς, ἦ, blow, wound. ¹⁰ ἡμιθανής, half dead. ¹¹ τυγχάνω, obtain, happen. ¹² συγκυρία, ας, ἦ, coincidence, chance. ¹³ ἀντιπαρέρχομαι, pass by on the opposite side. ¹⁴ Λευΐτης, ου, ὁ, Levite. ¹⁵ Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹⁶ ὁδεύω, go, travel. ¹⁷ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹⁸ καταδέω, bind up, bandage. ¹⁹ τραῦμα, τος, τό, wound. ²⁰ ἐπιχέω, pour over, pour on. ²¹ ἔλαιον, ου, τό, olive oil.

καὶ οἶνον· ἐπιβιβάσας¹ δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος,²
 ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον,³ καὶ ἐπεμελήθη⁴ αὐτοῦ. 35
 Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον⁵ ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια⁶
 ἔδωκεν τῷ πανδοχεῖ,⁷ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι⁴
 αὐτοῦ· καὶ ὁ τι ἂν προσδαπανήσης,⁸ ἐγὼ ἐν τῷ
 ἐπανέρχεσθαί⁹ με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν 36
 τριῶν πλησίον¹⁰ δοκεῖ σοι γεγενῆσθαι τοῦ ἐμπεσόντος¹¹
 εἰς τοὺς ληστάς;¹² Ὁ δὲ εἶπεν, Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος 37
 μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου, καὶ
 σὺ ποίει ὁμοίως.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοῦς, καὶ αὐτοὺς 38
 εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνὴ δὲ τις ὀνόματι Μάρθα
 ὑπεδέξατο¹⁴ αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Καὶ τῇδε¹⁵ ἦν 39
 ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἥ καὶ παρακαθίσασα¹⁶
 παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. 40

¹ ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ² κτῆνος, ους, τό, beast of burden. ³ πανδοχεῖον, ου, τό, inn. ⁴ ἐπιμελέομαι, care for, take care of. ⁵ αὔριον, tomorrow. ⁶ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁷ πανδοχεύς, έως, ὁ, innkeeper. ⁸ προσδαπανάω, spend in addition. ⁹ ἐπανέρχομαι, return, come back again. ¹⁰ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ¹¹ ἐμπίπτω, fall into, fall in. ¹² ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ¹³ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹⁴ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ¹⁵ ὅδε, this (here), this here. ¹⁶ παρακαθίζω, sit down beside.

Ἡ δὲ Μάρθα¹ περιεσπᾶτο² περὶ πολλήν διακονίαν:
 ἐπιστᾶσα³ δὲ εἶπεν, Κύριε, οὐ μέλει⁴ σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ
 μου μόνην με κατέλειπεν⁵ διακονεῖν; Εἰπὲ οὖν αὐτῇ
 ἵνα μοι συναντιλάβηται.⁶ Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ 41
 Ἰησοῦς, Μάρθα,¹ Μάρθα,¹ μεριμνᾷς⁷ καὶ τυρβάζῃ⁸
 περὶ πολλά: ἐνὸς δὲ ἐστὶν χρεία: Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν 42
 μερίδα⁹ ἐξελέξατο,¹⁰ ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται¹¹ ἀπ'
 αὐτῆς.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ 11
 προσευχόμενον, ὥς ἐπαύσατο,¹² εἶπέν τις τῶν
 μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, Κύριε, δίδασον ἡμᾶς
 προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδασκεν τοὺς
 μαθητὰς αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὅταν προσεύχησθε, 2
 λέγετε, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω
 τὸ ὄνομά σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Γενηθήτω τὸ

¹ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ² περιεσπᾶω, distract, trouble greatly. ³ ἐφίστημι, stand over, come upon. ⁴ μέλει, it is a care, it concerns. ⁵ καταλείπω, leave, leave behind. ⁶ συναντιλαμβάνομαι, help, assist. ⁷ μεριμνάω, be anxious, distracted. ⁸ τυρβάζω, agitate or disturb in mind. ⁹ μερίς, ἴδος, ἡ, part, portion. ¹⁰ ἐκλέγομαι, choose, elect. ¹¹ ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹² παύω, cause to cease.

θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον 3

ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον¹ δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. Καὶ 4

ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν

παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς² ἡμᾶς εἰς

πειρασμόν,³ ἀλλὰ ῥῦσαι⁴ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον, καὶ 5

πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου,⁵ καὶ εἶπῃ αὐτῷ,

Φίλε, χρῆσόν⁶ μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ⁷ φίλος 6

παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω⁸

αὐτῷ: κακείνος⁹ ἔσωθεν¹⁰ ἀποκριθεὶς εἶπῃ, Μή μοι 7

κόπους¹¹ πάρεχε: ¹² ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται,¹³ καὶ τὰ

παιδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην¹⁴ εἰσίν: οὐ

δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ 8

δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διὰ γε¹⁵

τὴν ἀναίδειαν¹⁶ αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσον

¹ ἐπιούσιος, for today, daily. ² εἰσφέρω, carry inward, bring in. ³ πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. ⁴ ῥύομαι, rescue, save. ⁵ μεσονύκτιον, οὐ, τό, midnight. ⁶ χρᾶω, lend. ⁷ ἐπειδὴ, since, because. ⁸ παρατίθηναι, set before, entrust. ⁹ κακείνος, and he, and she. ¹⁰ ἔσωθεν, from within, within. ¹¹ κόπος, οὐ, ὁ, labor, trouble. ¹² παρέχω, offer, afford. ¹³ κλείω, shut, shut up. ¹⁴ κοίτη, ἡς, ἡ, bed, sexual promiscuity. ¹⁵ γέ, indeed, at least. ¹⁶ ἀναίδεια, ας, ἡ, shamelessness, shameless persistence.

χρήζει.¹ Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν: 9

ζητεῖτε, καὶ εὕρήσετε: κρούετε,² καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει: καὶ ὁ ζητῶν εὕρίσκει: καὶ 10

τῷ κρούοντι² ἀνοιγήσεται. Τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα 11

αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει³ αὐτῷ; Ἡ καὶ

ἰχθύν,⁴ μὴ ἀντί⁵ ἰχθύος⁴ ὄφιν⁶ ἐπιδώσει³ αὐτῷ; Ἡ καὶ 12

ἐὰν αἰτήσῃ ὦόν,⁷ μὴ ἐπιδώσει³ αὐτῷ σκορπίον;⁸ Εἰ οὖν 13

ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἐπιδώσει, πόσῳ μάλλον ὁ πατήρ ὁ ἐξ

οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν.¹⁰ 14

Ἐγένετο δέ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ

κωφός:¹⁰ καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν 15

εἶπον, Ἐν Βεελζεβούλ¹¹ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων

ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Ἄλλοι δὲ πειράζοντες σημεῖον 16

παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς 17

¹ χρήζω, need, have need of. ² κρούω, knock, strike. ³ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁴ ἰχθύς, ὄψ, fish. ⁵ ἀντί, instead of, in place of. ⁶ ὄφιν, ὄφις, snake, serpent. ⁷ ὦόν, οὐ, τό, egg. ⁸ σκορπίος, οὐ, ὄ, scorpion. ⁹ δόμα, τὸς, τό, present, gift. ¹⁰ κωφός, deaf, dumb. ¹¹ Βεελζεβούλ, ὄ, Beelzebul.

αὐτῶν τὰ διανοήματα¹ εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία
 ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα² ἐρημοῦται·³ καὶ οἶκος ἐπὶ
 οἶκον, πίπτει. Εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν 18
 διεμερίσθη,² πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; Ὅτι
 λέγετε, Ἐν Βεελζεβούλ⁴ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. Εἰ 19
 δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ⁴ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ
 ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο κριταί⁵ ὑμῶν
 αὐτοὶ ἔσονται. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ⁶ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ 20
 δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν⁷ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 21
 Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος⁸ φυλάσῃ τὴν
 ἑαυτοῦ αὐλήν,⁹ ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ: 22
 ἐπὰν¹⁰ δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθῶν¹¹ νικήσῃ
 αὐτόν, τὴν πανοπλίαν¹² αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἧς ἐπεποιθεῖ,
 καὶ τὰ σκῦλα¹³ αὐτοῦ διαδίδωσιν.¹⁴ Ὅ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ 23
 κατ' ἐμοῦ ἐστίν: καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
 σκορπίζει.¹⁵ Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ 24

¹ διανόημα, τος, τό, thought, reasoning. ² διαμερίζω, divide, distribute. ³ ἐρημόω, destroy, strip. ⁴ Βεελζεβούλ, ὁ, Beelzebul. ⁵ κριτής, ου, ὁ, judge. ⁶ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ⁷ φθάνω, come before another, anticipate. ⁸ καθοπλίζω, arm oneself fully, arm completely. ⁹ αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁰ ἐπὰν, when, as soon as. ¹¹ ἐπέρχουμαι, come to or upon, approach. ¹² πανοπλία, ας, ἡ, full armor, complete armor. ¹³ σκύλον, ου, τό, booty, spoils. ¹⁴ διαδίδωμι, distribute, give. ¹⁵ σκορπίζω, scatter, disperse.

τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων¹ τόπων, ζητοῦν
 ἀνάπαυσιν:² καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει, Ὑποστρέψω εἰς
 τὸν οἶκόν μου ὅθεν³ ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει 25
 σεσαρωμένον⁴ καὶ κεκοσμημένον.⁵ Τότε πορεύεται 26
 καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
 αὐτοῦ, καὶ ἐλθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ: καὶ γίνεται τὰ
 ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα⁶ τῶν πρώτων.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά⁷ τις γυνή 27
 φωνήν ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ, Μακαρία ἡ κοιλία⁸
 ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοί⁹ οὓς ἐθήλασας.¹⁰ Αὐτὸς 28
 δὲ εἶπεν, Μενούγγε¹¹ μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον
 τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμένων¹² ἤρξατο λέγειν, Ἡ 29
 γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστιν: σημεῖον ἐπιζητεῖ,¹³ καὶ
 σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ¹⁴

¹ ἄνυδρος, waterless, dry. ² ἀνάπαυσις, εως, ἡ, cessation, rest. ³ ὅθεν, from where, from which. ⁴ σαρώω, sweep, sweep using a broom. ⁵ κοσμέω, adorn, put into order. ⁶ χείρων, worse. ⁷ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁸ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁹ μαστός, οὔ, ὁ, breast, nipple. ¹⁰ θηλάζω, suckle, nurse. ¹¹ μενούγγε, on the contrary, indeed. ¹² ἐπαθροίζω, gather together, crowd upon. ¹³ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ¹⁴ Ἰωνᾶς, ἄ, ὁ, Jonah.

τοῦ προφήτου. Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς¹ σημεῖον 30

τοῖς Νινευῖταις,² οὕτως³ ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ

ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Βασίλισσα⁴ νότου⁵ 31

ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς

ταύτης, καὶ κατακρινεῖ⁶ αὐτούς: ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν

περάτων⁷ τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,⁸

καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Σολομῶνος⁸ ὤδε. Ἄνδρες Νινευῖ⁹ 32

ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης

καὶ κατακρινούσιν⁶ αὐτήν: ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ

κήρυγμα¹⁰ Ἰωνᾶ,¹ καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Ἰωνᾶ¹ ὤδε.

Οὐδεὶς δὲ λύχνον¹¹ ἄψας¹² εἰς κρύπτην¹³ τίθησιν, οὐδὲ 33

ὑπὸ τὸν μόδιον,¹⁴ ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,¹⁵ ἵνα οἱ

εἰσπορευόμενοι¹⁶ τὸ φέγγος¹⁷ βλέπωσιν. Ὁ λύχνος¹¹ 34

τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός: ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός

σου ἀπλοῦς¹⁸ ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν¹⁹

¹ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ² Νινευῖταις, ου, ὁ, Ninevite. ³ οὕτως, thus, so. ⁴ βασίλισσα, ης, ἡ, queen. ⁵ νότος, ου, ὁ, south wind, south. ⁶ κατακρίνω, condemn. ⁷ πέρας, ατος, τό, limit, end. ⁸ Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. ⁹ Νινευῖ, ἡ, Nineveh. ¹⁰ κήρυγμα, τος, τό, proclamation, preaching. ¹¹ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ¹² ἅπτω, touch, kindle. ¹³ κρύπτη, ης, ἡ, dark and hidden place, cellar. ¹⁴ μόδιος, ου, ὁ, dry measure. ¹⁵ λυχνία, ας, ἡ, lampstand. ¹⁶ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁷ φέγγος, ους, τό, light, brightness. ¹⁸ ἀπλοῦς, simple, single. ¹⁹ φωτεινός, bright, full of light.

ἐστιν: ἐπὶ¹ δὲ πονηρὸς ἦ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

Σκόπει³ οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. Εἰ οὖν 35

τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν,⁴ μὴ ἔχον τι μέρος

σκοτεινόν,² ἔσται φωτεινόν⁴ ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος⁵

τῇ ἀστραπῇ⁶ φωτίζη⁷ σε.

Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι, ἡρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως 37

ἀριστήσῃ⁸ παρ' αὐτῶ: εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.⁹ Ὁ δὲ 38

Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη

πρὸ τοῦ ἀρίστου.¹⁰ Εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, Νῦν 39

ὁμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν¹¹ τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ

πίνακος¹² καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν¹³ ὑμῶν γέμει¹⁴

ἀρπαγῆς¹⁵ καὶ πονηρίας.¹⁶ Ἀφρονες,¹⁷ οὐχ ὁ ποιήσας 40

τὸ ἔξωθεν¹¹ καὶ τὸ ἔσωθεν¹³ ἐποίησεν; Πλὴν τὰ ἐνόντα 41

δότε ἐλεημοσύνην:¹⁹ καὶ ἰδοὺ, πάντα καθαρὰ ὑμῖν

ἐστιν.

¹ ἐπὶ, when, as soon as. ² σκοτεινός, dark, full of darkness. ³ σκοπέω, look at, contemplate. ⁴ φωτεινός, bright, full of light. ⁵ λύχνος, οὐ, ὁ, lamp, lantern. ⁶ ἀστραπή, ἥς, ἡ, lightning, brightness. ⁷ φωτίζω, give light, enlighten. ⁸ ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ⁹ ἀνατίπτω, recline, lie down. ¹⁰ ἄριστον, οὐ, τό, breakfast. ¹¹ ἔξωθεν, from without, outside (gen). ¹² πίναξ, ακος, ἡ, board, dish. ¹³ ἔσωθεν, from within, within. ¹⁴ γέμω, fill, am full of. ¹⁵ ἀρπαγή, ἥς, ἡ, plunder, robbery. ¹⁶ πονηρία, ας, ἡ, iniquity, wickedness. ¹⁷ ἄφρων, foolish, senseless. ¹⁸ ἐνείμι, be in, within. ¹⁹ ἐλεημοσύνη, ἥς, ἡ, alms, alms-giving.

Ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε¹ τὸ 42

ἡδύοσμον² καὶ τὸ πήγανον³ καὶ πᾶν λάχανον,⁴ καὶ

παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ:

ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κάκεῖνα⁵ μὴ ἀφιέναι. Οὐαὶ ὑμῖν 43

τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν⁶ ἐν

ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς⁷ ἐν ταῖς

ἀγοραῖς.⁸ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, 44

ὑποκριταί,⁹ ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα,¹⁰ καὶ οἱ

ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω¹¹ οὐκ οἶδασιν.

Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν¹² λέγει αὐτῷ, Διδάσκαλε, 45

ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.¹³ Ὁ δὲ εἶπεν, Καὶ 46

ὑμῖν τοῖς νομικοῖς¹² οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε¹⁴ τοὺς

ἀνθρώπους φορτία¹⁵ δυσβάστακτα,¹⁶ καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν

δακτύλων¹⁷ ὑμῶν οὐ προσψάετε¹⁸ τοῖς φορτίοις.¹⁵ 47

¹ ἀποδεκατόω, tithe, collect a tithe. ² ἡδύοσμον, ου, τό, mint, peppermint. ³ πήγανον, ου, τό, rue, plant used for flavoring food. ⁴ λάχανον, ου, τό, garden herb, vegetable. ⁵ κάκεῖνος, and he, and she. ⁶ πρωτοκαθεδρία, ας, ἡ, chief seat, seat of honor. ⁷ ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ⁸ ἀγορά, ᾱς, ἡ, marketplace, place of assembly. ⁹ ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. ¹⁰ ἄδηλος, unseen, indistinct. ¹¹ ἐπάνω, above, over (gen). ¹² νομικός, pertaining to the law. ¹³ ὑβρίζω, mistreat, insult. ¹⁴ φορτίζω, load, burden. ¹⁵ φορτίον, ου, τό, burden, load. ¹⁶ δυσβάστακτος, hard to bear, difficult to carry. ¹⁷ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹⁸ προσψάω, touch, touch lightly.

Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν,
 οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα 48
 μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε¹ τοῖς ἔργοις τῶν
 πατέρων ὑμῶν: ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς,
 ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. Διὰ τοῦτο 49
 καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, Ἀποστελῶ εἰς αὐτούς
 προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν
 ἀποκτενοῦσιν καὶ ἐκδιώξουσιν:² ἵνα ἐκζητηθῇ³ τὸ 50
 αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ
 καταβολῆς⁴ κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ἀπὸ τοῦ 51
 αἵματος Ἄβελ ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου⁵ τοῦ
 ἀπολομένου μεταξὺ⁶ τοῦ θυσιαστηρίου⁷ καὶ τοῦ οἴκου.
 Ναί, λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται³ ἀπὸ τῆς γενεᾶς
 ταύτης. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,⁸ ὅτι ἤρατε τὴν 52
 κλεῖδα⁹ τῆς γνώσεως: αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθετε, καὶ τοὺς
 εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

¹ συνευδοκέω, consent, approve. ² ἐκδιώκω, drive out, persecute harshly. ³ ἐκζητέω, seek out, inquire. ⁴ καταβολή, ἤς, ἡ, foundation, depositing. ⁵ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁶ μεταξὺ, between, after. ⁷ θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ⁸ νομικός, pertaining to the law. ⁹ κλεῖς, κλειδός, ἡ, key.

Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ 53

γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς¹ ἐνέχριν,² καὶ

ἀποστοματίζειν³ αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες⁴ 54

αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαι⁵ τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,

ἵνα κατηγορήσωσιν⁶ αὐτοῦ.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεῖσῶν⁷ τῶν μυριάδων⁸ τοῦ ὄχλου, ὥστε 12

καταπατεῖν⁹ ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς

μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, Προσέχετε¹⁰ ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς

ζύμης¹¹ τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.¹² 2

Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον¹³ ἐστὶν ὃ οὐκ

ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν¹⁴ ὃ οὐ γνωσθήσεται. 3

Ἀνθ¹⁵ ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ¹⁶ εἶπατε, ἐν τῷ φωτὶ

ἀκουσθήσεται: καὶ ὃ πρὸς τὸ οὓς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς

ταμείοις,¹⁷ κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.¹⁸ Λέγω δὲ 4

ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν

¹ δεινῶς, terribly, vehemently. ² ἐνέχω, have a grudge against, be subject to. ³ ἀποστοματίζω, question closely, interrogate. ⁴ ἐνεδρεύω, lie in wait, plot. ⁵ θηρεύω, hunt, catch. ⁶ κατηγορέω, accuse, charge. ⁷ ἐπισυνάγω, gather, gather together. ⁸ μυριάς, ἄθος, ἡ, ten thousand, myriad. ⁹ καταπατέω, trample under foot. ¹⁰ προσέχω, take heed of, attend to. ¹¹ ζύμη, ἡ, ἡ, leaven, ferment. ¹² ὑπόκρισις, εὖ, ἡ, hypocrisy. ¹³ συγκαλύπτω, conceal, cover up. ¹⁴ κρυπτός, hidden, secret. ¹⁵ ἀντί, instead of, in place of. ¹⁶ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ¹⁷ ταμείον, ου, τό, inner room, storeroom. ¹⁸ δῶμα, τος, τό, house, housetop.

ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἔχόντων
περισσότερόν¹ τι ποιῆσαι. Ὑποδείξω² δὲ ὑμῖν τίνα 5
φοβήθητε: φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτείνειν
ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν³ εἰς τὴν γέενναν·⁴ ναί, λέγω
ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. Οὐχὶ πέντε στρουθία⁵ 6
πωλεῖται⁶ ἄσσαν⁷ δύο; Καὶ ἐν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν
ἐπιλησθέν⁸ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες 7
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡριθμῶνται.¹⁰ Μὴ οὖν
φοβεῖσθε: πολλῶν στρουθίων⁵ διαφέρετε.¹¹ Λέγω δὲ 8
ὑμῖν, Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν
ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσῃ ἐν
αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ: ὁ δὲ 9
ἄρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται¹² ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. Καὶ 10
πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ: τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα

¹ περισσός, excessive, abundant. ² ὑποδείκνυμι, show, indicate. ³ ἐμβάλλω, throw, cast. ⁴ γέεννα, ἡς, ἡ, gehenna, Gehenna. ⁵ στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. ⁶ πωλέω, sell. ⁷ ἄσσαν, ου, τό, assarion. ⁸ ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. ⁹ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁰ ἀριθμέω, number, count. ¹¹ διαφέρω, differ, carry through. ¹² ἀπαρνέομαι, deny, refuse.

βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. Ὅταν δὲ 11

προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς

καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε¹ πῶς ἢ τί

ἀπολογήσησθε,² ἢ τί εἴπητε: τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα 12

διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν.

Εἶπεν δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ 13

ἀδελφῷ μου μερίσασθαι³ μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.⁴

Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν⁵ 14

δικαστὴν⁶ ἢ μεριστὴν⁷ ἐφ' ὑμᾶς; Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, 15

Ὅρᾶτε καὶ φυλάσσετε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας:⁸ ὅτι οὐκ

ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἢ ζῶν αὐτῷ ἐστὶν ἐκ τῶν

ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, 16

λέγων, Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν⁹ ἡ χώρα:

καὶ διελογίζετο¹⁰ ἐν ἑαυτῷ λέγων, Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ 17

ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπεν, Τοῦτο 18

¹ μεριμνάω, be anxious, distracted. ² ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. ³ μερίζω, divide, part. ⁴ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. ⁵ καθίστημι, set, constitute. ⁶ δικαστής, οὔ, ὁ, judge. ⁷ μεριστής, οὔ, ὁ, divider, arbitrator. ⁸ πλεονεξία, ας, ἡ, covetousness, avarice. ⁹ εὐφορέω, bear good crops, be fruitful. ¹⁰ διαλογίζομαι, debate, reason.

ποιήσω: καθελῶ¹ μου τὰς ἀποθήκας,² καὶ μείζοντας
οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά³
μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, Ψυχή, 19
ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα⁴ εἰς ἔτη πολλά: ἀναπαύου,⁵
φάγε, πίε, εὐφραίνου.⁶ Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός, Ἄφρον,⁷ 20
ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν⁸ ἀπὸ σοῦ:
ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; Οὕτως ὁ θησαυρίζων⁹ 21
ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.¹⁰

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν 22
λέγω, μὴ μεριμνᾶτε¹¹ τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε: μηδὲ
τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς 23
τροφῆς,¹² καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.¹³ Κατανοήσατε 24
τοὺς κόρακας,¹⁵ ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν,¹⁶
οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον¹⁷ οὐδὲ ἀποθήκη,² καὶ ὁ θεός
τρέφει¹⁸ αὐτούς: πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε¹⁹ τῶν

¹ καθαιρέω, take down, pull down. ² ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ³ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ⁴ κεῖμαι, lie, be laid. ⁵ ἀναπαύω, refresh, take rest. ⁶ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ⁷ ἄφρων, foolish, senseless. ⁸ ἀπαιτέω, ask for, demand. ⁹ θησαυρίζω, lay up, store up. ¹⁰ πλουτέω, be rich, become rich. ¹¹ μεριμνᾶω, be anxious, distracted. ¹² τροφή, ης, ἡ, food, nourishment. ¹³ ἐνδύμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). ¹⁴ κατανοέω, observe, understand. ¹⁵ κόραξ, ακος, ὁ, crow, raven. ¹⁶ θερίζω, reap, gather. ¹⁷ ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. ¹⁸ τρέφω, make to grow, nourish. ¹⁹ διαφέρω, differ, carry through.

πετεινῶν;¹ Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν² δύναται 25
 προσθεῖναι³ ἐπὶ τὴν ἡλικίαν⁴ αὐτοῦ πῆχυν⁵ ἕνα; Εἰ οὖν 26
 οὔτε ἐλάχιστον⁶ δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν
 μεριμνᾶτε;² Κατανοήσατε⁷ τὰ κρίνα⁸ πῶς αὐξάνει:⁹ οὐ 27
 κοπιᾷ,¹⁰ οὐδὲ νήθει:¹¹ λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομῶν¹² ἐν
 πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο¹³ ὥς ἐν τούτων. Εἰ 28
 δὲ τὸν χόρτον¹⁴ ἐν τῷ ἁγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον¹⁵
 εἰς κλίβανον¹⁶ βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν,
 πόσω μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;¹⁸ Καὶ ὑμεῖς μὴ 29
 ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίνητε: καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.¹⁹ 30
 Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ:²⁰
 ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε²¹ τούτων. Πλὴν 31
 ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα
 προστεθήσεται³ ὑμῖν. Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον: 32
 ὅτι εὐδόκησεν²³ ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν

¹ πετεινόν, ου, τό, bird. ² μεριμνάω, be anxious, distracted. ³ προστίθῃμι, add, add to. ⁴ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ⁵ πῆχυς, εως, ὁ, cubit. ⁶ ἐλάχιστος, least, smallest. ⁷ κατανοέω, observe, understand. ⁸ κρίνον, ου, τό, lily. ⁹ αὐξάνω, cause to grow, increase. ¹⁰ κοπιᾶω, toil, labor. ¹¹ νήθω, spin. ¹² Σολομῶν, ωνος, ὁ, Solomon. ¹³ περιβάλλω, put around, clothe. ¹⁴ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ¹⁵ αὔριον, tomorrow. ¹⁶ κλίβανος, ου, ὁ, oven, furnace. ¹⁷ ἀμφιέννυμι, clothe, dress. ¹⁸ ὀλιγόπιστος, of little faith. ¹⁹ μετεωρίζομαι, be anxious, worried. ²⁰ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ²¹ χρῄζω, need, have need of. ²² ποίμνιον, ου, τό, flock, little flock. ²³ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with.

βασιλείαν. Πωλήσατε¹ τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε 33

ἐλεημοσύνην.² Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια³ μὴ

παλαιούμενα,⁴ θησαυρὸν⁵ ἀνέκλειπτον⁶ ἐν τοῖς

οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς⁷ οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σῆς⁸

διαφθείρει:⁹ ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς⁵ ὑμῶν, ἐκεῖ 34

καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες¹⁰ περιεζωσμέναι,¹¹ καὶ οἱ 35

λύχνοι¹² καιόμενοι:¹³ καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις 36

προσδεχομένοις¹⁴ τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ¹⁵

ἐκ τῶν γάμων,¹⁶ ἵνα, ἐλθόντος καὶ κρούσαντος,¹⁷

εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, 37

οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας:¹⁸ ἀμὴν

λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται¹¹ καὶ ἀνακλινεῖ¹⁹ αὐτούς,

καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ 38

δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ

¹ πωλέω, sell. ² ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. ³ βαλλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ⁴ παλαιόω, make or become old, obsolete. ⁵ θησαυρός, ου, ὁ, storehouse, treasure. ⁶ ἀνέκλειπτος, unfailing, inexhaustible. ⁷ κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ⁸ σῆς, σιγτός, ὁ, moth. ⁹ διαφθείρω, destroy utterly, spoil. ¹⁰ ὀσφύς, υος, ἡ, waist, hip. ¹¹ περιζώννυμι, gird, gird round. ¹² λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ¹³ καιώ, burn, ignite. ¹⁴ προσδέχομαι, receive, wait for. ¹⁵ ἀναλύω, loose, depart. ¹⁶ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ¹⁷ κρούω, knock, strike. ¹⁸ γρηγορέω, watch, keep watch. ¹⁹ ἀνακλίνω, lay upon, lay down.

εὗρη οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. Τοῦτο δὲ 39
 γινώσκετε, ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης¹ ποῖα ὥρα ὁ
 κλέπτῃς² ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν³ ἄν, καὶ οὐκ ἂν
 ἀφῆκεν διορυγῆναι⁴ τὸν οἶκον αὐτοῦ. Καὶ ὑμεῖς οὖν 40
 γίνεσθε ἕτοιμοι·⁵ ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ἔρχεται.

Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν 41
 παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας; Εἶπεν 42
 δὲ ὁ κύριος, Τίς ἅρα⁶ ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος⁷ καὶ
 φρόνιμος,⁸ ὃν καταστήσει⁹ ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας
 αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;¹¹ 43
 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὕρῃσει ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς¹² λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ 44
 πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει⁹ αὐτόν. 45
 Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ,

¹ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ² κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ³ ἐγρηγόρῃς, watch, keep watch. ⁴ διορύσσω, break through, break in. ⁵ ἕτοιμος, ready, prepared. ⁶ ἅρα, so? (introduces a question). ⁷ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ⁸ φρόνιμος, prudent, wise. ⁹ καθίστημι, set, constitute. ¹⁰ θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ¹¹ σιτομέτριον, ου, τό, food allowance, ration. ¹² ἀληθῶς, truly, really.

Χρονίζει¹ ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξεται τύπτειν²
 τοὺς παῖδας³ καὶ τὰς παιδίσκας,⁴ ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
 καὶ μεθύσκεσθαι:⁵ ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν 46
 ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ,⁶ καὶ ἐν ᾧρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ
 διχοτομήσει⁷ αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν
 ἀπίστων⁸ θήσει. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ 47
 θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἐτοιμάσας μηδὲ
 ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται⁹ πολλάς: ὁ 48
 δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν,¹⁰ δαρήσεται⁹
 ὀλίγας. Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται
 παρ' αὐτοῦ: καὶ ᾧ παρέθεντο¹¹ πολὺ, περισσότερον¹²
 αἰτήσουσιν αὐτόν.

Πῦρ ἤλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη 49
 ἀνήφθη;¹³ Βάπτισμα¹⁴ δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς 50
 συνέχομαι¹⁵ ἕως οὗ τελεσθῇ. Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην 51

¹ χρονίζω, spend or take time, delay. ² τύπτω, smite, beat. ³ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁴ παιδίσκη, ἡς, ἡ, maid, female servant. ⁵ μεθύσκω, make drunk. ⁶ προσδοκάω, wait for, look for. ⁷ διχοτομέω, cut in two, scourge severely. ⁸ ἀπίστος, unbelieving, faithless. ⁹ δέρω, beat, flay. ¹⁰ πληγῇ, ἧς, ἡ, blow, wound. ¹¹ παρατίθημι, set before, entrust. ¹² περισσός, excessive, abundant. ¹³ ανάπτω, kindle, set on fire. ¹⁴ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ¹⁵ συνέχω, hold fast, oppress.

παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ’
 ἡ διαμερισμός.¹ Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν 52
 οἰκῶ ἐνὶ διαμεμερισμένοι, ² τρεῖς ἐπὶ δυσίν, καὶ δύο ἐπὶ
 τρισίν. Διαμερισθήσεται ² πατήρ ἐπὶ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ 53
 πατρί: μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί:
 πενθερά ³ ἐπὶ τὴν νύμφην ⁴ αὐτῆς, καὶ νύμφη ⁴ ἐπὶ τὴν
 πενθεράν ³ αὐτῆς. Ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, Ὅταν 54
 ἴδῃτε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσιν ⁵ ἀπὸ δυσμῶν, ⁶
 εὐθέως λέγετε, Ὁμβρός ⁷ ἔρχεται: καὶ γίνεται οὕτως. 55
 Καὶ ὅταν νότον ⁸ πνέοντα, ⁹ λέγετε ὅτι Καύσων ¹⁰ ἔσται:
 καὶ γίνεται. Ὑποκριταί, ¹¹ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ 56
 τοῦ οὐρανοῦ οἶδατε δοκιμάζειν: ¹² τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον
 πῶς οὐ δοκιμάζετε; ¹² Τί δὲ καὶ ἀφ’ ἐαυτῶν οὐ κρίνετε 57
 τὸ δίκαιον; Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου ¹³ σου 58
 ἐπ’ ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ¹⁴ ἀπηλλάχθαι ¹⁵
 ἀπ’ αὐτοῦ: μήποτε κατασύρῃ ¹⁶ σε πρὸς τὸν κριτὴν, ¹⁷

¹ διαμερισμός, οὐ, ὁ, division, disunity. ² διαμερίζω, divide, distribute. ³ πενθερά, ἀς, ἡ, mother-in-law. ⁴ νύμφη, ἡς, ἡ, bride, young woman. ⁵ ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. ⁶ δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. ⁷ ὄμβρος, οὐ, ὁ, shower, thunderstorm. ⁸ νότος, οὐ, ὁ, south wind, south. ⁹ πνέω, blow. ¹⁰ καύσων, ὠνος, ὁ, burning heat, scorching heat. ¹¹ ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. ¹² δοκιμάζω, prove, approve. ¹³ ἀντίδικος, οὐ, ὁ, opponent, adversary. ¹⁴ ἐργασία, ἀς, ἡ, profit, business. ¹⁵ ἀπαλλάσσω, leave, deliver. ¹⁶ κατασύρω, drag (away by force), drag down. ¹⁷ κριτής, οὐ, ὁ, judge.

καὶ ὁ κριτής¹ σε παραδῶ τῷ πράκτορι,² καὶ ὁ πράκτωρ
σε βάλῃ εἰς φυλακὴν. Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς 59
ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν³ ἀποδῶς.

Παρήσαν⁴ δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες 13
αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων,⁵ ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος
ἔμιξεν⁶ μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 2
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι⁵ οὔτοι
ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους⁵ ἐγένοντο,
ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; Οὐχί, λέγω ὑμῖν: ἀλλ' ἐὰν 3
μὴ μετανοήτε, πάντες ὡσαύτως⁷ ἀπολείσθε. Ἡ 4
ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτώ,⁸ ἐφ' οὓς ἔπescen ὁ πύργος⁹ ἐν
τῷ Σιλωὰμ¹⁰ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι οὔτοι
ὀφειλέται¹¹ ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς
κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλὴμ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν: ἀλλ' 5
ἐὰν μὴ μετανοήτε, πάντες ὁμοίως ἀπολείσθε. Ἐλεγεν 6
δὲ ταύτην τὴν παραβολήν: Συκῇν¹² εἶχέν τις ἐν τῷ

¹ κριτής, ου, ὁ, judge. ² πράκτωρ, ορος, ὁ, bailiff, constable. ³ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ⁴ παρέιμι, be present, have arrived. ⁵ Γαλιλαῖος, Galilean. ⁶ μίγνυμι, mix, mingle. ⁷ ὡσαύτως, likewise. ⁸ ὀκτώ, eight, 8. ⁹ πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. ¹⁰ Σιλωὰμ, ὁ, Siloam. ¹¹ ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner. ¹² συκῇ, ἡς, ἡ, fig tree.

ἀμπελώνι¹ αὐτοῦ πεφυτευμένην·² καὶ ἦλθεν ζητῶν
καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὔρεν. Εἶπεν δὲ πρὸς τὸν 7
ἀμπελουργόν,³ Ἴδού, τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν
ἐν τῇ συκῇ⁴ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὕρισκω· ἔκκοψον⁵ αὐτήν·
ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει 8
αὐτῷ, Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου⁶
σκάψω⁷ περὶ αὐτήν, καὶ βάλω κόπρια· καὶ⁸ μὲν 9
ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε,⁹ εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψει⁵
αὐτήν.

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς 10
σάββασιν· καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἣν πνεῦμα ἔχουσα 11
ἀσθενείας¹⁰ ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ,¹¹ καὶ ἣν συγκύπτουσα,
καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι¹³ εἰς τὸ παντελές.¹⁴ Ἰδὼν 12
δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν,¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτῇ,
Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας¹⁰ σου. Καὶ ἐπέθηκεν 13

¹ ἀμπελών, ὄνος, vineyard. ² φυτεύω, plant. ³ ἀμπελουργός, σῦ, ὁ, vinedresser, gardener. ⁴ συκῇ, ἦς, ἡ, fig tree. ⁵ ἐκκόπτω, cut out, cut off. ⁶ ὅτου, until. ⁷ σκάπτω, dig. ⁸ καὶ, and if, even if. ⁹ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹⁰ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹¹ ὀκτώ, eight, 8. ¹² συγκύπτω, be bent over, am bent double. ¹³ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ¹⁴ παντελές, completely, forever. ¹⁵ προσφωνέω, call to, summon.

αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα¹ ἀνωρθώθη,² καὶ
 ἐδόξαζεν τὸν θεόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος,³ 14
 ἀγανακτῶν⁴ ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς,
 ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ, Ἐξ⁵ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ
 ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε,
 καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ 15
 κύριος, καὶ εἶπεν, Ὑποκριταί,⁶ ἕκαστος ὑμῶν τῷ
 σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βούν⁷ αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον⁸ ἀπὸ τῆς
 φάτνης,⁹ καὶ ἀπαγαγὼν¹⁰ ποτίζει;¹¹ Ταύτην δέ, 16
 θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ Σατανᾶς, ἰδοὺ,
 δέκα καὶ ὀκτὼ¹² ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ
 τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος 17
 αὐτοῦ, κατησχύνοντο¹⁴ πάντες οἱ ἀντικείμενοι¹⁵ αὐτῷ·
 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις¹⁶ τοῖς
 γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

¹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ² ἀνωρθόω, restore, strengthen. ³ ἀρχισυνάγωγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. ⁴ ἀγανακτέω, be indignant, am angry. ⁵ ἕξ, six. ⁶ ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. ⁷ βούς, ὁ, ox, cow. ⁸ ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. ⁹ φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ¹⁰ ἀπάγω, lead away, lead. ¹¹ ποτίζω, give drink to, cause to drink. ¹² ὀκτώ, eight. ¹³ δεσμός, οὔ, ὁ, chain, bond. ¹⁴ καταισχύνω, put to shame, shame. ¹⁵ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. ¹⁶ ἐνδοξός, honored, glorious.

Ἔλεγεν δέ, Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ; Καὶ 18

τίνι ὁμοιώσω¹ αὐτήν; Ὅμοία ἐστὶν κόκκῳ² σινάπεως,³ 19

ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κήπον⁴ ἑαυτοῦ· καὶ

ἤρξησεν,⁵ καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ

τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν⁷ ἐν τοῖς κλάδοις⁸ αὐτοῦ. 20

Πάλιν εἶπεν, Τίνι ὁμοιώσω¹ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; 21

Ὅμοία ἐστὶν ζύμῃ,⁹ ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν¹⁰ εἰς

ἀλεύρου¹¹ σάτα¹² τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη¹³ ὅλον. Καὶ 22

διεπορεύετο¹⁴ κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ

πορείαν¹⁵ ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ. Εἶπεν δέ τις 23

αὐτῷ, Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς

αὐτοῦς, Ἀγωνίζεσθε¹⁶ εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς¹⁷ 24

πύλης·¹⁸ ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν,

καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. Ἄφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ 25

οἰκοδεσπότης¹⁹ καὶ ἀποκλείσῃ²⁰ τὴν θύραν, καὶ

¹ ὁμοίωω, make like, liken. ² κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ³ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ⁴ κῆπος, ου, ὁ, garden. ⁵ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁶ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁷ κατασκήνω, cause to dwell, settle. ⁸ κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. ⁹ ζύμη, ης, ἡ, leaven, ferment. ¹⁰ ἐγκρύπτω, hide, hide in. ¹¹ ἄλευρον, ου, τό, wheat flour, meal. ¹² σάτον, ου, τό, seah (a Hebrew measure). ¹³ ζυμώω, leaven, ferment. ¹⁴ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ¹⁵ πορεία, ας, ἡ, journey, way. ¹⁶ ἀγωνίζομαι, contend, struggle. ¹⁷ στενός, narrow. ¹⁸ πύλη, ης, ἡ, gate, porch. ¹⁹ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ²⁰ ἀποκλείω, close, shut.

ἄρξησθε ἔξω ἐστάναι καὶ κρούειν¹ τὴν θύραν, λέγοντες,
 Κύριε, κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν: καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν,
 Οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ: τότε ἄρξεσθε λέγειν, 26
 Ἐφαγόμεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς
 πλατείαις² ἡμῶν ἐδίδαξας. Καὶ ἐρεῖ, Λέγω ὑμῖν, οὐκ 27
 οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ: ἀπόστητε³ ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ
 ἐργάται⁴ τῆς ἀδικίας. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς⁵ καὶ ὁ 28
 βρυγμὸς⁶ τῶν ὀδόντων,⁷ ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ
 Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ
 βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. Καὶ 29
 ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν⁸ καὶ δυσμῶν,⁹ καὶ βορρᾶ¹⁰ καὶ
 νότου,¹¹ καὶ ἀνακλιθήσονται¹² ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
 Καὶ ἰδοὺ, εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν 30
 πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

¹ κρούω, knock, strike. ² πλατεῖα, ας, ή, street. ³ ἀφίστημι, withdraw, depart. ⁴ ἐργάτης, ου, ό, workman, laborer. ⁵ κλαυθμός, ου, ό, weeping, lamentation. ⁶ βρυγμός, ου, ό, biting, gnashing of teeth. ⁷ ὀδός, ό, tooth. ⁸ ἀνατολή, ης, ή, east, dawn. ⁹ δυσμή, ης, ή, the western region. ¹⁰ βορρᾶς, ᾶ, ό, north, north wind. ¹¹ νότος, ου, ό, south wind, south. ¹² ἀνακλίνω, lay upon, lay down.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι, 31

λέγοντες αὐτῷ, Ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν,¹ ὅτι

Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 32

Πορευθέντες εἶπατε τῇ ἀλώπεκι² ταύτῃ, Ἰδού,

ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις³ ἐπιτελῶ⁴ σήμερον καὶ

αὔριον,⁵ καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.⁶ Πλὴν δεῖ με 33

σήμερον καὶ αὔριον⁵ καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι: ὅτι

οὐκ ἐνδέχεται⁷ προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ.

Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτένουσα τοὺς 34

προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα⁸ τοὺς ἀπεσταλμένους

πρὸς αὐτήν, ποσάκις⁹ ἠθέλησα ἐπισυνάξαι¹⁰ τὰ τέκνα

σου, ὃν τρόπον¹¹ ὄρνις¹² τὴν ἑαυτῆς νοσσιᾶν¹³ ὑπὸ τὰς

πτέρυγας,¹⁴ καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδού, ἀφίεται ὑμῖν ὁ 35

οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ με ἴδητε

ἕως ἂν ᾗξει, ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν

ὀνόματι κυρίου.

¹ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ² ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. ³ ἰασις, εως, ἡ, healing, cure. ⁴ ἐπιτελέω, complete, perform. ⁵ αὔριον, tomorrow. ⁶ τελειόω, fill, fulfill. ⁷ ἐνδέχομαι, be possible, allow. ⁸ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ⁹ ποσάκις, how often? how often. ¹⁰ ἐπισυνάγω, gather, gather together. ¹¹ τρόπος, ου, ὁ, manner, way. ¹² ὄρνις, ιθος, ἡ, hen, bird. ¹³ νοσσιᾶ, ἄς, ἡ, brood, brood of young birds. ¹⁴ πτέρυξ, υγος, ἡ, wing.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν **14**

ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον,

καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι¹ αὐτόν. Καὶ ἰδού, **2**

ἄνθρωπός τις ἦν ὕδρωπικός² ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Καὶ **3**

ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς³ καὶ

Φαρισαίους, λέγων, Εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ

θεραπεύειν; Οἱ δὲ ἡσύχασαν.⁴ Καὶ ἐπιλαβόμενος⁵ **4**

ιάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυσεν. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς **5**

αὐτοὺς εἶπεν, Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς⁶ εἰς φρέαρ⁷

ἐμπεσεῖται,⁸ καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει⁹ αὐτὸν ἐν τῇ

ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ οὐκ ἴσχυσαν **6**

ἀνταποκριθῆναι¹⁰ αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

Ἔλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων¹¹ **7**

πῶς τὰς πρωτοκλισίας¹² ἐξελέγοντο,¹³ λέγων πρὸς

αὐτούς, Ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς γάμους,¹⁴ μὴ **8**

¹ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ² ὕδρωπικός, suffering from dropsy or edema. ³ νομικός, pertaining to the law. ⁴ ἡσυχάζω, be still, be silent. ⁵ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ⁶ βούς, ὄ, ox, cow. ⁷ φρέαρ, ὄς, τό, well, pit. ⁸ ἐμπίπτω, fall into, fall in. ⁹ ἀνασπάω, draw up, pull up. ¹⁰ ἀνταποκρίνομαι, answer again, contradict. ¹¹ ἐπέχω, hold fast, hold toward. ¹² πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. ¹³ ἐκλέγομαι, choose, elect. ¹⁴ γάμος, ὄ, ὄ, marriage, wedding.

κατακλιθῆς¹ εἰς τὴν πρωτοκλισίαν:² μήποτε
 ἐντιμότερός³ σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν 9
 ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι, Δὸς τούτῳ τόπον:
 καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης⁴ τὸν ἔσχατον τόπον
 κατέχειν.⁵ Ἄλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε⁶ εἰς 10
 τὸν ἔσχατον τόπον: ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε,
 εἴπῃ σοι, Φίλε, προσανάβηθι⁷ ἀνώτερον:⁸ τότε ἔσται
 σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων⁹ σοι. Ὅτι πᾶς 11
 ὁ ὑψῶν¹⁰ ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,¹¹ καὶ ὁ ταπεινῶν¹¹
 ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.¹⁰

Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, Ὅταν ποιῇς 12
 ἄριστον¹² ἢ δεῖπνον,¹³ μὴ φῶναι τοὺς φίλους σου, μηδὲ
 τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς¹⁴ σου, μηδὲ
 γείτονας¹⁵ πλουσίους: μήποτε καὶ αὐτοὶ σε
 ἀντικαλέσωσιν,¹⁶ καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.¹⁷ Ἄλλ' 13

¹ κατακλίνω, make to lie down, recline. ² πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. ³ ἐντιμος, valued, precious. ⁴ αἰσχύνῃ, ης, ἡ, shame. ⁵ κατέχω, hold back, hold fast. ⁶ ἀναπίπτω, recline, lie down. ⁷ προσαναβαίνω, go up, move up. ⁸ ἀνώτερον, higher, more honorable place. ⁹ συνανακειμαι, recline at table with. ¹⁰ ὑψόω, lift up, exalt. ¹¹ ταπεινός, humble, humiliate. ¹² ἄριστον, ου, τό, breakfast. ¹³ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹⁴ συγγενής, kindred, relative. ¹⁵ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹⁶ ἀντικαλέω, invite in return. ¹⁷ ἀνταπόδομα, τος, τό, repayment, reward.

ὅταν ποιῇς δοχὴν,¹ κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους,²
 χωλούς,³ τυφλούς· καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν 14
 ἀνταποδοῦναί⁴ σοι· ἀνταποδοθήσεται⁴ γάρ σοι ἐν τῇ
 ἀναστάσει τῶν δικαίων.

Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων⁵ ταῦτα εἶπεν αὐτῷ, 15
 Μακάριος, ὃς φάγεται ἄριστον⁶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
 θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπός τις ἐποίησεν 16
 δείπνον⁷ μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς· καὶ ἀπέστειλεν 17
 τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου⁷ εἰπεῖν τοῖς
 κεκλημένοις, Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά⁸ ἔστιν πάντα. 18
 Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι⁹ πάντες. Ὁ
 πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, Ἄγρὸν ἡγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην
 ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με
 παρητημένον.⁹ Καὶ ἕτερος εἶπεν, Ζεύγη¹¹ βοῶν¹² 19
 ἡγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι¹³ αὐτά:

¹ δοχή, ἡς, ἡ, reception, banquet. ² ἀνάπηρος, crippled, maimed. ³ χωλός, lame, deprived of a foot. ⁴ ἀνταποδίδωμι, recompense, repay. ⁵ συνανακειμαι, recline at table with. ⁶ ἄριστον, σου, τό, breakfast. ⁷ δείπνον, σου, τό, supper, dinner. ⁸ ἔτοιμος, ready, prepared. ⁹ παραιτέομαι, make excuse, refuse. ¹⁰ ἀνάγκη, ἡς, ἡ, necessity, distress. ¹¹ ζεύγος, ους, τό, yoke, team. ¹² βοῦς, ό, ox, cow. ¹³ δοκιμάζω, prove, approve.

ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.¹ Καὶ ἕτερος εἶπεν, 20

Γυναῖκα ἔγρημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ 21

παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ

αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς² ὁ οἰκοδεσπότης³ εἶπεν

τῷ δούλῳ αὐτοῦ, Ὑξελθε ταχέως⁴ εἰς τὰς πλατείας⁵

καὶ ῥύμας⁶ τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ

ἀναπήρους⁷ καὶ χωλοὺς⁸ καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε⁹ ὧδε. 22

Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας,¹⁰ καὶ

ἔτι τόπος ἐστίν. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, 23

Ὑξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς,¹¹ καὶ ἀνάγκασον¹²

εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ¹³ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν 24

ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων

γεύσεται¹⁴ μου τοῦ δείπνου.¹⁵ Πολλοὶ γάρ εἰσιν

κλητοί,¹⁶ ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.¹⁷

¹ παραιτέομαι, make excuse, refuse. ² ὀργίζω, irritate, provoke. ³ οἰκοδεσπότης, οὐ, ὁ, householder, head of a household. ⁴ ταχέως, quickly, soon. ⁵ πλατεία, ας, ἡ, street. ⁶ ῥύμη, ης, ἡ, narrow street, lane. ⁷ ἀνάπηρος, crippled, maimed. ⁸ χωλός, lame, deprived of a foot. ⁹ εἰσάγω, lead in, bring in. ¹⁰ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹¹ φραγμός, οὐ, ὁ, wall, fence. ¹² ἀναγκάζω, force, compel. ¹³ γεμίζω, fill, load. ¹⁴ γεύομαι, taste, experience. ¹⁵ δείπνον, οὐ, τό, supper, dinner. ¹⁶ κλητός, called, summoned. ¹⁷ ἐκλεκτός, chosen, elect.

Συνεπορεύοντο¹ δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεῖς² 25

εἶπεν πρὸς αὐτούς, Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισεῖ 26

τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα,

καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι

δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου μαθητὴς

εἶναι. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ 27

ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής. 28

Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον³ οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ

πρῶτον καθίσας ψηφίζει⁴ τὴν δαπάνην,⁵ εἰ ἔχει τὰ εἰς

ἀπαρτισμόν;⁶ Ἵνα μήποτε, θέντος αὐτοῦ θεμέλιον⁷ 29

καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι,⁸ πάντες οἱ θεωροῦντες

ἄρξωνται ἐμπαίξιν⁹ αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι Οὗτος ὁ 30

ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν

ἐκτελέσαι.⁸ Ἦ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν¹⁰ 31

ἐτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον¹¹ οὐχὶ καθίσας πρῶτον

βουλευέται¹² εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν¹³

¹ συνεπορεύομαι, come together, travel with. ² στρέφω, turn, am converted. ³ πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. ⁴ ψηφίζω, count up, calculate. ⁵ δαπάνη, ης, ἡ, cost, expense. ⁶ ἀπαρτισμός, ου, ὁ, completion, perfection. ⁷ θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ⁸ ἐκτελέω, finish, complete. ⁹ ἐμπαίζω, mock. ¹⁰ συμβάλλω, discuss, consider. ¹¹ πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. ¹² βουλεύω, deliberate, take counsel. ¹³ χιλιάς, ἄδος, ἡ, thousand.

ἀπαντῆσαι¹ τῷ μετὰ εἴκοσι² χιλιάδων³ ἐρχομένῳ ἐπ’
αὐτόν; Εἰ δὲ μήγε,⁴ ἔτι πόρρω⁵ αὐτοῦ ὄντος, 32
πρεσβείαν⁶ ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. 33
Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται⁷ πᾶσιν
τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι
μαθητής. Καλὸν τὸ ἄλας⁸· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας⁸ μωρανθῇ,⁹ 34
ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;¹⁰ Οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν¹¹ 35
εὐθετόν¹² ἔστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὧτα
ἀκούειν ἀκουέτω.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι¹³ καὶ οἱ 15
ἁμαρτωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ. Καὶ διεγόγγυζον¹⁴ οἱ 2
Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι Οὗτος
ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται,¹⁵ καὶ συνεσθίει¹⁶ αὐτοῖς.

¹ ἀπαντᾶω, meet, encounter. ² εἴκοσι, twenty, 20. ³ χιλιάς, ἄδος, ἡ, thousand. ⁴ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ⁵ πόρρω, far (away), far. ⁶ πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy. ⁷ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ⁸ ἄλας, ατος, τό, salt. ⁹ μωραίνω, make foolish, make tasteless. ¹⁰ ἀρτύω, season, make salty. ¹¹ κοπρία, ας, ἡ, manure pile, manure. ¹² εὐθετος, useful, fit. ¹³ τελῶνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹⁴ διαγογγύζω, complain, grumble. ¹⁵ προσδέχομαι, receive, wait for. ¹⁶ συνεσθίω, eat with.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων, 3

Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν¹ πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει² τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα³ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὕρῃ αὐτό; Καὶ εὕρων ἐπιτίθῃσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους⁴ 5 ἑαυτοῦ χαίρων. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ⁵ 6 τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας,⁶ λέγων αὐτοῖς, Συγχαρήτέ⁷ μοι, ὅτι εὑρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως⁸ χαρὰ ἔσται ἐν τῷ 7 οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα³ δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετανοίας.⁹

Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς¹⁰ ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ 8

δραχμὴν¹⁰ μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον,¹¹ καὶ σαροῖ¹² τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς¹³ ἕως ὅτου¹⁴ εὕρῃ; Καὶ 9

¹ ἑκατόν, hundred, 100. ² καταλείπω, leave, leave behind. ³ ἐννέα, nine, 9. ⁴ ὤμος, ου, ὁ, shoulder. ⁵ συγκαλέω, call together. ⁶ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ⁷ συγχαίρω, rejoice with. ⁸ οὕτως, thus, so. ⁹ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ¹⁰ δραχμή, ἥς, ἡ, drachma, coin. ¹¹ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ¹² σαρῶ, sweep, sweep using a broom. ¹³ ἐπιμελῶς, carefully, diligently. ¹⁴ ὅτου, until.

εὐροῦσα συγκαλεῖται¹ τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας,²
 λέγουσα, Συγχαρήτέ³ μοι, ὅτι εὑρον τὴν δραχμὴν⁴ ἣν
 ἀπώλεσα. Οὕτως, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον 10
 τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι.

Εἶπεν δέ, Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ 11
 νεώτερος⁵ αὐτῶν τῷ πατρί, Πάτερ, δός μοι τὸ
 ἐπιβάλλον⁶ μέρος τῆς οὐσίας.⁷ Καὶ διεῖλεν⁸ αὐτοῖς τὸν
 βίον.⁹ Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα 13
 ὁ νεώτερος⁵ υἱὸς ἀπεδήμησεν¹⁰ εἰς χώραν μακράν,¹¹
 καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν¹² τὴν οὐσίαν⁷ αὐτοῦ, ζῶν
 ἀσώτως.¹³ Δαπανήσαντος¹⁴ δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο 14
 λιμὸς¹⁵ ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς
 ἥρξατο ὑστερεῖσθαι.¹⁶ Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη¹⁷ ἐνὶ 15
 τῶν πολιτῶν¹⁸ τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν

¹ συγκαλέω, call together. ² γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ³ συγχαίρω, rejoice with. ⁴ δραχμή, ἥς, ἡ, drachma, coin. ⁵ νέος, new, young. ⁶ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁷ οὐσία, ας, ἡ, property, estate. ⁸ διαιρέω, distribute, divide. ⁹ βίος, οὐ, ὁ, life, manner of life. ¹⁰ ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ¹¹ μακρὸς, long, far distant. ¹² διασκορπίζω, scatter, separate. ¹³ ἀσώτως, wastefully, recklessly. ¹⁴ δαπανάω, spend, spend freely. ¹⁵ λιμός, οὐ, ὁ, hunger, famine. ¹⁶ ὑστερέω, lack, need. ¹⁷ κολλάω, glue, cleave. ¹⁸ πολίτης, οὐ, ὁ, citizen.

εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν¹ χοίρους.² Καὶ ἐπεθύμει 16
 γεμίσαι⁴ τὴν κοιλίαν⁵ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατιῶν⁶ ὧν
 ἤσθιον οἱ χοῖροι:² καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν 17
 δὲ ἐλθὼν εἶπεν, Πόσοι μίσθιοι⁷ τοῦ πατρός μου
 περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ⁸ ἀπόλλυμαι: 18
 ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ
 αὐτῷ, Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν
 σου: καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου: ποίησόν 19
 με ὡς ἓνα τῶν μισθίων⁷ σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς 20
 τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν⁹ ἀπέχοντος,¹⁰
 εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη,¹¹ καὶ
 δραμὼν¹² ἐπέπεσεν¹³ ἐπὶ τὸν τράχηλον¹⁴ αὐτοῦ, καὶ
 κατεφίλησεν¹⁵ αὐτόν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός, Πάτερ, 21
 ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι
 εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Εἶπεν δὲ ὁ πατήρ πρὸς 22
 τοὺς δούλους αὐτοῦ, Ἐξενέγκατε¹⁶ τὴν στολὴν¹⁷ τὴν

¹ βόσκω, feed. ² χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ³ ἐπιθυμέω, desire, long for. ⁴ γεμίζω, fill, load. ⁵ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb.
⁶ κεράτιον, ου, τό, carob pods, husk of the carob. ⁷ μίσθιος, ου, ὁ, day laborer, hired servant. ⁸ λιμός, οὔ, ὁ, hunger,
 famine. ⁹ μακρὰν, far away. ¹⁰ ἀπέχω, received, obtain. ¹¹ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹² τρέχω,
 run, exercise myself. ¹³ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ¹⁴ τράχηλος, ου, ὁ, neck. ¹⁵ καταφιλέω, kiss fervently,
 kiss affectionately. ¹⁶ ἐκφέρω, carry out, bring forth. ¹⁷ στολή, ἡς, ἡ, equipment, apparel.

πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον¹ εἰς
 τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα² εἰς τοὺς πόδας· καὶ 23
 ἐνέγκαντες τὸν μόσχον³ τὸν σιτευτὸν⁴ θύσατε,⁵ καὶ
 φαγόντες εὐφρανθῶμεν·⁶ ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς 24
 ἦν, καὶ ἀνέζησεν·⁷ καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὐρέθη. Καὶ
 ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.⁶ Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ 25
 πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ
 οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας⁸ καὶ χορῶν.⁹ Καὶ 26
 προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παιδῶν,¹⁰ ἐπυνθάνετο¹¹ τί
 εἶη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ἤκει· 27
 καὶ ἔθυσεν⁵ ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον³ τὸν σιτευτόν,⁴
 ὅτι ὑγιαίνοντα¹² αὐτὸν ἀπέλαβεν.¹³ Ὁργίσθη¹⁴ δέ, καὶ 28
 οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν· ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν
 παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρί, 29
 Ἰδοὺ, τοσαῦτα¹⁵ ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε¹⁶
 ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε¹⁶ ἔδωκας

¹ δακτύλιος, ου, ὁ, ring, finger ring. ² ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ³ μόσχος, ου, ὁ, calf. ⁴ σιτευτός, fattened. ⁵ θύω, sacrifice, kill. ⁶ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ⁷ ἀναΐζω, live again, be resurrected. ⁸ συμφωνία, ας, ἡ, music, symphony. ⁹ χορός, οῦ, ὁ, choral dance, dancing. ¹⁰ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹¹ πυνθάνομαι, inquire, ask. ¹² ὑγιαίνω, be in good health, am well. ¹³ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹⁴ ὀργίζω, irritate, provoke. ¹⁵ τοσούτος, so great, so much. ¹⁶ οὐδέποτε, never.

ἔριφον,¹ ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ.² Ὅτε δὲ ὁ 30
 υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών³ σου τὸν βίον⁴ μετὰ
 πορνῶν⁵ ἦλθεν, ἔθυσας⁶ αὐτῷ τὸν μόσχον⁷ τὸν
 σιτευτόν.⁸ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ’ 31
 ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν. Εὐφρανθήναι² δὲ 32
 καὶ χαρῆναι ἔδει: ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν,
 καὶ ἀνέζησεν:⁹ καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὐρέθη.

Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἄνθρωπός τις 16
 ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον:¹⁰ καὶ οὗτος διεβλήθη
 αὐτῷ ὡς διασκορπίζων¹² τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Καὶ 2
 φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ;
 Ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας¹³ σου: οὐ γὰρ
 δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.¹⁴ Εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ 3
 οἰκονόμος,¹⁰ Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται¹⁵
 τὴν οἰκονομίαν¹³ ἀπ’ ἐμοῦ; Σκάπτειν¹⁶ οὐκ ἰσχύω,

¹ ἔριφος, ου, ὁ, young goat, kid. ² εὐφραίνω, rejoice, cheer. ³ κατεσθίω, eat up, devour. ⁴ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ⁵ πόρνη, ης, ἡ, prostitute. ⁶ θύω, sacrifice, kill. ⁷ μόσχος, ου, ὁ, calf. ⁸ σιτευτός, fattened. ⁹ ἀναζάω, live again, be resurrected. ¹⁰ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ¹¹ διαβάλλω, bring charges, report. ¹² διασκορπίζω, scatter, separate. ¹³ οἰκονομία, ας, ἡ, stewardship, administration. ¹⁴ οἰκονομέω, manage, administer. ¹⁵ ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹⁶ σκάπτω, dig.

ἐπαιτεῖν¹ αἰσχύνομαι.² Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα, ὅταν 4
μετασταθῶ³ τῆς οἰκονομίας,⁴ δέξωνταί με εἰς τοὺς
οἴκους αὐτῶν. Καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα ἕκαστον 5
τῶν χρεωφειλετῶν⁵ τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγεν τῷ
πρώτῳ, Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; Ὁ δὲ εἶπεν, 6
Ἑκατὸν⁶ βάτους⁷ ἑλαίου.⁸ Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Δέξαι σου
τὸ γράμμα,⁹ καὶ καθίσας ταχέως¹⁰ γράψον
πεντήκοντα.¹¹ Ἐπειτα¹² ἐτέρῳ εἶπεν, Σὺ δὲ πόσον 7
ὀφείλεις; Ὁ δὲ εἶπεν, Ἑκατὸν⁶ κόρους¹³ σίτου.¹⁴ Καὶ
λέγει αὐτῷ, Δέξαι σου τὸ γράμμα,⁹ καὶ γράψον
ὀγδοήκοντα.¹⁵ Καὶ ἐπήνεσεν¹⁶ ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον 8
τῆς ἀδικίας ὅτι φρονίμως¹⁸ ἐποίησεν: ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ
αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι¹⁹ ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ
φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσίν. Καὶ γὰρ ὑμῖν 9
λέγω, Ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ²⁰ τῆς

¹ ἐπαιτέω, beg, ask alms. ² αἰσχύνομαι, dishonor, put to shame. ³ μεθίστημι, remove, turn away. ⁴ οἰκονομία, ας, ἡ, stewardship, administration. ⁵ χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. ⁶ ἑκατὸν, hundred, 100. ⁷ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ⁸ ἑλαιον, ου, τό, olive oil. ⁹ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ¹⁰ ταχέως, quickly, soon. ¹¹ πενήκοντα, fifty, 50. ¹² ἔπειτα, then, after this. ¹³ κόρος, ου, ὁ, measure, dry measure. ¹⁴ σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ¹⁵ ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ¹⁶ ἐπαινέω, praise, commend. ¹⁷ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ¹⁸ φρονίμως, prudently, shrewdly. ¹⁹ φρόνιμος, prudent, wise. ²⁰ μαμωνᾶς, ᾶ, ὁ, riches, mammon.

ἀδικίας, ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε,¹ δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς
 αἰωνίους σκηνάς.² Ὁ πιστός ἐν ἐλαχίστῳ³ καὶ ἐν 10
 πολλῷ πιστός ἐστιν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ³ ἄδικος⁴ καὶ ἐν
 πολλῷ ἄδικός⁴ ἐστιν. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ⁴ μαμωνᾶ⁵ 11
 πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; 12
 Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ⁶ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ
 ὑμέτερον⁷ τίς ὑμῖν δώσει; Οὐδεὶς οἰκέτης⁸ δύναται 13
 δυσὶν κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ
 τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται,⁹ καὶ τοῦ
 ἐτέρου καταφρονήσει.¹⁰ Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν
 καὶ μαμωνᾷ.⁵

Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι¹¹ 14
 ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον¹² αὐτόν. Καὶ εἶπεν 15
 αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον
 τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν:

¹ ἐκλείπω, fail, cease. ² σκηνή, ἡς, ἡ, tent, tabernacle. ³ ἐλάχιστος, least, smallest. ⁴ ἄδικος, unjust, unrighteous. ⁵ μαμωνᾶς, ἄ, ὁ, riches, mammon. ⁶ ἀλλότριος, strange, foreign. ⁷ ὑμέτερος, your. ⁸ οἰκέτης, οὐ, ὁ, house servant, household servant. ⁹ ἀντέχομαι, hold, hold fast. ¹⁰ καταφρονέω, think little of, despise. ¹¹ φιλάργυρος, fond of money, avaricious. ¹² ἐκμυκτηρίζω, ridicule, sneer.

ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν¹ βδέλυγμα² ἐνώπιον τοῦ
 θεοῦ. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε 16
 ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν
 βιάζεται.³ Εὐκοπώτερον⁴ δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν 17
 γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν⁵ πεσεῖν. 18
 Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν
 μοιχεύει·⁶ καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν
 μοιχεύει.⁶

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο⁷ 19
 πορφύραν⁸ καὶ βύσσον,⁹ εὐφραινόμενος¹⁰ καθ' ἡμέραν
 λαμπρῶς.¹¹ Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος,¹² δς 20
 ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα¹³ αὐτοῦ ἡλκωμένος¹⁴ καὶ 21
 ἐπιθυμῶν¹⁵ χορτασθῆναι¹⁶ ἀπὸ τῶν ψιγίων¹⁷ τῶν
 πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης¹⁸ τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ
 καὶ οἱ κύνες¹⁹ ἐρχόμενοι ἀπέλειχον²⁰ τὰ ἔλκη²¹ αὐτοῦ. 22

¹ ὑψηλός, high, lofty. ² βδέλυγμα, τος, τό, detestable thing, abomination. ³ βιάζω, use force, violence. ⁴ εὐκοπώτερον, easier. ⁵ κεραία, ας, ἡ, projection, hook. ⁶ μοιχεύω, commit adultery. ⁷ ἐνδιδύσκω, dress, put on. ⁸ πορφύρα, ας, ἡ, purple (cloth), purple garment. ⁹ βύσσος, ου, ἡ, fine linen, cotton. ¹⁰ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ¹¹ λαμπρῶς, splendidly, magnificently. ¹² Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹³ πυλῶν, ὄνος, ὁ, vestibule, gateway. ¹⁴ ἐλκός, afflict with sores. ¹⁵ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹⁶ χορτάζω, eat until full, be filled. ¹⁷ ψιγίον, ου, τό, crumb, scrap. ¹⁸ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁹ κύων, ος, ὁ, dog. ²⁰ ἀπολείχω, lick off, lick clean. ²¹ ἔλκος, ους, τό, wound, sore.

Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχόν, καὶ ἀπενεχθῆναι¹
αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον² Ἀβραάμ·
ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.³ Καὶ ἐν τῷ 23
Ἄδῃ⁴ ἐπάρας⁵ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν
βασάνοις,⁶ ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν,⁷ καὶ
Λάζαρον⁸ ἐν τοῖς κόλποις² αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας 24
εἶπεν, Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον
Λάζαρον,⁸ ἵνα βάψῃ⁹ τὸ ἄκρον¹⁰ τοῦ δακτύλου¹¹ αὐτοῦ
ὑδατος, καὶ καταψύξῃ¹² τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι
ὀδυνῶμαι¹³ ἐν τῇ φλογὶ¹⁴ ταύτῃ. Εἶπεν δὲ Ἀβραάμ, 25
Τέκνον, μνήσθητι¹⁵ ὅτι ἀπέλαβες¹⁶ σὺ τὰ ἀγαθὰ σου
ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος⁸ ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ
ᾧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι.¹³ Καὶ ἐπὶ πᾶσιν 26
τούτοις, μεταξὺ¹⁷ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα¹⁸ μέγα
ἐστήρικται,¹⁹ ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι²⁰ ἔνθεν πρὸς

¹ ἀποφέρω, carry off, bear away. ² κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ³ θάπτω, bury. ⁴ Ἄδης, ου, ὁ, Hades. ⁵ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁶ βάσανος, ου, ἡ, torture, torment. ⁷ μακρόθεν, from afar, afar. ⁸ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁹ βάπτω, dip, dye. ¹⁰ ἄκρον, ου, τό, high point, boundary. ¹¹ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹² καταψύχω, cool off, refresh. ¹³ ὀδυνᾶω, torment, pain. ¹⁴ φλόξ, φλογός, ἡ, flame. ¹⁵ μινῃσκομαι, remember, recall. ¹⁶ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹⁷ μεταξύ, between, after. ¹⁸ χάσμα, τος, τό, chasm, gap. ¹⁹ στηρίζω, establish, fix firmly. ²⁰ διαβαίνω, go through, cross.

ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς
διαπεράσιν.¹ Εἶπεν δέ, Ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα 27
πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, ἔχω γὰρ 28
πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται² αὐτοῖς, ἵνα μὴ
καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.³
Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, Ἔχουσιν Μωσέα καὶ τοὺς 29
προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν, Οὐχί, 30
πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ
πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Εἰ 31
Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδέ, ἐάν
τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἀνένδεκτόν⁴ ἐστὶν τοῦ μὴ 17
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα·⁵ οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. Λυσιτελεῖ 2
αὐτῷ εἰ μύλος⁷ ὄνικος⁸ περικείται⁹ περὶ τὸν τράχηλον
αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται¹¹ εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα

¹ διαπεράω, cross over, pass through. ² διαμαρτύρομαι, testify solemnly. ³ βάσανος, ου, ἡ, torture, torment. ⁴ ἀνένδεκτος, impossible. ⁵ σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. ⁶ λυσιτελέω, be better, more advantageous. ⁷ μύλος, ου, ό, mill, millstone. ⁸ ὄνικος, of or for an ass. ⁹ περικίμαι, be around, surround. ¹⁰ τράχηλος, ου, ό, neck. ¹¹ ρίπτω, throw, cast.

σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων. Προσέχετε¹ 3
 ἑαυτοῖς. Ἐὰν δὲ ἁμάρτη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου,
 ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανόησῃ, ἄφες αὐτῷ. Καὶ 4
 ἐὰν ἐπτάκις² τῆς ἡμέρας ἁμάρτη εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις²
 τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ, λέγων, Μετανοῶ, ἀφήσεις
 αὐτῷ.

Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, Πρόσθες³ ἡμῖν πίστιν. 5
 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον⁴ 6
 σινάπεως,⁵ ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ⁶ ταύτῃ,
 Ἐκριζώθητι,⁷ καὶ φυτεύθητι⁸ ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ
 ὑπήκουσεν⁹ ἂν ὑμῖν. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων 7
 ἀροτριῶντα¹⁰ ἢ ποιμαίνοντα,¹¹ ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ
 ἀγροῦ ἐρεῖ εὐθέως, Παρελθὼν ἀνάπεσε·¹² ἀλλ' οὐχὶ 8
 ἐρεῖ αὐτῷ, Ἐτοίμασον τί δειπνήσω,¹³ καὶ
 περιζωσάμενος¹⁴ διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω· καὶ

¹ προσέχω, take head of, attend to. ² ἐπτάκις, seven times. ³ προστίθηναι, add, add to. ⁴ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ⁵ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ⁶ συκαμίνος, ου, ἡ, mulberry tree, sycamore tree. ⁷ ἐκριζόω, uproot, root out. ⁸ φυτεύω, plant. ⁹ ὑπακούω, obey, listen. ¹⁰ ἀροτριάω, plow. ¹¹ ποιμαίνω, shepherd, rule. ¹² ἀνατίπτω, recline, lie down. ¹³ δειπνέω, eat, dine. ¹⁴ περιζώννυμι, gird, gird round.

μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; Μὴ χάριν ἔχει τῷ 9

δούλῳ ἐκεῖνῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα;¹ Οὐ δοκῶ.

Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ 10

διαταχθέντα¹ ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δούλοι ἀχρεῖοί² ἐσμεν:

ὅτι ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, 11

καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας³ καὶ

Γαλιλαίας. Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην, 12

ἀπήντησαν⁴ αὐτῷ δέκα λεπροί⁵ ἄνδρες, οἱ ἔστησαν

πόρρωθεν⁶: καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνήν, λέγοντες, Ἰησοῦ, 13

ἐπιστάτα,⁷ ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, 14

Πορευθέντες ἐπιδείξατε⁸ ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν. Καὶ

ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν. Εἷς δὲ 15

ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν, μετὰ φωνῆς

μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν: καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον 16

παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ: καὶ αὐτὸς

¹ διατάσσω, command, give orders to. ² ἀχρεῖος, useless, worthless. ³ Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ⁴ ἀπαντάω, meet, encounter. ⁵ λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. ⁶ πόρρωθεν, from a distance, at a distance. ⁷ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁸ ἐπιδείκνυμι, show, prove.

ἦν Σαμαρείτης.¹ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐχὶ 17
οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; Οἱ δὲ ἐννέα² ποῦ; Οὐχ 18
εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ
ὁ ἄλλογενής³ οὗτος; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀναστὰς 19
πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, πότε ἔρχεται ἡ 20
βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Οὐκ
ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως·⁴ 21
οὐδὲ ἐροῦσιν, Ἴδου ὧδε, ἢ, Ἴδου ἐκεῖ. Ἴδου γάρ, ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς⁵ ὑμῶν ἐστίν.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε 22
ἐπιθυμήσετε⁶ μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, 23
Ἴδου ὧδε, ἢ, Ἴδου ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μὴδὲ διώξητε. 24
Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή⁷ ἢ ἀστράπτουσα⁸ ἐκ τῆς ὑπ'

¹ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ² ἐννέα, nine, 9. ³ ἄλλογενής, οὗς, ὁ, foreigner, stranger. ⁴ παρατήρησις, εως, ἢ, observation, observance. ⁵ ἐντός, inside, among. ⁶ ἐπιθυμέω, desire, long for. ⁷ ἀστραπή, ἤς, ἢ, lightning, brightness.

⁸ ἀστράπτω, flash, gleam.

οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει,¹ οὕτως ἔσται ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. Πρῶτον δὲ δεῖ 25
αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι² ἀπὸ τῆς
γενεᾶς ταύτης. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις 26
Νῶε,³ οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου. Ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο,⁴ 27
ἄχρι ἥς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε³ εἰς τὴν κιβωτόν,⁵ καὶ
ἦλθεν ὁ κατακλυσμός,⁶ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. 28
Ὅμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λῶτ:⁷ ἦσθιον,
ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπώλουν,⁸ ἐφύτευον,⁹ ὠκοδόμουν: ἦ 29
δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθεν Λῶτ⁷ ἀπὸ Σοδόμων,¹⁰ ἐβρεξεν¹¹ πῦρ
καὶ θεῖον¹² ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας: κατὰ 30
ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἀποκαλύπτεται. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅς ἐσται ἐπὶ τοῦ 31
δώματος,¹³ καὶ τὰ σκεύη¹⁴ αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ
καταβάτω ἄραι αὐτά: καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ

¹ λάμπω, shine. ² ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ³ Νῶε, ὁ, Noah. ⁴ ἐγαμίζω, give in marriage, marry. ⁵ κιβωτός, οὗ, ἡ, wooden box, ark. ⁶ κατακλυσμός, οὗ, ὁ, flood, deluge. ⁷ Λῶτ, ὁ, Lot. ⁸ πωλέω, sell. ⁹ φυτεύω, plant. ¹⁰ Σόδομα, ὠν, τό, Sodom. ¹¹ βρέχω, send rain, rain. ¹² θεῖον, ου, τό, sulfur, brimstone. ¹³ δῶμα, τος, τό, house, housetop. ¹⁴ σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural).

ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. Μνημονεύετε¹ τῆς 32
 γυναικὸς Λώτ.² Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ 33
 σώσαι ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν
 ζωογονήσῃ³ αὐτήν. Λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ 34
 ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης⁴ μιᾶς· εἷς παραληφθήσεται,
 καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι⁵ ἐπὶ 35
 τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα
 ἀφεθήσεται. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, Ποῦ, 36
 κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ
 συναχθήσονται οἱ ἅετοί.⁶

Ἐλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε 18
 προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν,⁷ λέγων, Κριτῆς⁸ τις 2
 ἦν ἔν τινι πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ
 ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος·⁹ χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει 3
 ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν, λέγουσα, Ἐκδίκησόν¹⁰
 με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου¹¹ μου. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ 4

¹ μνημονεύω, remember, make mention of. ² Λώτ, ὁ, Lot. ³ ζωογονέω, preserve alive. ⁴ κλίνη, ἡς, ἡ, couch, bed. ⁵ ἀλήθω, grind. ⁶ ἅετός, οὗ, ὁ, eagle, vulture. ⁷ ἐκκακέω, am faint, am weary. ⁸ κριτής, σου, ὁ, judge. ⁹ ἐντρέπω, turn about, reverence. ¹⁰ ἐκδικέω, vindicate, avenge. ¹¹ ἀντίδικος, σου, ὁ, opponent, adversary.

χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, Εἰ καὶ τὸν θεὸν
 οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι·¹ διὰ γέ² 5
 τὸ παρέχειν³ μοι κόπον⁴ τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω⁵
 αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑποπιᾶζῃ⁶ με. Εἶπεν 6
 δὲ ὁ κύριος, Ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς⁷ τῆς ἀδικίας λέγει. 7
 Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν⁸ τῶν ἐκλεκτῶν
 αὐτοῦ τῶν βωόντων¹⁰ πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός,
 καὶ μακροθυμῶν¹¹ ἐπ' αὐτοῖς; Λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει 8
 τὴν ἐκδίκησιν⁸ αὐτῶν ἐν τάχει.¹² Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα¹³ εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

Εἶπεν δὲ πρὸς τινὰς τοὺς πεπειθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι 9
 εἰσὶν δίκαιοι, καὶ ἐξουθενούντας¹⁴ τοὺς λοιπούς, τὴν
 παραβολὴν ταύτην: Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ 10
 ἱερὸν προσεύξασθαι: ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος

¹ ἐντρέπω, turn about, reverence. ² γέ, indeed, at least. ³ παρέχω, offer, afford. ⁴ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ⁵ ἐκδικέω, vindicate, avenge. ⁶ ὑποπιᾶζω, strike in the face, treat roughly. ⁷ κριτὴς, ου, ὁ, judge. ⁸ ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ⁹ ἐκλεκτός, chosen, elect. ¹⁰ βοάω, cry aloud, shout. ¹¹ μακροθυμέω, be patient, suffer long. ¹² τάχος, ους, τό, speed, quickness. ¹³ ἄρα, so? (introduces a question). ¹⁴ ἐξουθενέω, despise, ignore.

τελώνης.¹ Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα 11
 προσήύχετο, Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι
 ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες,² ἄδικοι,³
 μοιχοί,⁴ ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.¹ Νηστεύω⁵ δις⁶ τοῦ 12
 σαββάτου, ἀποδεκατῶ⁷ πάντα ὅσα κτώμαι.⁸ Καὶ ὁ 13
 τελώνης¹ μακρόθεν⁹ ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς
 ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι,¹⁰ ἀλλ' ἔτυπτεν¹¹
 εἰς τὸ στήθος¹² αὐτοῦ, λέγων, Ὁ θεός, ἰλάσθητί¹³ μοι
 τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος 14
 δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος: ὅτι
 πᾶς ὁ ὑψῶν¹⁴ ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,¹⁵ ὁ δὲ ταπεινῶν
 ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.¹⁴

Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη,¹⁶ ἵνα αὐτῶν 15
 ἅπτηται: ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. Ὁ 16
 δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ εἶπεν, Ἄφετε τὰ

¹ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ² ἄρπαξ, ravenous, rapacious. ³ ἄδικος, unjust, unrighteous. ⁴ μοιχός, οὐ, ὁ, adulterer. ⁵ νηστεύω, fast. ⁶ δις, twice. ⁷ ἀποδεκατῶ, tithe, collect a tithe. ⁸ κτάομαι, acquire, win. ⁹ μακρόθεν, from afar, afar. ¹⁰ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹¹ τύπτω, smite, beat. ¹² στήθος, ους, τό, breast, chest. ¹³ ἰλάσκομαι, propitiate, expiate. ¹⁴ ὑψόω, lift up, exalt. ¹⁵ ταπεινός, humble, humiliate. ¹⁶ βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby.

παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά: τῶν
 γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω 17
 ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς
 παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, Διδάσκαλε 18
 ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;¹ Εἶπεν 19
 δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς
 ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, Μὴ 20
 μοιχεύσης,² μὴ φονεύσης,³ μὴ κλέψῃς,⁴ μὴ
 ψευδομαρτυρήσης,⁵ τίμα⁶ τὸν πατέρα σου καὶ τὴν
 μητέρα σου. Ὁ δὲ εἶπεν, Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην 21
 ἐκ νεότητός⁷ μου. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 22
 αὐτῷ, Ἔτι ἐν σοὶ λείπει:⁸ πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον,⁹
 καὶ διάδος¹⁰ πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν¹¹ ἐν οὐρανῷ:
 καὶ δεῦρο,¹² ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα 23

¹ κληρονομέω, inherit, obtain. ² μοιχεύω, commit adultery. ³ φονεύω, kill, murder. ⁴ κλέπτω, steal. ⁵ ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. ⁶ τιμάω, honor, value at a price. ⁷ νεότης, ἡτος, ἡ, youth, youthfulness. ⁸ λείπω, leave, leave behind. ⁹ πωλέω, sell. ¹⁰ διαδίδωμι, distribute, give. ¹¹ θησαυρός, οὐ, ὁ, storehouse, treasure. ¹² δεῦρο, until now, come here!

περίλυπος¹ ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.² Ἰδὼν 24

δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον¹ γενόμενον εἶπεν, Πῶς

δυσκόλως³ οἱ τὰ χρήματα⁴ ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς

τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Εὐκοπώτερον⁵ γάρ ἐστιν 25

κάμηλον⁶ διὰ τρυμαλιᾶς⁷ ραφίδος⁸ εἰσελθεῖν, ἢ

πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. Εἶπον 26

δὲ οἱ ἀκούσαντες, Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ 27

εἶπεν, Τὰ ἀδύνατα⁹ παρὰ ἀνθρώποις δυνατά ἐστιν

παρὰ τῷ θεῷ. Εἶπεν δὲ Πέτρος, Ἰδοῦ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν 28

πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 29

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐστιν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν, ἢ

γονεῖς,¹⁰ ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς

βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ¹¹ 30

πολλαπλασίονα¹² ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι

τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον.

¹ περίλυπος, very sad, very sorrowful. ² σφόδρα, exceedingly, greatly. ³ δυσκόλως, with difficulty, hardly. ⁴ χρήμα, τος, τό, wealth, money. ⁵ εὐκοπώτερον, easier. ⁶ κάμηλος, ου, ό, camel. ⁷ τρυμαλιά, ᾶς, ή, hole, eye of a needle. ⁸ ραφίς, ἶδος, ή, needle. ⁹ ἀδύνατος, impossible, unable. ¹⁰ γονεὺς, έως, ό, parent. ¹¹ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹² πολλαπλασίων, many times as much, many times more.

Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἰδοὺ, 31

ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται

πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ

ἀνθρώπου. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν, καὶ 32

ἐμπαιχθήσεται,¹ καὶ ὑβρισθήσεται,² καὶ

ἐμπτυθήσεται,³ καὶ μαστιγώσαντες⁴ ἀποκτενοῦσιν 33

αὐτόν: καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. Καὶ αὐτοὶ 34

οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο

κεκρυμμένον⁵ ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ

λεγόμενα.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτὸν εἰς Ἱεριχά, τυφλός τις 35

ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν:⁶ ἀκούσας δὲ 36

ὄχλου διαπορευομένου,⁷ ἐπυνθάνετο⁸ τί εἴη τοῦτο. 37

Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος⁹

παρέρχεται. Καὶ ἐβόησεν,¹⁰ λέγων, Ἰησοῦ, υἱὲ Δαυὶδ, 38

ἐλέησόν με. Καὶ οἱ προάγοντες¹¹ ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα 39

¹ ἐμπαίζω, mock. ² ὑβρίζω, mistreat, insult. ³ ἐμπτύω, spit upon. ⁴ μαστιγῶω, whip, lash. ⁵ κρύπτω, conceal, hide. ⁶ προσαιτέω, beg. ⁷ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ⁸ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁹ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁰ βοάω, cry aloud, shout. ¹¹ προάγω, lead forth, go before.

σιωπήσῃ·¹ αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν, Υἱὲ
 Δαυίδ, ἐλέησόν με. Σταθεῖς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν 40
 αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ
 ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Τί σοι θέλεις ποιήσω; Ὁ 41
 δὲ εἶπεν, Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 42
 αὐτῷ, Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Καὶ 43
 παραχρῆμα² ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ, δοξάζων
 τὸν θεόν· καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον³ τῷ θεῷ.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχῶ. Καὶ ἰδού, ἀνὴρ 19
 ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος,⁴ καὶ αὐτὸς ἦν
 ἀρχιτελώνης,⁵ καὶ οὗτος ἦν πλούσιος. Καὶ ἐζήτηε ἰδεῖν 3
 τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου,
 ὅτι τῇ ἡλικίᾳ⁶ μικρὸς ἦν. Καὶ προδραμὼν⁷ ἔμπροσθεν 4
 ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν⁸ ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι ἐκείνης
 ἔμελλεν διέρχεσθαι. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, 5
 ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπεν πρὸς

¹ σιωπάω, be silent, keep silence. ² παραχρῆμα, immediately, instantly. ³ αἶνος, ου, ὁ, praise. ⁴ Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. ⁵ ἀρχιτελώνης, ου, ὁ, chief tax collector. ⁶ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ⁷ προτρέχω, run ahead, outrun. ⁸ συκομωραία, ας, ἡ, sycamore tree.

αὐτόν, Ζακχαῖε,¹ σπεύσας² κατάβηθι: σήμερον γὰρ ἐν
 τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μείναι. Καὶ σπεύσας² κατέβη, καὶ 6
 ὑπεδέξατο³ αὐτὸν χαίρων. Καὶ ἰδόντες πάντες 7
 διεγόγγυζον,⁴ λέγοντες ὅτι Παρὰ ἀμαρτωλῷ ἀνδρὶ
 εἰσῆλθεν καταλῦσαι.⁵ Σταθεῖς δὲ Ζακχαῖος¹ εἶπεν 8
 πρὸς τὸν κύριον, Ἰδοὺ, τὰ ἡμίση⁶ τῶν ὑπαρχόντων
 μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς: καὶ εἴ τινός τι
 ἐσυκοφάντησα,⁷ ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.⁸ Εἶπεν δὲ 9
 πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ
 τούτῳ ἐγένετο, καθότι⁹ καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν. 10
 Ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι
 τὸ ἀπολωλός.

Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς¹⁰ εἶπεν 11
 παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλὴμ, καὶ
 δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα¹¹ μέλλει ἡ βασιλεία

¹ Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. ² σπεύδω, hasten, urge on. ³ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ⁴ διαγογγύζω, complain, grumble. ⁵ καταλύω, destroy, lodge. ⁶ ἡμισυς, half. ⁷ συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ⁸ τετραπλοῦς, four times, fourfold. ⁹ καθότι, according as, because. ¹⁰ προστίθμι, add, add to. ¹¹ παραχρῆμα, immediately, instantly.

τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.¹ Εἶπεν οὖν, Ἄνθρωπός τις 12
 εὐγενής² ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν,³ λαβεῖν ἑαυτῷ
 βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι. Καλέσας δὲ δέκα δούλους 13
 ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς,⁴ καὶ εἶπεν πρὸς
 αὐτούς, Πραγματεύσασθε⁵ ἕως ἔρχομαι. Οἱ δὲ 14
 πολῖται⁶ αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν
 πρεσβείαν⁷ ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, Οὐ θέλομεν
 τοῦτον βασιλεῦσαι⁸ ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ 15
 ἐπανελθεῖν⁹ αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν
 φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκεν τὸ
 ἀργύριον,¹⁰ ἵνα γινῶ τίς τί διεπραγματεύσατο.¹¹ 16
 Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ⁴ σου
 προσεργάσατο¹² δέκα μνᾶς.⁴ Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εὖ,¹³ 17
 ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ¹⁴ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι
 ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω¹⁵ δέκα πόλεων. Καὶ ἤλθεν ὁ 18
 δεύτερος, λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ⁴ σου ἐποίησεν πέντε

¹ ἀναφαίνω, bring to light, cause to appear. ² εὐγενής, noble, high-born. ³ μακρός, long, far distant. ⁴ μνᾶ, ᾰς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ⁵ πραγματεύομαι, do business, trade. ⁶ πολίτης, ου, ὁ, citizen. ⁷ πρεσβεία, ᾰς, ἡ, ambassador, embassy. ⁸ βασιλεύω, reign, rule. ⁹ ἐπανερχομαι, return, come back again. ¹⁰ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹¹ διαπραγματεύομαι, gain by trading, earn. ¹² προσεργάζομαι, make more, gain. ¹³ εὖ, well, well done. ¹⁴ ἐλάχιστος, least, smallest. ¹⁵ ἐπάνω, above, over (gen).

μνᾶς.¹ Εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ, Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω² πέντε 19
 πόλεων. Καὶ ἕτερος ἦλθεν, λέγων, Κύριε, ἰδοὺ, ἡ μνᾶ¹ 20
 σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην³ ἐν σουδαρίῳ·⁴ ἐφοβούμεν 21
 γὰρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς⁵ εἶ: αἶρεις ὃ οὐκ
 ἔθηκας, καὶ θερίζεις⁶ ὃ οὐκ ἔσπειρας. Λέγει δὲ αὐτῷ, 22
 Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. Ἦδεις
 ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς⁵ εἰμι, αἶρων ὃ οὐκ ἔθηκα,
 καὶ θερίζων⁶ ὃ οὐκ ἔσπειρα: καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ 23
 ἀργύριόν⁷ μου ἐπὶ τράπεζαν,⁸ καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ
 ἂν ἔπραξα αὐτό; Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, Ἄρατε 24
 ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν,¹ καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς¹
 ἔχοντι. Καὶ εἶπον αὐτῷ, Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.¹ Λέγω 25
 γὰρ ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται: ἀπὸ δὲ τοῦ
 μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Πλὴν 27
 τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με
 βασιλεύσαι¹⁰ ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ

¹ μνᾶ, ᾰς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ² ἐπάνω, above, over (gen). ³ ἀποκειμαι, be laid up, put away. ⁴ σουδαρίον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ⁵ αὐστηρὸς, strict, exacting. ⁶ θερίζω, reap, gather. ⁷ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ⁸ τράπεζα, ης, ἡ, table. ⁹ τόκος, ου, ὁ, interest, usury. ¹⁰ βασιλεύω, reign, rule.

κατασφάζατε¹ ἔμπροσθέν μου.

Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς 28

Ἱεροσόλυμα.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθσφαγή² καὶ Βηθανίαν³ 29

πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν,⁴ ἀπέστειλεν δύο

τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἰπὼν, Ὑπάγετε εἰς τὴν 30

κατέναντι⁵ κώμην: ἐν ἣ εἰσπορευόμενοι⁶ εὐρήσετε

πῶλον⁷ δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε⁸ ἀνθρώπων

ἐκάθισεν: λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς 31

ἑρωτᾷ, Διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ ὅτι Ὁ κύριος

αὐτοῦ χρειᾶν ἔχει. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι 32

εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν 33

πῶλον,⁷ εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, Τί λύετε

τὸν πῶλον;⁷ Οἱ δὲ εἶπον, Ὁ κύριος αὐτοῦ χρειᾶν ἔχει. 34

Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν: καὶ ἐπιρρίψαντες

¹ κατασφάζω, slay, strike down. ² Βηθσφαγή, ἡ, Bethphage. ³ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁴ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ⁵ κατέναντι, over against, opposite. ⁶ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ⁷ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ⁸ πώποτε, ever yet, any time. ⁹ ἐπιρρίπτω, throw upon, cast upon.

ἐαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον,¹ ἐπεβίβασαν² τὸν
 Ἰησοῦν. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρώννουν³ τὰ 36
 ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη 37
 πρὸς τῇ καταβάσει⁴ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν,⁵ ἤρξαντο
 ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν⁶ τὸν
 θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, 38
 λέγοντες,

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου:

εἰρήνῃ ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.⁷

Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς 39

αὐτόν, Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. 40

Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι

σιωπήσωσιν,⁸ οἱ λίθοι κεκράζονται.

¹ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ² ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ³ ὑποστρώννω, spread out underneath, spread under. ⁴ κατάβασις, εως, ἡ, descent, slope. ⁵ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ⁶ αἰνέω, praise. ⁷ ὑψιστος, highest, most high. ⁸ σιωπάω, be silent, keep silence.

Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ, 41

λέγων ὅτι Εἰ ἔγνωσ καὶ σύ, καί γε¹ ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου
ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη² ἀπὸ
ὀφθαλμῶν σου. Ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ 43
περιβαλοῦσιν³ οἱ ἐχθροί σου χάρακά⁴ σοι, καὶ
περικυκλώσουσιν⁵ σε, καὶ συνέξουσιν⁶ σε πάντοθεν,⁷ 44
καὶ ἐδαφιοῦσιν⁸ σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ
ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ'⁹ ὧν οὐκ ἔγνωσ
τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς¹⁰ σου.

Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς 45

πωλοῦντας¹¹ ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς, 46

Γέγραπται, Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστίν· ὑμεῖς

δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον¹² ληστῶν.¹³ Καὶ ἦν 47

διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς

καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ

¹ γέ, indeed, at least. ² κρύπτω, conceal, hide. ³ περιβάλλω, put around, clothe. ⁴ χάραξ, ακος, ό, pointed stake, entrenchment. ⁵ περικυκλώω, surround, encircle. ⁶ συνέχω, hold fast, oppress. ⁷ πάντοθεν, on all sides, from all sides. ⁸ ἐδαφίζω, dash to the ground. ⁹ ἀντί, instead of, in place of. ¹⁰ ἐπισκοπή, ἤς, ἡ, visitation, overseeing. ¹¹ πωλέω, sell. ¹² σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ¹³ ληστής, ου, ό, robber, brigand.

πρῶτοι τοῦ λαοῦ: καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὃ 48

λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο¹ αὐτοῦ ἀκούων.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, διδάσκοντος 20

αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου,

ἐπέστησαν² οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς

πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, λέγοντες, Εἰπέ 2

ἡμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς

σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς 3

αὐτούς, Ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ ἓνα λόγον, καὶ εἰπατέ

μοι: Τὸ βάπτισμα³ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ 4

ἀνθρώπων; Οἱ δὲ συνελογίσαντο⁴ πρὸς ἑαυτούς, 5

λέγοντες ὅτι Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ τί

οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ 6

ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει⁵ ἡμᾶς:

πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. Καὶ 7

ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 8

¹ ἐκκρεμάννυμι, hang out, hang on. ² ἐπίστημι, stand over, come upon. ³ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁴ συλλογίζομαι, reason, discuss. ⁵ καταλιθάζω, stone to death, stone down.

αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα
ποιῶ.

Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν 9

ταύτην: Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν¹ ἀμπελῶνα,² καὶ
ἐξέδοτο³ αὐτὸν γεωργοῖς,⁴ καὶ ἀπεδήμησεν⁵ χρόνους

ἱκανούς· καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς 10

δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος² δῶσιν

αὐτῷ. Οἱ δὲ γεωργοὶ⁴ δείραντες⁶ αὐτὸν ἐξαπέστειλαν⁷

κενόν.⁸ Καὶ προσέθετο⁹ πέμψαι ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ 11

κἀκείνῳ¹⁰ δείραντες⁶ καὶ ἀτιμάσαντες¹¹ ἐξαπέστειλαν⁷

κενόν.⁸ Καὶ προσέθετο⁹ πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ 12

τοῦτον τραυματίσαντες¹² ἐξέβαλον. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος 13

τοῦ ἀμπελῶνος,² Τί ποιήσω; Πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν

ἀγαπητόν· ἴσως¹³ τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.¹⁴ 14

Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ⁴ διελογίζοντο¹⁵ πρὸς

¹ φυτεύω, plant. ² ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. ³ ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. ⁴ γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. ⁵ ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ⁶ δέρω, beat, flay. ⁷ ἐξαποστέλλω, send forth. ⁸ κενός, empty, vain. ⁹ προστίθιμι, add, add to. ¹⁰ κακείνους, and he, and she. ¹¹ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. ¹² τραυματίζω, wound. ¹³ ἴσως, perhaps, probably. ¹⁴ ἐντρέπω, turn about, reverence. ¹⁵ διαλογίζομαι, debate, reason.

ἐαυτούς, λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος·¹ δεῦτε,²
 ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ
 κληρονομία.³ Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ 15
 ἀμπελῶνος,⁴ ἀπέκτειναν. Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ
 κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;⁴ Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς 16
 γεωργούς⁵ τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα⁴ ἄλλοις.
 Ἀκούσαντες δὲ εἶπον, Μὴ γένοιτο. Ὁ δὲ ἐμβλέψας⁶ 17
 αὐτοῖς εἶπεν, Τί οὖν ἐστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο,
 Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν⁷ οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
 ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;⁸ Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' 18
 ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται·⁹ ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ,
 λικμήσει¹⁰ αὐτόν.

Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν¹¹ 19
 ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν·
 ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην

¹ κληρονόμος, ου, ὁ, heir, inheritor. ² δεῦτε, come!. ³ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. ⁴ ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. ⁵ γεωργός, οὔ, ὁ, farmer, worker of the soil. ⁶ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁷ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ⁸ γωνία, ας, ἡ, angle, corner. ⁹ συνθλάω, break, break in pieces. ¹⁰ λικμάω, crush, scatter. ¹¹ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon.

εἶπεν. Καὶ παρατηρήσαντες¹ ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους,² 20
 ὑποκρινομένους³ ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα
 ἐπιλάβωνται⁴ αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν
 τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.⁵ Καὶ 21
 ἐπρωτότησαν αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
 ὀρθῶς⁶ λέγεις καὶ διδάσκεις· καὶ οὐ λαμβάνεις
 πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
 διδάσκεις. Ἐξεστὶν ἡμῖν Καίσαρι φόρον⁷ δοῦναι, ἢ οὐ; 22
 Κατανοήσας⁸ δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν,⁹ εἶπεν πρὸς 23
 αὐτούς, Τί με πειράζετε; Ἐπιδείξατέ¹⁰ μοι δηνάριον.¹¹ 24
 τίνος ἔχει εἰκόνα¹² καὶ ἐπιγραφήν;¹³ Ἀποκριθέντες δὲ
 εἶπον, Καίσαρος. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀπόδοτε τοῖνυν¹⁴ 25
 τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. Καὶ 26
 οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι⁴ αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον¹⁵
 τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει¹⁶ αὐτοῦ,

¹ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ² ἐγκαθέτος, ου, ὁ, hired to lie in wait, spy. ³ ὑποκρίνομαι, pretend, make believe. ⁴ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ⁵ ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. ⁶ ὀρθῶς, rightly, correctly. ⁷ φόρος, ου, ὁ, tribute, tax. ⁸ κατανοέω, observe, understand. ⁹ πανουργία, ας, ἡ, cleverness, craftiness. Trickery. ¹⁰ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ¹¹ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ¹² εἰκών, ὄνος, ἡ, image, likeness. ¹³ ἐπιγραφή, ἡς, ἡ, inscription, title. ¹⁴ τοῖνυν, accordingly, therefore. ¹⁵ ἐναντίον, in the sight of, before. ¹⁶ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply.

ἐσίγησαν.¹

Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων,² οἱ 27
 ἀντιλέγοντες³ ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν,
 λέγοντες, Διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, Ἐάν 28
 τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος
 ἄτεκνος⁴ ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν
 γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ⁵ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 29
 Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα,
 ἀπέθανεν ἄτεκνος·⁴ καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν 30
 γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.⁴ Καὶ ὁ τρίτος 31
 ἔλαβεν αὐτὴν ὡσαύτως.⁶ Ὡσαύτως⁶ δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ· οὐ
 κατέλιπον⁷ τέκνα, καὶ ἀπέθανον. Ὑστερον⁸ δὲ 32
 πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, 33
 τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; Οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν
 γυναῖκα. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οἱ 34
 υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ ἐκγαμίσκονται·⁹ 35

¹ σιγᾶω, be silent, become silent. ² Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. ³ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ⁴ ἄτεκνος, childless. ⁵ ἐξανίστημι, raise up, rise up. ⁶ ὡσαύτως, likewise. ⁷ καταλείπω, leave, leave behind. ⁸ ὕστερον, lastly, afterward. ⁹ ἐκγαμίσκω, give in marriage.

οἱ δὲ καταξιωθέντες¹ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν² καὶ
 τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε
 ἐκγαμίζονται·³ οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· 36
 ἰσάγγελοι⁴ γάρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν τοῦ θεοῦ, τῆς
 ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, 37
 καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν⁵ ἐπὶ τῆς βάτου,⁶ ὡς λέγει,
 Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν θεὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν
 θεὸν Ἰακώβ. Θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· 38
 πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν 39
 γραμματέων εἶπον, Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. Οὐκέτι 40
 δὲ ἐτόλμων⁷ ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν υἱὸν 41
 Δαυὶδ εἶναι; Καὶ αὐτὸς Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ⁸ 42
 ψαλμῶν,⁹ Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ
 δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον¹⁰ 43

¹ καταξιόω, consider worthy, deem worthy. ² τυγχάνω, obtain, happen. ³ ἐκγαμίζω, give in marriage, marry. ⁴ ἰσάγγελος, like an angel, like the angels. ⁵ μηνύω, make known, report. ⁶ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ⁷ τολμάω, dare, endure. ⁸ βίβλος, ου, ἡ, book, scroll. ⁹ ψαλμός, οὔ, ὁ, song of praise, psalm. ¹⁰ ὑποπόδιον, ου, τό, footstool.

τῶν ποδῶν σου. Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ 44

πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;

Ἀκούοντας δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς 45

αὐτοῦ, Προσέχετε¹ ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν 46

θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς,² καὶ φιλούντων

ἄσπασμους³ ἐν ταῖς ἀγοραῖς,⁴ καὶ πρωτοκαθεδρίας⁵ ἐν

ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας⁶ ἐν τοῖς δείπνοις;⁷ 47

οἱ κατεσθίουσιν⁸ τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει⁹

μακρὰ¹⁰ προσεύχονται. Οὗτοι λήψονται περισσότερον

κρίμα.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα¹² αὐτῶν 21

εἰς τὸ γαζοφυλάκιον¹³ πλουσίους; εἶδεν δὲ τινα καὶ 2

χήραν πενιχρὰν¹⁴ βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά,¹⁵ καὶ 3

εἶπεν, Ἀληθῶς¹⁶ λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη

¹ προσέχω, take head of, attend to. ² στολή, ἥς, ἡ, equipment, apparel. ³ ἄσπασμός, οὗ, ὁ, greeting, salutation. ⁴ ἀγορά, ἃς, ἡ, marketplace, place of assembly. ⁵ πρωτοκαθεδρία, ας, ἡ, chief seat, seat of honor. ⁶ πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. ⁷ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁸ κατεσθίω, eat up, devour. ⁹ πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. ¹⁰ μακρός, long, far distant. ¹¹ περισσός, excessive, abundant. ¹² δῶρον, ου, τό, gift, present. ¹³ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ¹⁴ πενιχρός, poor, needy. ¹⁵ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ¹⁶ ἀληθώς, truly, really.

πλεῖον πάντων ἔβαλεν: ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ 4
 περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα¹ τοῦ θεοῦ:
 αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος² αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον³
 ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

Καὶ τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς 5
 καὶ ἀναθήμασιν⁴ κεκόσμηται,⁵ εἶπεν, Ταῦτα ἂ 6
 θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται
 λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.⁶ Ἐπρωώτησαν 7
 δὲ αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται;
 Καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; Ὁ δὲ 8
 εἶπεν, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε: πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
 ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι: καί, Ὁ
 καιρὸς ἤγγικεν, μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. 9
 Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους⁷ καὶ ἀκαταστασίας,⁸ μὴ
 πτοηθῆτε:⁹ δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ
 εὐθέως τὸ τέλος.

¹ δῶρον, ου, τό, gift, present. ² ὑστέρημα, τος, τό, that which is lacking, need. ³ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ⁴ ἀνάθημα, τος, τό, votive offering. ⁵ κοσμέω, adorn, put into order. ⁶ καταλύω, destroy, lodge. ⁷ πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. ⁸ ἀκαταστασία, ας, ἡ, disturbance, disorder. ⁹ πτοέω, terrify, scare.

Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ 10

βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· σεισμοί¹ τε μεγάλοι κατὰ 11

τόπους καὶ λιμοί² καὶ λοιμοί³ ἔσονται, φόβητρά⁴ τε

καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μέγала ἔσται. Πρὸ δὲ τούτων 12

πάντων ἐπιβαλοῦσιν⁵ ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ

διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς,

ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας,⁶ ἕνεκεν τοῦ

ὀνόματός μου. Ἀποβήσεται⁷ δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.⁸ 13

Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν⁹

ἀπολογηθῆναι:¹⁰ ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ 15

σοφίαν, ἥ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν¹¹ οὐδὲ ἀντιστῆναι¹²

πάντες οἱ ἀντικείμενοι¹³ ὑμῖν. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ 16

ὑπὸ γονέων¹⁴ καὶ συγγενῶν¹⁵ καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν,

καὶ θανατώσουσιν¹⁶ ἐξ ὑμῶν. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι 17

ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. Καὶ θριξ¹⁷ ἐκ τῆς 18

¹ σεισμός, οὐ, ὁ, earthquake, storm. ² λιμός, οὐ, ὁ, hunger, famine. ³ λοιμός, οὐ, ὁ, pestilence, plague. ⁴ φόβητρον, οὐ, τό, terrible sight, horror. ⁵ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁶ ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. ⁷ ἀποβαίνω, get out, go away. ⁸ μαρτύριον, οὐ, τό, testimony, witness. ⁹ προμελετάω, practice beforehand, prepare. ¹⁰ ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. ¹¹ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ¹² ἀντίστημι, resist, oppose. ¹³ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. ¹⁴ γονεύς, ἑως, ὁ, parent. ¹⁵ συγγενής, kindred, relative. ¹⁶ θανατῶω, put to death, subdue. ¹⁷ θρίξ, τριχός, ἡ, hair.

κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν 19
κτῆσασθε¹ τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην² ὑπὸ στρατοπέδων³ τὴν 20
Ἱερουσαλὴμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις⁴
αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη: 21
καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν:⁵ καὶ οἱ ἐν ταῖς
χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. Ὅτι ἡμέραι 22
ἐκδικήσεως⁶ αὐταί εἰσιν, τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ
γεγραμμένα. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ⁷ ἐχούσαις καὶ 23
ταῖς θηλαζούσαις⁸ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις: ἔσται γὰρ
ἀνάγκη⁹ μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ
τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ 24
αἰχμαλωτισθήσονται¹⁰ εἰς πάντα τὰ ἔθνη: καὶ
Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη¹¹ ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι
πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ 25

¹ κτάσμαι, acquire, win. ² κυκλόω, encircle, surround. ³ στρατόπεδον, ου, τό, legion, army. ⁴ ἐρήμωσις, εως, ἡ, desolation, devastation. ⁵ ἐκχωρέω, go out, leave. ⁶ ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ⁷ γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ⁸ θηλάζω, suckle, nurse. ⁹ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ¹⁰ αἰχμαλωτίζω, take or lead captive, take captive. ¹¹ πατέω, tread or tread under foot, tread.

καὶ σελήνη¹ καὶ ἄστροις,² καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχή³
 ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ,⁴ ἠχούσης⁵ θαλάσσης καὶ σάλου,⁶ 26
 ἀποψυχόντων⁷ ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας⁸
 τῶν ἐπερχομένων⁹ τῇ οἰκουμένῃ:¹⁰ αἱ γὰρ δυνάμεις
 τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.¹¹ Καὶ τότε ὄψονται τὸν 27
 υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ
 δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Ἀρχομένων δὲ τούτων 28
 γίνεσθαι, ἀνακύψατε¹² καὶ ἐπάρατε¹³ τὰς κεφαλὰς
 ὑμῶν: διότι¹⁴ ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις¹⁵ ὑμῶν.

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς, Ἴδετε τὴν συκὴν¹⁶ καὶ 29
 πάντα τὰ δένδρα: ὅταν προβάλωσιν¹⁷ ἤδη, βλέποντες 30
 ἀφ' ἐαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος¹⁸ ἐστίν. 31
 Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα,
 γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν 32
 λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν

¹ σελήνη, ης, ἡ, moon. ² ἄστρον, ου, τό, star. ³ συνοχή, ἡς, ἡ, dismay, anguish. ⁴ ἀπορία, ας, ἡ, perplexity, anxiety. ⁵ ἠχέω, sound, ring out. ⁶ ἄλος, ου, ὁ, surge, wave. ⁷ ἀποψύχω, faint, breathe out life. ⁸ προσδοκία, ας, ἡ, expectation, waiting. ⁹ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹⁰ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ¹¹ σαλεύω, shake, excite. ¹² ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ¹³ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁴ διότι, because, on this account. ¹⁵ ἀπολύτρωσις, εως, ἡ, redemption, deliverance. ¹⁶ συκὴ, ἡς, ἡ, fig tree. ¹⁷ προβάλλω, put forward, put out. ¹⁸ θέρος, ους, τό, summer.

πάντα γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ 33

δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.

Προσέχετε¹ δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν² ὑμῶν αἱ 34

καρδίαι ἐν κραιπάλῃ³ καὶ μέθῃ⁴ καὶ μερίμναις⁵

βιωτικαῖς,⁶ καὶ αἰφνίδιος⁷ ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ⁸ ἡ ἡμέρα

ἐκείνη: ὥς παγίς⁹ γὰρ ἐπελεύσεται¹⁰ ἐπὶ πάντας τοὺς 35

καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. 36

Ἀγρυπνεῖτε¹¹ οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι,¹² ἵνα

καταξιωθῇτε¹³ ἐκφυγεῖν¹⁴ πάντα τὰ μέλλοντα

γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ

ἀνθρώπου.

Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων: τὰς δὲ νύκτας 37

ἐξερχόμενος ὑπλίζετο¹⁵ εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον

Ἑλαιῶν.¹⁶ Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθρίζεν¹⁷ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ 38

¹ προσέχω, take head of, attend to. ² βαρέω, burden, weigh down. ³ κραιπάλη, ης, ἡ, drinking bout, drunken dissipation. ⁴ μέθη, ης, ἡ, drunkenness. ⁵ μερίμνα, ης, ἡ, care, anxiety. ⁶ βιωτικός, matter of daily life, life. ⁷ αἰφνίδιος, sudden, unexpected. ⁸ ἐφίστημι, stand over, come upon. ⁹ παγίς, ἰδος, ἡ, trap, snare. ¹⁰ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹¹ ἀγρυπνέω, sleepless, watchful. ¹² δεόμαι, ask, request. ¹³ καταξιώω, consider worthy, deem worthy. ¹⁴ ἐκφεύγω, flee away, flee out. ¹⁵ ἀυλίζομαι, spend the night, lodge. ¹⁶ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ¹⁷ ὀρθρίζω, rise early in the morning, rise early.

ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Ἦγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἄζύμων,¹ ἡ λεγομένη Πάσχα. **22**

Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς

ἀνέλωσιν² αὐτόν: ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Εἰσῆλθεν δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον **3**

Ἰσκαριώτην,³ ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ⁴ τῶν δώδεκα. Καὶ **4**

ἀπελθὼν συνελάλησεν⁵ τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ

στρατηγοῖς⁶ τὸ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς. Καὶ **5**

ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο⁷ αὐτῷ ἀργύριον⁸ δοῦναι. Καὶ **6**

ἐξωμολόγησεν⁹ καὶ ἐζήτηε εὐκαιρίαν¹⁰ τοῦ παραδοῦναι

αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ¹¹ ὄχλου.

Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἄζύμων,¹ ἐν ἧ ἔδει θύεσθαι¹² τὸ **7**

Πάσχα. Καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπών, **8**

Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ Πάσχα, ἵνα

¹ ἄζυμος, unleavened, paschal feast. ² ἀναιρέω, take up, kill. ³ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerieth. ⁴ ἀριθμός, οἶ, ὁ, number, total. ⁵ συλλαλέω, talk with, discuss. ⁶ στρατηγός, οἶ, ὁ, commander, general. ⁷ συντίθημι, agree, make an agreement. ⁸ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ⁹ ἐξωμολογέω, confess, profess. ¹⁰ εὐκαιρία, ας, ἡ, fitting time, favorable opportunity. ¹¹ ἄτερ, without, apart from. ¹² θύω, sacrifice, kill.

φάγωμεν. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσομεν; 9
 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἴδού, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν 10
 πόλιν, συναντήσῃ¹ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον² ὕδατος
 βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ³
 εἰσπορεύεται.⁴ Καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ⁵ τῆς οἰκίας, 11
 Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα,⁶
 ὅπου τὸ Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 12
 Κἀκεῖνος⁷ ὑμῖν δείξει ἀνώγειον⁸ μέγα ἐστρωμένον·⁹
 ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. Ἀπελθόντες δὲ εὔρον καθὼς εἶρηκεν 13
 αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.

Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν,¹⁰ καὶ οἱ δώδεκα 14
 ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, 15
 Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα¹¹ τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ’
 ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ 16
 μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου¹² πληρωθῇ ἐν τῇ

¹ συναντάω, meet with, hence to happen. ² κεράμιον, ου, τό, earthen vessel, jar. ³ οὗ, where, when. ⁴ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ⁵ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ⁶ κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn. ⁷ κἀκεῖνος, and he, and she. ⁸ ἀνώγειον, ου, τό, upper room. ⁹ στρωννύω, spread, furnish. ¹⁰ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹¹ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹² ὅτου, until.

βασιλεία τοῦ θεοῦ. Καὶ δεξάμενος ποτήριον, 17
 εὐχαριστήσας εἶπεν, Λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε¹
 ἑαυτοῖς: λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ 18
 γενήματος² τῆς ἀμπέλου,³ ἕως ὅτου⁴ ἡ βασιλεία τοῦ
 θεοῦ ἔλθῃ. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασεν⁵ 19
 καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου
 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον: τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν
 ἀνάμνησιν.⁶ Ὡσαύτως⁷ καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ 20
 δειπνήσαι,⁸ λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ
 διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.
 Πλὴν ἰδοὺ, ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ 21
 τῆς τραπέζης.⁹ Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 22
 πορεύεται κατὰ τὸ ὠρισμένον:¹⁰ πλὴν οὐαὶ τῷ
 ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. Καὶ αὐτοὶ 23
 ἤρξαντο συζητεῖν¹¹ πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα¹² εἴη ἐξ
 αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

¹ διαμερίζω, divide, distribute. ² γέννημα, τος, τό, offspring, child. ³ ἀμπελος, ου, ἡ, vine. ⁴ ὅτου, until. ⁵ κλάω, break.

⁶ ἀνάμνησις, εως, ἡ, remembrance, reminder. ⁷ ὡσαύτως, likewise. ⁸ δειπνέω, eat, dine. ⁹ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁰ ὀρίζω, mark off by boundaries, determine. ¹¹ συζητέω, discuss, dispute. ¹² ἄρα, so? (introduces a question).

Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία¹ ἐν αὐτοῖς τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ 24
εἶναι μείζων. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν 25
ἐθνῶν κυριεύουσιν² αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες³
αὐτῶν εὐεργέται⁴ καλοῦνται. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως⁵ 26
ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος⁶· καὶ ὁ
ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. Τίς γὰρ μείζων, ὁ 27
ἀνακείμενος⁷ ἢ ὁ διακονῶν; Οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;⁷ Ἐγὼ
δὲ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν. Ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ 28
διαμεμενηκότες⁸ μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς⁹ μου· 29
καὶ ἐγὼ διατίθεμαι¹⁰ ὑμῖν, καθὼς διέθετό¹⁰ μοι ὁ πατήρ
μου, βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς 30
τραπέζης¹¹ μου καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες
τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, 31
Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ, ὁ Σατανᾶς ἐξητήσατο¹² ὑμᾶς,
τοῦ σινιάσαι¹³ ὡς τὸν σίτον¹⁴· ἐγὼ δὲ ἐδεήθην¹⁵ περὶ 32
σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ¹⁶ ἡ πίστις σου· καὶ σὺ ποτε

¹ φιλονεικία, ας, ἡ, contentiousness, dispute. ² κυριεύω, be lord over, rule. ³ ἐξουσιάζω, have authority over, master. ⁴ εὐεργέτης, ου, ὁ, benefactor. ⁵ οὕτως, thus, so. ⁶ νέος, new, young. ⁷ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁸ διαμένω, remain, continue. ⁹ πειρασμός, οῦ, ὁ, temptation, trial. ¹⁰ διατίθεμαι, appoint, make. ¹¹ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹² ἐξαιτέω, demand of, ask for. ¹³ σινιάζω, sift, prove by trials. ¹⁴ σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ¹⁵ δέομαι, ask, request. ¹⁶ ἐκλείπω, fail, cease.

ἐπιστρέψας στήριξον¹ τοὺς ἀδελφούς σου. Ὁ δὲ εἶπεν 33

αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός² εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν

καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. Ὁ δὲ εἶπεν, Λέγω σοι, 34

Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτωρ,³ πρὶν⁴ ἢ τρίς

ἀπαρνήσῃ⁶ μὴ εἰδέναι με.

Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ⁷ βαλαντίου 35

καὶ πήρας⁹ καὶ ὑποδημάτων,¹⁰ μή τιнос ὑστερήσατε;¹¹

Οἱ δὲ εἶπον, Οὐθενός. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, Ἀλλὰ νῦν ὁ 36

ἔχων βαλάντιον⁸ ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν:⁹ καὶ ὁ μὴ

ἔχων, πωλήσει¹² τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγοράσει

μάχαιραν. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ 37

γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τὸ Καὶ μετὰ

ἀνόμων¹³ ἐλογίσθη: καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. 38

Οἱ δὲ εἶπον, Κύριε, ἰδοὺ, μάχαιραι ὧδε δύο. Ὁ δὲ

εἶπεν αὐτοῖς, Ἰκανόν ἐστιν.

¹ στήριζω, establish, fix firmly. ² ἔτοιμος, ready, prepared. ³ ἀλέκτωρ, ορος, ὅ, rooster, cock. ⁴ πρὶν, before, formerly.

⁵ τρίς, thrice, three times. ⁶ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁷ ἄτερ, without, apart from. ⁸ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ⁹ πῆρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ¹⁰ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹¹ ὑστερέω, lack, need. ¹² πωλέω, sell.

¹³ ἄνομος, lawless, without law.

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος¹ εἰς τὸ ὄρος τῶν 39

Ἑλαιῶν·² ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς, 40

Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.³ Καὶ αὐτὸς 41

ἀπεσπάσθη⁴ ἀπ' αὐτῶν ὥσει⁵ λίθου βολήν,⁶ καὶ θεῖς

τὰ γόνατα⁷ προσηύχετο, λέγων, Πάτερ, εἰ βούλει 42

παρενεγκεῖν⁸ τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλήν μὴ τὸ

θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. Ὡφθη δὲ αὐτῷ 43

ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων⁹ αὐτόν. Καὶ γενόμενος 44

ἐν ἀγωνίᾳ,¹⁰ ἐκτενέστερον¹¹ προσηύχετο. Ἐγένετο δὲ ὁ

ἰδρῶς¹² αὐτοῦ ὥσει⁵ θρόμβοι¹³ αἵματος καταβαίνοντες

ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν 45

πρὸς τοὺς μαθητὰς εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους¹⁴ ἀπὸ

τῆς λύπης,¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί καθεύδετε;¹⁶ 46

Ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς

πειρασμόν.³

¹ ἔθος, ους, τό, custom. ² ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ³ πειρασμός, οὔ, ὁ, temptation, trial. ⁴ ἀποσπάω, draw away, withdraw. ⁵ ὥσει, like, about. ⁶ βολή, ἡς, ἡ, throw, casting. ⁷ γόνυ, ατος, τό, knee. ⁸ παραφέρω, carry away, remove. ⁹ ἐνισχύω, strengthen, invigorate. ¹⁰ ἀγωνία, ας, ἡ, agony, anguish. ¹¹ ἐκτενέστερον, more earnestly. ¹² ἰδρῶς, ὠτος, ὁ, sweat, perspiration. ¹³ θρόμβος, ου, ὁ, drop, clot. ¹⁴ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ¹⁵ λύπη, ἡς, ἡ, pain, grief. ¹⁶ καθεύδω, sleep.

Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοῦ, ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος 47

Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο¹ αὐτούς, καὶ

ἤγγισεν τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν 48

αὐτῷ, Ἰούδα, φιλήματι² τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

παραδίδως; Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν τὸ ἐσόμενον 49

εἶπον αὐτῷ, Κύριε, εἰ πατάζομεν³ ἐν μαχαίρᾳ; Καὶ 50

ἐπάταξεν³ εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ ἀφείλεν⁴ αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 51

Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐὰν⁵ ἕως τούτου. Καὶ ἀψάμενος τοῦ

ώτιου⁶ αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς 52

τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ

στρατηγούς⁷ τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, Ὡς ἐπὶ

ληστὴν⁸ ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;⁹ 53

Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ

ἐξετεínaτε¹⁰ τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. Ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστίν

ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκούτου.

¹ προέρχομαι, go in front, precede. ² φίλημα, τος, τό, kiss. ³ πατάσσω, strike, smite. ⁴ ἀφαιρέω, take away, smite off. ⁵ ἔαω, permit, allow. ⁶ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁷ στρατηγός, οὔ, ὁ, commander, general. ⁸ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ⁹ ξύλον, ου, τό, wood, tree. ¹⁰ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out.

Συλλαβόντες¹ δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον² αὐτὸν 54
 εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει
 μακρόθεν.³ Ἀψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς,⁴ καὶ 55
 συγκαθισάντων⁵ αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ
 αὐτῶν. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη⁶ τις καθήμενον 56
 πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα⁷ αὐτῷ, εἶπεν, Καὶ οὗτος
 σὺν αὐτῷ ἦν. Ὁ δὲ ἡρνήσατο αὐτόν, λέγων, Γύναι, 57
 οὐκ οἶδα αὐτόν. Καὶ μετὰ βραχὺ⁸ ἕτερος ἰδὼν αὐτόν 58
 ἔφη, Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν,
 Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. Καὶ διαστάσης⁹ ὥσει¹⁰ ὥρας μιᾶς, 59
 ἄλλος τις διῖσχυρίζετο,¹¹ λέγων, Ἐπ' ἀληθείας καὶ
 οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός¹² ἐστιν. Εἶπεν 60
 δὲ ὁ Πέτρος, Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Καὶ
 παραχρήμα,¹³ ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν
 ἄλεκτωρ.¹⁴ Καὶ στραφεὶς¹⁵ ὁ κύριος ἐνέβλεψεν¹⁶ τῷ 61
 Πέτρῳ. Καὶ ὑπεμνήσθη¹⁷ ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ

¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ² εἰσάγω, lead in, bring in. ³ μακρόθεν, from afar, afar. ⁴ αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁵ συγκαθίζω, cause to sit down together. ⁶ παιδίσκη, ἡς, ἡ, maid, female servant. ⁷ ἀτενίζω, gaze, stare. ⁸ βραχὺς, short, little. ⁹ διῖστημι, pass, part. ¹⁰ ὥσει, like, about. ¹¹ διῖσχυρίζομαι, insist, maintain firmly. ¹² Γαλιλαῖος, Galilean. ¹³ παραχρήμα, immediately, instantly. ¹⁴ ἄλεκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ¹⁵ στρέφω, turn, am converted. ¹⁶ ἐμβλέπω, look at, look into. ¹⁷ ὑπομιμνήσκω, remind, remember.

κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι Πρὶν¹ ἀλέκτορα² φωνῆσαι,
 ἀπαρνήσῃ³ με τρίς.⁴ Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος 62
 ἔκλαυσεν πικρῶς.⁵

Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες⁶ τὸν Ἰησοῦν ἐνέπαιζον⁷ 63
 αὐτῷ, δέροντες.⁸ Καὶ περικαλύψαντες⁹ αὐτόν, 64
 ἔτυπτον¹⁰ αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν,
 λέγοντες, Προφήτευσον. Τίς ἐστὶν ὁ παίσας¹¹ σε; Καὶ 65
 ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον¹² τοῦ 66
 λαοῦ, ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον¹³ αὐτόν
 εἰς τὸ συνέδριον¹⁴ αὐτῶν, λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, 67
 εἰπέ ἡμῖν. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ
 πιστεύσητε· ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῇτέ 68
 μοι, ἢ ἀπολύσητε. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ 69
 ἀνθρώπου καθημέρος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ

¹ πρὶν, before, formerly. ² ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ³ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁴ τρίς, thrice, three times. ⁵ πικρῶς, bitterly. ⁶ συνέχω, hold fast, oppress. ⁷ ἐμπαίζω, mock. ⁸ δέρω, beat, flay. ⁹ περικαλύπτω, cover, conceal. ¹⁰ τύπτω, smite, beat. ¹¹ παίω, strike, hit. ¹² πρεσβυτέριον, ου, τό, body of elders, assembly of elders. ¹³ ἀνάγω, lead up, restore. ¹⁴ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin.

θεοῦ. Εἶπον δὲ πάντες, Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; Ὁ δὲ 70
 πρὸς αὐτοὺς ἔφη, Ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Οἱ δὲ 71
 εἶπον, Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτυρίας; Αὐτοὶ γὰρ
 ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ 23
 τὸν Πιλάτον. Ἦρξαντο δὲ κατηγορεῖν¹ αὐτοῦ, 2
 λέγοντες, Τοῦτον εὗρομεν διαστρέφοντα² τὸ ἔθνος,
 καὶ καλύοντα Καίσαρι φόρους³ διδόναι, λέγοντα
 ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. Ὁ δὲ Πιλάτος 3
 ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
 Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, Σὺ λέγεις. Ὁ δὲ 4
 Πιλάτος εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους,
 Οὐδὲν εὗρίσκω αἷτιον⁴ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. Οἱ δὲ 5
 ἐπίσχυον,⁵ λέγοντες ὅτι Ἀνασεΐει⁶ τὸν λαόν, διδάσκων
 καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς
 Γαλιλαίας ἕως ὧδε. Πιλάτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαίαν 6

¹ κατηγορεῖω, accuse, charge. ² διαστρέφω, distort, pervert. ³ φόρος, ου, ὁ, tribute, tax. ⁴ αἷτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ⁵ ἐπισχύω, grow strong, persist. ⁶ ἀνασεῖω, stir up, incite.

ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός¹ ἐστιν. Καὶ 7

ἐπιγινούς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστίν,

ἀνέπεμψεν² αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν

Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν·³ ἦν γὰρ 8

θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτόν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ

περὶ αὐτοῦ· καὶ ἠλπιζέν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ

γινόμενον. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· 9

αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ 10

ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, εὐτόνως⁴ κατηγοροῦντες⁵

αὐτοῦ. Ἐξουθενήσας⁶ δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς 11

στρατεύμασιν⁷ αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίζας,⁸ περιβαλὼν⁹

αὐτὸν ἐσθήτα¹⁰ λαμπράν,¹¹ ἀνέπεμψεν² αὐτὸν τῷ

Πιλάτῳ. Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὃ τε Πιλάτος καὶ ὁ 12

Ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων:

προϋπῆρχον¹² γὰρ ἐν ἔχθρᾳ¹³ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

¹ Γαλιλαῖος, Galilean. ² ἀναπέμπω, send back. ³ λίαν, greatly, very. ⁴ εὐτόνως, vigorously, vehemently. ⁵ κατηγορέω, accuse, charge. ⁶ ἐξουθενέω, despise, ignore. ⁷ στρατεύμα, τος, τό, expedition, army. ⁸ ἐμπαίζω, mock. ⁹ περιβάλλω, put around, clothe. ¹⁰ ἐσθῆς, ἦτος, ἡ, clothing. ¹¹ λαμπρός, bright, shining. ¹² προϋπάρχω, exist before, have been already. ¹³ ἐχθρα, ας, ἡ, enmity, hostility.

Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος¹ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς 13
 ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν, εἶπεν πρὸς αὐτούς, 14
 Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὡς
 ἀποστρέφοντα² τὸν λαόν: καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν
 ἀνακρίνας³ οὐδὲν εὔρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον⁴
 ὧν κατηγορεῖτε⁵ κατ' αὐτοῦ: ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης: 15
 ἀνέπεμψα⁶ γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ, οὐδὲν ἄξιον
 θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ. Παιδεύσας⁷ οὖν 16
 αὐτὸν ἀπολύσω. Ἀνάγκη⁸ δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς 17
 κατὰ ἑορτὴν ἓνα. Ἀνέκραξαν⁹ δὲ παμπληθεῖ,¹⁰ 18
 λέγοντες, Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν Βαραββᾶν:¹¹
 ὅστις ἦν διὰ στάσιν¹² τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ 19
 φόνον¹³ βεβλημένος εἰς φυλακὴν. Πάλιν οὖν ὁ 20
 Πιλάτος προσεφώνησεν,¹⁴ θέλων ἀπολῦσαι τὸν
 Ἰησοῦν. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν,¹⁵ λέγοντες, Σταύρωσον, 21
 σταύρωσον αὐτόν. Ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί 22

¹ συγκαλέω, call together. ² ἀποστρέφω, turn away, turn back. ³ ἀνακρίνω, examine, inquire into. ⁴ αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ⁵ κατηγορέω, accuse, charge. ⁶ ἀναπέμπω, send back. ⁷ παιδεύω, teach, educate. ⁸ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ⁹ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ¹⁰ παμπληθεῖ, all together, all at once. ¹¹ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ¹² στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. ¹³ φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. ¹⁴ προσφωνέω, call to, summon. ¹⁵ ἐπιφωνέω, cry out, shout.

γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος· Οὐδὲν αἷτιον¹ θανάτου
 εὔρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας² οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. Οἱ δὲ 23
 ἐπέκειντο³ φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν
 σταυρωθῆναι· καὶ κατίσχυον⁴ αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν
 ἀρχιερέων. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπέκρινεν⁵ γενέσθαι τὸ 24
 αἷτημα⁶ αὐτῶν. Ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν⁷ καὶ 25
 φόνον⁸ βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν, ὃν ᾔτοῦντο· τὸν
 δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

Καὶ ὡς ἀπήγαγον⁹ αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι¹⁰ Σίμωνός τινος 26
 Κυρηναίου¹¹ ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ
 τὸν σταυρόν, φέρειν ὀπισθεν¹² τοῦ Ἰησοῦ.

Ἦκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ 27
 γυναικῶν αἱ καὶ ἐκόπτοντο¹³ καὶ ἐθρήνουν¹⁴ αὐτόν. 28
 Στραφεῖς¹⁵ δὲ πρὸς αὐτάς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Θυγατέρες

¹ αἷτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ² παιδεύω, teach, educate. ³ ἐπίκειμαι, lie on, lie upon. ⁴ κατίσχύω, overpower, prevail. ⁵ ἐπικρίνω, decree, pronounce sentence. ⁶ αἷτημα, τος, τό, request, petition. ⁷ στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. ⁸ φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. ⁹ ἀπάγω, lead away, lead. ¹⁰ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹¹ Κυρηναῖος, ου, ὁ, Cyrenian, belonging to Cyrene. ¹² ὀπισθεν, behind, after. ¹³ κόπτω, strike, smite. ¹⁴ θρηνέω, lament, mourn. ¹⁵ στρέφω, turn, am converted.

Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτάς
 κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. Ὅτι ἰδοῦ, ἔρχονται 29
 ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν, Μακάριαι αἱ στεῖραι,¹ καὶ
 κοιλῖαι² αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ³ οἱ οὐκ
 ἐθήλασαν.⁴ Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν, Πέσετε 30
 ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς,⁵ Καλύψατε⁶ ἡμᾶς. Ὅτι εἰ 31
 ἐν τῷ ὑγρῷ⁷ ξύλῳ⁸ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ⁹ τί
 γένηται;

Ὅτι ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι¹⁰ σὺν αὐτῷ 32
 ἀναιρεθῆναι.¹¹

Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον 33
 Κρανίον,¹² ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τοὺς
 κακούργους,¹⁰ ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.¹³ 34
 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν, Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ
 οἶδασιν τί ποιοῦσιν. Διαμεριζόμενοι¹⁴ δὲ τὰ ἱμάτια

¹ στεῖρος, barren. ² κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ³ μαστός, οὔ, ὁ, breast, nipple. ⁴ θηλάζω, suckle, nurse. ⁵ βουνός, οὔ, ὁ, hill, hillock. ⁶ καλύπτω, cover, veil. ⁷ ὑγρός, moist, green. ⁸ ξύλον, ου, τό, wood, tree. ⁹ ξηρός, dry, withered. ¹⁰ κακούργος, ου, ὁ, criminal. ¹¹ ἀναρέω, take up, kill. ¹² κρανίον, ου, τό, skull. ¹³ ἀριστερός, left, on the left. ¹⁴ διαμερίζω, divide, distribute.

αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.¹ Καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. 35

Ἐξεμυκτηρίζον² δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς,

λέγοντες, Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός

ἐστὶν ὁ χριστός, ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.³ Ἐνέπαιζον⁴ δὲ 36

αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται, προσερχόμενοι καὶ ὄξος⁵

προσφέροντες αὐτῷ, καὶ λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς 37

τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν. Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ⁶ 38

γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν⁷ Ἑλληνικοῖς⁸ καὶ

Ῥωμαϊκοῖς⁹ καὶ Ἑβραϊκοῖς,¹⁰ Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς

τῶν Ἰουδαίων.

Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων¹¹ κακούργων¹² ἐβλασφήμει 39

αὐτόν, λέγων, Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ

ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, 40

Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; 41

Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως,¹³ ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν

¹ κλῆρος, ου, ὁ, lot, portion. ² ἐκμυκτηρίζω, ridicule, sneer. ³ ἐκλεκτός, chosen, elect. ⁴ ἐμπαίζω, mock. ⁵ ὄξος, ους, τό, sour wine, vinegar. ⁶ ἐπιγραφὴ, ἥς, ἡ, inscription, title. ⁷ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ⁸ Ἑλληνικός, Greek, Greek. ⁹ Ῥωμαϊκός, Roman, Latin. ¹⁰ Ἑβραϊκός, Hebrew. ¹¹ κρεμάννυμι, hang, hang up. ¹² κακούργος, ου, ὁ, criminal. ¹³ δικαίως, righteously, justly.

ἀπολαμβάνομεν:¹ οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον² ἔπραξεν. 42

Καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ, Μνήσθητί³ μου, κύριε, ὅταν

ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 43

Ἀμήν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ

παραδείσῳ.⁴

Ἦν δὲ ὥσεϊ⁵ ὥρα ἕκτη,⁶ καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν 44

γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.⁷ Καὶ ἐσκοτίσθη⁸ ὁ ἥλιος, καὶ 45

ἐσχίσθη⁹ τὸ καταπέτασμα¹⁰ τοῦ ναοῦ μέσον. Καὶ 46

φωνήσας φωνῇ μεγάλη ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Πάτερ, εἰς

χεῖράς σου παραθήσομαι¹¹ τὸ πνεῦμά μου: καὶ ταῦτα

εἰπὼν ἐξέπνευσεν.¹² Ἰδὼν δὲ ὁ ἐκατόνταρχος¹³ τὸ 47

γενόμενον, ἐδόξασεν τὸν θεόν, λέγων, Ὁντως¹⁴ ὁ

ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. Καὶ πάντες οἱ 48

συμπαραγενόμενοι¹⁵ ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν¹⁶ ταύτην,

θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες¹⁷ ἑαυτῶν τὰ

¹ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ² ἄτοπος, out of place, unusual. ³ μινῃσκομαι, remember, recall. ⁴ παράδεισος, ου, ὁ, paradise, Paradise. ⁵ ὥσεϊ, like, about. ⁶ ἕκτος, sixth. ⁷ ἕνατος, ninth. ⁸ σκοτίζω, darken. ⁹ σχίζω, split, separate. ¹⁰ καταπέτασμα, τος, τό, curtain or veil, veil. ¹¹ παρατίθημι, set before, entrust. ¹² ἐκπνέω, breathe out, expire. ¹³ ἐκατοντάρχης, centurion. ¹⁴ ὄντως, really, indeed. ¹⁵ συμπαραγίνομαι, come together with, help. ¹⁶ θεωρία, ας, ἡ, spectacle, sight. ¹⁷ τύπτω, smite, beat.

στήθη¹ ὑπέστρεφον. Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ 49
 γνωστοί² αὐτοῦ μακρόθεν,³ καὶ γυναῖκες αἱ
 συνακολουθήσασαι⁴ αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι
 ταῦτα.

Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτῆς⁵ ὑπάρχων, 50
 ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος – οὗτος οὐκ ἦν 51
 συγκατατεθειμένος⁶ τῇ βουλῇ⁷ καὶ τῇ πράξει⁸ αὐτῶν
 – ἀπὸ Ἀριμαθαίας⁹ πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς καὶ
 προσεδέχετο¹⁰ καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ: 52
 οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ
 Ἰησοῦ. Καὶ καθελὼν¹¹ αὐτὸ ἐνετύλιξεν¹² αὐτὸ σινδόνι, 53
 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι¹⁴ λαξευτῷ,¹⁵ οὗ οὐκ ἦν
 οὐδέπω¹⁶ οὐδεὶς κείμενος.¹⁷ Καὶ ἡμέρα ἦν Παρασκευή, 54
 σάββατον ἐπέφωσκεν.¹⁹ Κατακολουθήσασαι²⁰ δὲ 55

¹ στήθος, οὐς, τό, breast, chest. ² γνωστός, known, acquaintance. ³ μακρόθεν, from afar, afar. ⁴ συνακολουθέω, follow along with, accompany. ⁵ βουλευτής, οὐ, ὁ, councilor, member of a city council. ⁶ συγκατατίθηναι, give a vote with, assent to. ⁷ βουλή, ἥς, ἡ, counsel, purpose. ⁸ πράξις, εὖς, ἡ, deed, function. ⁹ Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ¹⁰ προσδέχομαι, receive, wait for. ¹¹ καθαιρέω, take down, pull down. ¹² ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ¹³ σινδών, ὄνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. ¹⁴ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ¹⁵ λαξευτός, hewn, hewn out of the rock. ¹⁶ οὐδέπω, not yet, still not. ¹⁷ κείμαι, lie, be laid. ¹⁸ παρασκευή, ἥς, ἡ, preparation. ¹⁹ ἐπιφώσκειν, dawn, begin. ²⁰ κατακολουθέω, follow after.

γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνελθλυθῆναι αὐτῷ ἐκ τῆς
Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο¹ τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ
σῶμα αὐτοῦ. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα² 56
καὶ μύρα.³ Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν⁴ κατὰ τὴν
ἐντολήν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου⁵ βαθέος,⁶ ἦλθον ἐπὶ 24
τὸ μνήμα,⁷ φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα,² καὶ
τινες σὺν αὐταῖς. Εὗρον δὲ τὸν λίθον 2
ἀποκεκυλισμένον⁸ ἀπὸ τοῦ μνημείου. Καὶ 3
εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. 4
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι⁹ αὐτάς περὶ τούτου,
καὶ ἰδού, ἄνδρες δύο ἐπέστησαν¹⁰ αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν
ἀστραπτούσαις:¹² ἐμβόβων¹³ δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ 5
κλινουσῶν¹⁴ τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς
αὐτάς, Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; Οὐκ 6

¹ θεᾶσθαι, look at, behold. ² ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ³ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁴ ἡσυχάζω, be still, be silent. ⁵ ὄρθρος, ου, ό, daybreak, dawn. ⁶ βαθύς, deep, early. ⁷ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ⁸ ἀποκυλίω, roll away. ⁹ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. ¹⁰ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹¹ ἐσθής, ἡτος, ή, clothes. ¹² ἀστράπτω, flash, gleam. ¹³ ἐμβοβος, terrified, frightened. ¹⁴ κλίνω, cause to bend, bow.

ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἡγέρθη: μνήσθητε¹ ὥς ἐλάλησεν ὑμῖν,
ἔτι ὦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ 7
ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων
ἀμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἀναστῆναι. Καὶ ἐμνήσθησαν¹ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 8
καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν
ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα² καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. 10
Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνῇ³ Μαρία καὶ Ἰωάννα⁴ καὶ
Μαρία Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον
πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον 11
αὐτῶν ὥσει⁵ λῆρος⁶ τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν⁷
αὐταῖς. Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν⁸ ἐπὶ τὸ 12
μνημεῖον, καὶ παρακύψας⁹ βλέπει τὰ ὀθόνια¹⁰ κείμενα
μόνα: καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

¹ μμνήσκομαι, remember, recall. ² ἑνδεκα, eleven, 11. ³ Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ⁴ Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ⁵ ὥσει, like, about. ⁶ λῆρος, ου, ὁ, idle talk, empty talk. ⁷ ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ⁸ τρέχω, run, exercise myself. ⁹ παρακύπτω, stoop to look, look. ¹⁰ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage.

Καὶ ἰδοὺ, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ 13

ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσιν¹ σταδίου² ἑξήκοντα³ ἀπὸ

Ἱερουσαλὴμ, ἧ ὄνομα Ἐμμαοῦς.⁴ Καὶ αὐτοὶ ὠμίλουν⁵ 14

πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων⁶

τούτων. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν⁵ αὐτοὺς καὶ 15

συζητεῖν,⁷ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο⁸

αὐτοῖς. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ 16

ἐπιγνῶναι αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Τίνες οἱ 17

λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε⁹ πρὸς ἀλλήλους

περιπατοῦντες, καὶ ἐστε σκυθρωποί;¹⁰ Ἀποκριθεὶς δὲ 18

ὁ εἷς, ᾧ ὄνομα Κλεοπᾶς,¹¹ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Σὺ μόνος

παροικεῖς¹² Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα

ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 19

Ποῖα; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ

Ναζωραίου,¹³ ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν

ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον¹⁴ τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ

¹ ἀπέχω, received, obtain. ² στάδιον, οὐ, τό, stadia, length of a stadium. ³ ἑξήκοντα, sixty, 60. ⁴ Ἐμμαοῦς, ἡ, Emmaus.

⁵ ὁμιλέω, converse, speak. ⁶ συμβαίνω, come together, come to pass. ⁷ συζητέω, discuss, dispute. ⁸ συμπορεύομαι, come together, travel with. ⁹ ἀντιβάλλω, exchange, discuss. ¹⁰ σκυθρωπός, sad, gloomy. ¹¹ Κλεοπᾶς, ᾱ, ὁ, Cleopas.

¹² παροικέω, live a stranger, sojourn. ¹³ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁴ ἐναντίον, in the sight of, before.

λαοῦ· ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ 20
ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν
αὐτόν. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων 21
λυτροῦσθαι¹ τὸν Ἰσραήλ. Ἀλλὰ γέ² σὺν πᾶσιν τούτοις
τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον ἀφ' οὗ ταῦτα
ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν³ 22
ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριαί⁴ ἐπὶ τὸ μνημεῖον· καὶ μὴ 23
εὐροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον λέγουσαι καὶ
ὀπτασίαν⁵ ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.
Καὶ ἀπηλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ 24
εὔρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον· αὐτὸν δὲ
οὐκ εἶδον. Καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ὡ⁶ ἀνόητοι⁷ 25
καὶ βραδεῖς⁸ τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς
ἐλάλησαν οἱ προφῆται· οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν 26
χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; Καὶ 27
ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν
προφητῶν, διηρμήνευεν⁹ αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς

¹ λυτρώω, ransom, liberate. ² γέ, indeed, at least. ³ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁴ ὀρθριος, early in the morning. ⁵ ὀπτασία, ας, ἡ, vision, supernatural appearance. ⁶ ὦ, Oh! omega. ⁷ ἀνόητος, foolish, thoughtless. ⁸ βραδύς, slow. ⁹ διερμηνεύω, translate, interpret.

γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην 28
 οὗ¹ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο² πορρωτέρω³
 πορεύεσθαι. Καὶ παρεβιάσαντο⁴ αὐτόν, λέγοντες, 29
 Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν⁵ ἐστίν, καὶ
 κέκλικεν⁶ ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μέιναι σὺν
 αὐτοῖς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι⁷ αὐτὸν μετ' 30
 αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν, καὶ κλάσας⁸
 ἐπέδιδου⁹ αὐτοῖς. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν¹⁰ οἱ 31
 ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος¹¹
 ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Οὐχὶ ἡ 32
 καρδία ἡμῶν καιομένη¹² ἦν ἐν ἡμῖν, ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν
 τῇ ὁδῷ, καὶ ὥς διήνοιγεν¹⁰ ἡμῖν τὰς γραφάς· Καὶ 33
 ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ,
 καὶ εὔρον συνηθροισμένους¹³ τοὺς ἑνδεκα¹⁴ καὶ τοὺς
 σὺν αὐτοῖς, λέγοντας ὅτι Ἡγέρθη ὁ κύριος ὄντως,¹⁵ 34
 καὶ ὤφθη Σίμωνι. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο¹⁶ τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, 35

¹ οὗ, where, when. ² προσποιέω, pretend, regard. ³ πόρρω, far (away), far. ⁴ παραβιάζομαι, urge strongly, prevail upon. ⁵ ἑσπέρα, ας, ἡ, evening. ⁶ κλίνω, cause to bend, bow. ⁷ κατακλίνω, make to lie down, recline. ⁸ κλάω, break. ⁹ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹⁰ διανοίγω, open up completely, open fully. ¹¹ ἄφαντος, invisible, disappearing. ¹² καίω, burn, ignite. ¹³ συναθροίζω, gather, bring together. ¹⁴ ἑνδεκα, eleven. ¹⁵ ὄντως, really, indeed. ¹⁶ ἐξηγέομαι, explain, describe.

καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει¹ τοῦ ἄρτου.

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν 36

μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν. 37

Πτοηθέντες² δὲ καὶ ἔμβοβοι³ γενόμενοι ἐδόκουν

πνεῦμα θεωρεῖν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί τεταραγμένοι⁴ 38

ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοί⁵ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς

καρδίαις ὑμῶν; Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας 39

μου, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι: ψηλαφήσατέ⁶ με καὶ ἴδετε,

ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα⁷ οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ

θεωρεῖτε ἔχοντα. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν⁸ αὐτοῖς 40

τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἔτι δὲ ἀπιστούντων⁹ 41

αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς,

Ἔχετε τι βρώσιμον¹⁰ ἐνθάδε;¹¹ Οἱ δὲ ἐπέδωκαν¹² αὐτῷ 42

ἰχθύος¹³ ὀπτοῦ¹⁴ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου¹⁵ κηρίου.¹⁶ 43

Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

¹ κλάσις, εως, ἦ, breaking, fracturing. ² πτοίω, terrify, scare. ³ ἐμβοβος, terrified, frightened. ⁴ ταρασσω, trouble, agitate. ⁵ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ⁶ ψηλαφάω, touch, handle. ⁷ ὀστέον, τό, bone. ⁸ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ⁹ ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ¹⁰ βρώσιμος, eatable, suitable for food. ¹¹ ἐνθάδε, within, here. ¹² ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹³ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ¹⁴ ὀπτός, roasted, baked. ¹⁵ μελισσιος, coming from bees. ¹⁶ κηρίον, οὐ, τό, honeycomb.

Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς 44

ἔτι ὧν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ
γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφῆταις καὶ
ψαλμοῖς¹ περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν² αὐτῶν τὸν νοῦν,³ 45
τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Οὕτως 46
γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ
ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι 47
ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν⁴ καὶ ἄφεσιν⁵
ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ
Ἱερουσαλὴμ. Ὑμεῖς δὲ ἐστε μάρτυρες τούτων. Καὶ 48
ἰδοῦ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου
ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ,
ἕως οὗ ἐνδύσηθε δύναμιν ἐξ ὕψους.⁶

Ἐξήγαγεν⁷ δὲ αὐτοὺς ἕως ἕως εἰς Βηθανίαν·⁸ καὶ ἐπάρας⁹ 50

τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν 51
τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη¹⁰ ἀπ' αὐτῶν, καὶ

¹ ψαλμός, οὗ, ὁ, song of praise, psalm. ² διανοίγω, open up completely, open fully. ³ νοῦς, ὁ, mind, reasoning faculty. ⁴ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ⁵ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ⁶ ὕψος, ους, τό, height, heaven. ⁷ ἐξάγω, lead out. ⁸ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁹ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁰ διίστημι, pass, part.

ἀνεφέρετο¹ εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ 52

προσκυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ

μετὰ χαρᾶς μεγάλης· καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, 53

αἰνοῦντες² καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. Ἀμήν.

¹ ἀναφέρω, bring up, offer. ² αἰνέω, praise.